

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการกองทุนหมุนเวียนของบ้านบ่อแก้ว ต.บ่อแก้ว อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่ เป็นการศึกษาถึงการบริหารจัดการกองทุนของชุมชนที่ดำเนินการในลักษณะกองทุนหมุนเวียน ทั้งกองทุนที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและกองทุนที่จัดตั้งขึ้น โดยหน่วยงานหรือรัฐบาล จำนวน 7 กองทุน กองทุนส่วนใหญ่เกิดขึ้นเพื่อรองรับการประกอบอาชีพหลัก คือการปลูกสตรอเบอรี่ของชาวบ้าน โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาแนวคิด วัตถุประสงค์ รวมถึง การบริหารจัดการ ศักยภาพ ปัจจัย และเงื่อนไขต่างๆของการบริหารงานกองทุนหมุนเวียนต่างๆของชุมชน โดยได้นำเสนอผลการศึกษาตามหัวข้อต่อไปนี้

ตอนที่ 1 บริบทบ้านบ่อแก้ว

- 1.1 ประวัติความเป็นมา
- 1.2 ระบบนิเวศ (Ecology Capital)
  - 1.2.1 ที่ตั้ง/อาณาเขต
  - 1.2.2 สภาพภูมิประเทศ
  - 1.2.3 การใช้พื้นที่
  - 1.2.4 ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
  - 1.2.5 วิธีการผลิต/วิถีอาชีพ
  - 1.2.6 เชื้อชาติและวัฒนธรรม
  - 1.2.7 ประชากรและห้อมบ้าน
  - 1.2.8 ศาสนาและประเพณี
- 1.3 สังคมและวัฒนธรรม (Social /Cultural Capital)
- 1.4 ภูมิปัญญา (Wisdom Capital)
  - 1.4.1 ภูมิปัญญาการผลิตทางการเกษตร
  - 1.4.2 ภูมิปัญญาด้านการปลูกพืชหมุนเวียน
  - 1.4.3 กลุ่มและการจัดการกลุ่ม
- 1.5 คนกับองค์กร (Human and Organization Capital)
  - 1.5.1 คณะกรรมการหมู่บ้าน
  - 1.5.2 ผู้นำ
  - 1.5.3 กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์

1.5.4 กลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน

1.5.5 กองทุน อพป.

1.5.6 กองทุนแก้ไขความยากจน

1.5.7 กลุ่มโครงการหลวงเกษตรพัฒนาบ่อแก้ว

1.5.8 กลุ่มออมทรัพย์แม่บ้าน

1.5.9 กองทุนหมู่บ้าน

1510 ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์

1511 ระบบพอเพียง

ตอนที่ 2 แนวคิด และวัตถุประสงค์ของกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านบ่อแก้ว

1. กองทุนที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติโดยไม่มีหน่วยงานเกี่ยวข้อง
2. กองทุนที่เกิดขึ้นตามการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน

ตอนที่ 3 การบริหารจัดการกองทุนหมุนเวียนของหมู่บ้านบ่อแก้วที่มีผลต่อการพัฒนาการเกษตร

1. กองทุนที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติโดยไม่มีหน่วยงานเกี่ยวข้อง
2. กองทุนที่เกิดขึ้นตามการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน

ตอนที่ 4 ศักยภาพ ปัจจัย และเงื่อนไข ในการบริหารจัดการกองทุนหมุนเวียนของหมู่บ้าน

1. กองทุนที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติโดยไม่มีหน่วยงานเกี่ยวข้อง
2. กองทุนที่เกิดขึ้นตามการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

4.1 บริบทบ้านบ่อแก้ว

1.1 ประวัติความเป็นมา

ชื่อของหมู่บ้านบ่อแก้วเกิดจากการที่ผู้เฒ่าชาวปกากะญอได้ขุดพบหินใตเป็นจำนวนมาก ซึ่งหินนั้นมีลักษณะคล้ายแก้วจึงเรียกบริเวณที่พบนี้ว่า บ่อแก้ว เดิมมีชาวไทยภูเขาเผ่ากระเหรี่ยง หรือที่เรียกว่าชนเผ่าปกากะญอ ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ห่อมบ้านคริสนอกเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2485 โดยมีผู้ใหญ่บ้านอยู่ที่บ้านสันป่าตู่ ต่อมาจึงมีคนพื้นเมืองและคนจีน ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า “ จีนฮ่อ ” มาตั้งบ้านเรือนทำการค้าขายที่ห่อมบ้านตลาดบ้านบ่อแก้ว ในช่วงประมาณปี พ.ศ. 2510 ต่อมา มีชนเผ่ากระเหรี่ยงและกะเหรี่ยงมาตั้งบ้านเรือนอยู่ด้านหลังของวัด จึงเรียกห่อมบ้านหลังวัด ในช่วงปี พ.ศ. 2503 ได้มีการสัมปทานทำเหมืองแร่ทางด้านทิศใต้ของหมู่บ้าน ทั้งเอกชนและองค์การเหมืองแร่จังหวัดเชียงใหม่ซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจ ทำให้มีคนทำงานและอาศัยบริเวณเหมืองแร่ จำนวนเกือบร้อยหลังคาเรือน โดยองค์การเหมืองแร่เป็นผู้ปลูกสร้างบ้านพักเป็นห้องแถว มีสวัสดิการไฟฟ้า ประปา ร้านค้า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และเรือนปฐมพยาบาล ส่วนคนในพื้นที่เดิม ได้ขายที่แล้วย้ายขึ้นไปอยู่ตามไหล่เขา

ต่อมาประมาณปี พ.ศ. 2527-2528 องค์การเหมืองแร่ปิดกิจการ จึงมีบริษัทเอกชนชื่อ บริษัท เอส ที ซี ไม่นิ่ง มารับสัมปทานเหมืองแร่แทน เมื่อบริษัทดำเนินงานขาดทุนในช่วงปี พ.ศ. 2535 ชาวบ้านบางส่วนจึงอพยพมาอยู่ตลาดบ่อแก้ว โดยตั้งบ้านเรือนที่ห่อมบ้านบ่อแก้วและข้างวัด จึงเรียกห่อมบ้านข้างวัด ปัจจุบันบ้านพัก สำนักงาน และโรงเรียนซึ่งเคยเป็นที่ตั้งขององค์การเหมืองแร่ ได้ถูกรื้อถอนกลายเป็นพื้นที่การทำเหมืองแร่ของเอกชนทั้งหมด ชาวบ้านบางส่วนของเหมืองแร่และจากหมู่บ้านอื่นของสะเมิงมาตั้งบ้านเรือนบริเวณสำนักงาน ร.พ.ช.เดิม เรียกว่าห่อมบ้านใหม่ ร.พ.ช. และส่วนหนึ่งโยกย้ายมาตั้งอยู่ระหว่างตลาดบ่อแก้วกับบ้าน ร.พ.ช. เรียกว่า บ้านสันใหม่ ในแต่ละห่อมบ้านมีหัวหน้าห่อมบ้านทำหน้าที่ดำเนินกิจกรรมต่างๆของหมู่บ้าน เช่น การเก็บเงินทำบุญ การพัฒนาหมู่บ้าน รวมถึงการรวมกลุ่มแม่บ้านในบางห่อม โดยบางกิจกรรมดำเนินการโดยเอกเทศ บางกิจกรรมรวบรวมจากแต่ละห่อมบ้านมารวมกัน โดยมีห่อมตลาดบ่อแก้ว ซึ่งเป็นที่ตั้งของทำการผู้ใหญ่บ้านเป็นศูนย์กลางการดำเนินงาน

ปัจจุบันในส่วนของเหมืองแร่มีเพียงผู้รับเหมารายย่อยมารับซื้อแร่ และจ้างแรงงานในหมู่บ้านและใกล้เคียง ในการหาและร่อนแร่ จำนวน 8 คน โดยมีค่าจ้างวันละ 140 บาท ชาวบ้านส่วนใหญ่หันไปประกอบอาชีพการเกษตรแทนการรับจ้างในเหมืองแร่ที่ปลูกได้แก่ การปลูกสตอเบอรี่ และหอม

1.2 ระบบนิเวศ (Ecology Capital)

1.2.1 ที่ตั้ง/อาณาเขต

บ้านบ่อแก้ว หมู่ที่ 5 ตำบลบ่อแก้ว อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ นั้นตั้งอยู่ในเขตภาคเหนือตอนบน ห่างจากตัวเมือง จังหวัดเชียงใหม่ไปทางทิศตะวันตก และตั้งห่างจากที่ว่าการอำเภอสะเมิงไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ระยะทาง 32 กิโลเมตร ทั้งนี้มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	บ้านหนองศรีฐาน	หมู่ที่ 10 ตำบลบ่อแก้ว
ทิศใต้	บ้านห้วยน้ำจาง	หมู่ที่ 6 ตำบลบ่อแก้ว
ทิศตะวันออก	บ้านหนองศรีฐาน	หมู่ที่ 10 ตำบลบ่อแก้ว
ทิศตะวันตก	บ้านป่าเกี๊ยะนอก	หมู่ที่ 1 ตำบลบ่อแก้ว

แผนที่หมู่บ้านป่อแก้ว หมู่ที่ 5 ต. ป่อแก้ว อ. สะเมิง จ. เชียงใหม่

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

1.2.2 สภาพภูมิประเทศ/ภูมิอากาศ

สภาพทางภูมิศาสตร์เป็นพื้นที่ที่มีความลาดชัน โดยสภาพความลาดชันของบ้านบ่อแก้ว เป็นภูเขาสูง และพื้นที่ป่าไม้เกือบทั้งหมด 85 % เป็นพื้นที่ทำการเกษตร 20 % เป็นพื้นที่พักอาศัย 5 % ส่วนพื้นราบเป็นที่ราบตามเชิงเขา พื้นที่ที่มีความสูงจากระดับน้ำทะเลตั้งแต่ 700 –1300 ฟุต พื้นที่ทำการเกษตรส่วนใหญ่จึงเป็นที่สูงบนภูเขา ซึ่งเป็นพื้นที่ในเขตเกษตรน้ำฝน สภาพภูมิอากาศค่อนข้างอากาศเย็นตลอดทั้งปี

1.2.3 การใช้พื้นที่

ปัจจุบันพื้นที่อยู่ในความดูแลขององค์กรบริหารส่วนตำบลบ่อแก้ว บ้านบ่อแก้วมีเนื้อที่ประมาณ 3,000 ไร่ มีการจัดสรรการใช้พื้นที่ของหมู่บ้านในการทำเกษตรดังนี้

1. พื้นที่ทำนา 80 ไร่
2. พื้นที่ทำไร่อายุสั้น 200 ไร่ เช่น หอม กระเทียม
3. พื้นที่ทำไร่อายุยาว 370 ไร่ เช่น สตรอเบอร์รี่
4. พื้นที่ทำสวนผลไม้ 50 ไร่ (ข้อมูล จาก กชช 2ค. ปี 2544)

บางส่วนของพื้นที่ ยังเป็นพื้นที่ของการดำเนินการขุดหาเหมืองแร่ โดยส่วนใหญ่เป็นกองทรายที่เกิดจากการขุดหาเหมืองในอดีต

1.2.4 ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

บ้านบ่อแก้ว มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าไม้ที่มีความอุดมสมบูรณ์ แหล่งน้ำธรรมชาติส่วนใหญ่มีต้นกำเนิดมาจากอำเภอแม่แจ่ม ในอดีตพื้นที่บริเวณบ้านบ่อแก้วเป็นแหล่งแร่ดีบุกและซีไรต์ขนาดใหญ่ ที่มีการสัมปทานให้กับบริษัทเอกชนขนาดใหญ่เข้ามาดำเนินการ แต่ปัจจุบันได้มีการยกเลิกการสัมปทานและเหลือเพียงผู้รับเหมารายย่อยมารับซื้อแร่จากชาวบ้านที่ยังประกอบอาชีพการร่อนแร่ขายรายวัน

1.2.5 วิธีการผลิต / วิธีการชีพ

ในแง่วิธีการผลิตหรือการประกอบอาชีพของชาวบ้านบ้านบ่อแก้วนั้น สามารถแบ่งพัฒนาการออกได้เป็น 4 ช่วงหลักที่สำคัญดังนี้

แผนภูมิที่ 1 แสดงพัฒนาการด้านการเกษตรของบ้านบ่อแก้ว

1. ยุคดั้งเดิม

ในช่วงเริ่มต้นของหมู่บ้าน เป็นพื้นที่ของชนเผ่าปกากะญอ ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ตั้งแต่ประมาณ ปี พ.ศ. 2458 หรือประมาณ 80 ปีที่ผ่านมา การประกอบอาชีพในยุคนั้น ไม่มีข้อมูลชัดเจน การดำรงชีพอยู่ด้วยวิถีทางการเกษตร เช่น การทำไร่หมุนเวียน การเลี้ยงสัตว์

2. ยุคการทำเหมือง

ประมาณปี พ.ศ. 2503 สมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ได้มีการเปิดสัมปทานเหมืองแร่ ให้กับองค์การเหมืองแร่ ในช่วงนั้นจึงมีการกว้านซื้อที่ดินจากชาวปกากะญอที่ตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ และมีการอพยพเข้ามาของแรงงานจากหลายจังหวัดทั่วประเทศเพื่อเข้ามาทำงานในเหมืองแร่ ผลที่เกิดขึ้นทำให้ชาวปกากะญอ อพยพขึ้นไปอยู่ตามไหล่เขา และบางส่วนเปลี่ยนวิถีการดำรงชีพจากการทำการเกษตร มาเป็นการรับจ้างในเหมือง

เนื่องจากช่วงเวลาดังกล่าวเป็นยุคที่มีการหมุนเวียนของเงินสูงในชุมชนจากการทำเหมืองแร่ จึงเกิดอาชีพอื่นขึ้น เช่น การค้าขาย การขนส่ง ร้านค้า ร้านอาหาร

3. ยุคการปลูกฝิ่น

ในช่วงประมาณปี พ.ศ. 2528 ได้มีการยกเลิกการสัมปทานของ องค์การเหมืองแร่ จึงได้มีบริษัทเอกชนชื่อ บริษัท เอส ที ซี ไม่นิ่ง มารับช่วงแทน ชาวบ้านบางส่วนที่ไม่ต้องการย้ายกลับถิ่นฐานเดิม จึงย้ายจากบริเวณเหมืองแร่ ลงมากว้านซื้อที่ดินตั้งถิ่นฐานบริเวณบ้านบ่อแก้วปัจจุบัน ในส่วนของบริษัทนั้นขาดทุนในการดำเนินการในช่วงปี พ.ศ. 2535 จึงเหลือเพียงพ่อค้ารายย่อยเข้ามารับซื้อแร่ โดยจ้างแรงงานในหมู่บ้านในการร่อนแร่ โดยให้ กิโลกรัมละ 27 บาท

ในส่วนของคนอื่นๆ ได้เริ่มมีการหันกลับมาทำการเกษตรอีกครั้ง โดยในช่วงนั้นเริ่มมีคนเข้ามาส่งเสริมการปลูกฝิ่น โดยมีโควต้าให้ว่าเป็นจำนวนเท่าไร ภายหลังความต้องการฝิ่นมีลดลง ผนวกกับมีเกษตรกรหันมาปลูกตามกันมากขึ้น เกษตรกรส่วนใหญ่จึงเลิกปลูก และมองหาพืชตัวใหม่ทดแทน

4. ยุคการปลูกสตรอเบอร์รี่/หอม

การปลูกสตรอเบอร์รี่ในบ้านบ่อแก้ว เริ่มต้นเมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2541-2542 ภายหลังจากเลิกปลูกฝิ่น ได้มีเกษตรกรบางรายนำสตรอเบอร์รี่เข้ามาทดลองปลูกและเนื่องจากสภาพภูมิอากาศเหมาะสม ทำให้ได้ผลผลิตเป็นจำนวนมาก ดังนั้นเกษตรกรคนอื่นจึงเริ่มหันมาปลูกมากขึ้น จนมีการขยายพื้นที่การปลูกอย่างรวดเร็ว การปลูกสตรอเบอร์รี่เป็นการทำเกษตรที่ต้องลงทุนสูง เนื่องจาก ปัจจัยต่างๆมีราคาแพง และเป็นพืชที่ต้องมีการจัดการตลอดทั้งปี เฉลี่ยรายได้ประมาณ 20,000 – 100,000 ต่อปี ขึ้นกับขนาดพื้นที่การปลูก

ปัจจุบัน ชุมชนมีความหลากหลายในการประกอบอาชีพ ในการเกษตร มักเป็นเกษตรกรผู้ปลูกสตอเบอรี่และหอมเป็นหลัก นอกจากนั้นยังมีข้าราชการ ลูกจ้าง ผู้ประกอบการร้านค้า ร้านอาหาร ร้านจำหน่ายปุ๋ยและยา หลายคนสะท้อนว่าชุมชนไม่มีชีวิตชีวาเหมือนช่วงของการทำเหมือง เพราะยุคนั้นเป็นช่วงที่มีเศรษฐกิจดี มีการซื้อขายคล่อง ตลาดร้านค้าสามารถจำหน่ายสินค้าได้มาก เพราะรายได้จากการทำเหมืองแร่ค่อนข้างสูง และมีบุคคลในหลายระดับ ทั้งผู้บริหาร วิศวกร ลูกจ้าง และคนงาน เมื่อกิจการเหมืองยุติลง อาชีพหลักของพื้นที่จึงเป็นเกษตรกรรมเป็นหลัก ซึ่งแตกต่างในแต่ละชนเผ่า เช่น ชนเผ่าปกากะญอยังมีการปลูกข้าวหรือปลูกผัก และมีการทำสตอเบอรี่บางส่วน แต่โดยส่วนใหญ่จะรับจ้างทำในสวนสตอเบอรี่ของเผ่าอื่น ในขณะที่คนเมืองเน้นการปลูกสตอเบอรี่หรือหอมเป็นหลัก และไม่ปลูกข้าวเพื่อใช้บริโภคเหมือนในอดีต

1.3 สังคมและวัฒนธรรม (Social /Cultural Capital)

1.3.1 เชื้อชาติและวัฒนธรรม

บ้านบ่อแก้ว เป็นหมู่บ้านที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ วัฒนธรรมและภาษา เนื่องจากการอพยพเข้ามาของคนในหลายพื้นที่ และหลายชนเผ่า เช่น ปกากะญอ ลีวะ จีนฮ่อ และคนพื้นเมือง การดำเนินชีวิตและปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ รวมทั้งการสื่อสารเป็นไปตามวิถีวัฒนธรรมของตนเอง ส่วนใหญ่อยู่รวมกลุ่มกันตามหอย่อมบ้าน ดังนั้นมีการสืบทอดวัฒนธรรมของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นงานขึ้นบ้านใหม่ งานศพ ฯลฯ

ในส่วนของโรงเรียนในชุมชนมีการจัดการความหลากหลายของวัฒนธรรม โดยการเปิดกว้างให้นักเรียนได้เรียนรู้ถึง วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของเผ่าตนเอง เช่น อาหาร การแต่งกายในชุดชนเผ่าของตนเอง เป็นต้น ถึงแม้จะมีความหลากหลายของวัฒนธรรมและชนเผ่า แต่ไม่เคยปรากฏในเรื่องความขัดแย้งทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นในชุมชนแห่งนี้ อาจจะมีความขัดแย้งส่วนตัวบ้าง ซึ่งสามารถควบคุมได้ในกรอบของหมู่บ้าน

1.3.2 ประชากรและหอย่อมบ้าน

ปัจจุบันบ้านบ่อแก้ว มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 224 ครัวเรือน เป็นเพศชาย 600 คน และเป็นเพศหญิง 500 คน เนื่องจากพื้นที่นี้เดิมเคยมีการให้สัมปทานในการทำเหมืองแร่ ทำให้ปัจจุบันมีผู้ที่เคยอพยพเข้าทำงานอยู่เป็นจำนวนมาก โดย แต่เดิมนั้นมีเพียงชนเผ่าปกากะญอแต่ปัจจุบันมีผู้อพยพมาจากหลายแห่งดังนี้

จังหวัดอื่นๆ : สุราษฎร์ธานี กาญจนบุรี อุตรธานี มุกดาหาร ขอนแก่น ชัยภูมิ
พิษณุโลก นครสวรรค์ ตาก ลำปาง ลำพูน เชียงราย แม่ฮ่องสอน

ภายในจังหวัดเชียงใหม่ : อำเภอฝาง แม่แตง แม่ริม สันป่าตอง สารภี จอมทอง สัน
กำแพง คอยสะเก็ด

ภายในอำเภอสะเมิง : หมู่บ้านอมตอง หาดส้มป่อย แม่ขาน แม่สาบ ยั้งมิน อังคายน
งิ้วเต่า

จากต่างประเทศ : ชาวจีน ไต้หวัน ส่องกง ชาวไทยใหญ่จากชายแดนพม่า ลาว

ภายในหมู่บ้านจะมีการจัดแบ่งออกเป็น 7 หย่อมบ้าน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงหย่อมบ้าน จำนวนครัวเรือน ชนเผ่า และอาชีพของบ้านบ่อแก้ว

หย่อมบ้าน	จำนวนครัวเรือน	ชนเผ่า	อาชีพ
1. สันป่าตู่	45	ปกากะญอ	ปลูกสตรอเบอร์รี่
2. คริซูนอก	30	ปกากะญอ	ปลูกสตรอเบอร์รี่
3. ตลาดบ่อแก้ว	42	ปกากะญอ พื้นเมือง ภาคกลาง คนจีน	ปลูกสตรอเบอร์รี่ ค้าขาย
4. หลังวัด	30	ปกากะญอ พื้นเมือง	ปลูกสตรอเบอร์รี่
5. ข้างวัด	27	พื้นเมือง	ปลูกสตรอเบอร์รี่
6. บ้านใหม่ รพช.	26	พื้นเมือง	ปลูกสตรอเบอร์รี่
7. บ้านสันใหม่	24	พื้นเมือง	ปลูกสตรอเบอร์รี่
รวม	224		

1. หย่อมบ้านสันป่าตู่

หย่อมบ้านสันป่าตู่ ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ โดยมีการไปทำบุญประกอบพิธีทางศาสนาที่วัดศรีรัตนวาสศิริ บริเวณใกล้หมู่บ้าน แต่เดิมเป็นวัดที่เป็นศูนย์กลางทางศาสนาของชุมชนเมืองแร่ ส่วนผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์จะไปทำพิธีทางศาสนาที่โบสถ์บ้านป่าเกี๊ยะนอกหนองครีซุ เด่นฮ่อม แม่ยางห้า โดยจะหมุนเวียนกันไป รวมทั้งที่บ้านสันป่าตู่ ชนเผ่ากระเหรี่ยงมีขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมที่สืบเนื่องมาจากบรรพบุรุษ เช่น ประเพณีมัดมือซึ่งเป็นพิธีมงคล มักจะจัดขึ้นหลังจากฤดูทำการเกษตร โดยปีละ 2 ครั้ง คือก่อนปลูกข้าวและก่อนเกี่ยวข้าว

ชาวบ้านสันป่าดู่ประกอบอาชีพปลูกสตรอเบอรี่เป็นหลัก โดยยังมีคนคนปลูกข้าวบ้าง บางส่วน แต่ไม่พอกิน ชาวบ้านส่วนใหญ่จะซื้อข้าวจากตลาดบ่อแก้ว จากอำเภอสะเมิง

ชาวบ้านสันป่าดู่ส่งลูกหลานเข้าเรียนหนังสือที่โรงเรียนบ่อแก้ว ซึ่งเป็นโรงเรียนขยาย โอกาสถึงชั้นมัธยม 3 เด็กส่วนหนึ่งเรียนจบชั้น ป.6 อีกส่วนหนึ่งต้องจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่3 และมีบางส่วนที่เรียนต่อชั้นมัธยมและอุดมศึกษา โดยส่วนใหญ่รับทุนจากคริสตจักร ผู้นำที่รับ การคัดเลือกเป็นคณะกรรมการดำเนินงานโครงการต่างๆ ส่วนใหญ่จะเป็นคนหนุ่มสาวที่มีโอกาส เรียนจบชั้นมัธยม และผู้ที่มีประสบการณ์นอกจากหมู่บ้าน

2. หย่อมบ้านคริสชุนอก

หย่อมบ้านคริสชุนอกส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ เนื่องจากตั้งหย่อมบ้านใกล้ตลาดบ่อ แก้วจึงไปทำพิธีทางศาสนาที่วัดบ่อแก้วนาราม ซึ่งตั้งอยู่ที่ตลาดบ่อแก้ว ชาวบ้านคริสชุนอกมี ขนบธรรมเนียมเช่นเดียวกับชาวบ้านสันป่าดู่เนื่องจากเป็นชนเผ่าเดียวกัน

ชาวบ้านคริสชุนอกส่วนใหญ่ปลูกสตรอเบอรี่เป็นอาชีพหลัก และมีการทำนา ปลูกข้าวไร้ บางส่วน แต่มีการซื้อข้าวสารกินเป็นส่วนใหญ่ ด้านการศึกษาเด็กคริสชุนอกเข้าโรงเรียนบ่อแก้วใน ระดับประถมและมัธยม เมื่อจบแล้วมีประมาณ 3 รายที่ไปต่อระดับ ปวช. ในเมือง โดยมี 1 ราย ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการเกษตร แต่ไปทำงานต่างจังหวัด

ผู้นำบ้านคริสชุนอก เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ่อแก้ว ส่วนคณะกรรมการอื่นๆส่วนใหญ่จะ เป็นคนหนุ่มสาวที่จบการศึกษาระดับประถมหรือมัธยม ซึ่งบางงานจะมีตัวแทนกรรมการทำงาน เพียงคนเดียว เช่น กลุ่มฌาปนกิจ กองทุน กข.คจ. ซึ่งกรรมการจะเป็นผู้ตัดสินใจภายในหย่อม บ้านแล้วนำข้อมูลไปรวมกับคณะกรรมการกลางของบ้านบ่อแก้ว

3. หย่อมบ้านตลาดบ่อแก้ว

หย่อมบ้านตลาดบ่อแก้วเป็นจุดที่ตั้งของที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน โรงเรียน วัด และสถานี ตำรวจ โดยมีคนตั้งบ้านเรือนอย่างหลากหลาย คือ คนพื้นเมืองจากหมู่บ้านในอำเภอสะเมิง จาก จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งแต่งงานกับคนจีนโดยมาค้าขายตั้งแต่ พ.ศ. 2510 คนปกากะญอ คนภาค กลางซึ่งมาทำงานเหมืองแร่มาก่อน ตลอดจนคนอีสาน

คนจีนที่มาตั้งร้านค้าอยู่ที่ตลาดบ่อแก้ว เป็นทหารจีนแผ่นดินใหญ่ของรัฐบาลเจียงไคเช็ค ซึ่งอพยพมาในยุคที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนขึ้นปกครอง โดยจะมาอยู่ที่อื่นก่อนเช่น จังหวัดเชียงราย อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ และส่วนใหญ่ได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐบาลได้วันในตำแหน่ง ทหาร จึงมีเงินในการลงทุนค้าขาย และปลูกพืชไม้เมืองหนาว คนจีนกลุ่มนี้ประมาณ 10 กว่า ครอบครัว มีฐานะค่อนข้างมั่นคง มีกองทุนของกลุ่มตนเองจึงมักไม่ร่วมกิจกรรมกองทุนอื่นๆของ

หมู่บ้าน ยกเว้น ฌาปนกิจ ส่วนกิจกรรมอื่นๆของหมู่บ้าน เช่น งานพัฒนา ก็จะมีสามีหรือภรรยาที่เป็นคนพื้นเมืองร่วมกิจกรรม

ส่วนคนพื้นเมือง หรือชนเผ่าปกากะญอส่วนใหญ่ปลูกสตรอเบอร์รี่ และค้าขายบางส่วน โดยส่วนใหญ่จะลงทุนมากและมีรายได้ค่อนข้างสูง มีผู้ที่ดำเนินการเป็นคนกลางส่งสตรอเบอร์รี่ซึ่งเรียกว่า “พ่อเลี้ยง” ซึ่งส่วนใหญ่เริ่มต้นจากการมีประสบการณ์ด้านการค้าขายและมีพื้นฐานในชุมชนเป็นเวลานาน คณะกรรมการดำเนินงานต่างๆที่อยู่ห้อมบ้านตลาดบ่อแก้ว จึงมีบทบาทในการทำงานส่วนรวมมาก โดยเฉพาะเรื่องกองทุนต่างๆ

ในด้านการศึกษานั้น เด็กส่วนใหญ่จะเรียนจนจบชั้นมัธยมศึกษาและบางส่วนเรียนต่อที่อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ บางส่วนที่มีฐานะดีจะไปเรียนที่เชียงใหม่ตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล ประถมและส่วนใหญ่มักจะประกอบอาชีพในตัวเมืองเชียงใหม่ หรือต่างจังหวัด

4. ห้อมบ้านข้างวัด

เป็นห้อมบ้านที่ย้ายมาจากชุมชนเมืองแรมและที่อื่นๆ เป็นคนพื้นเมืองส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ประกอบอาชีพปลูกสตรอเบอร์รี่เป็นหลัก

เด็กในห้อมบ้านข้างวัด เรียนหนังสือชั้นประถมและมัธยม ที่โรงเรียนบ่อแก้ว โดยมีบางคนกำลังเรียนต่อในระดับปริญญาตรีที่เชียงใหม่ ผู้นำของห้อมบ้านข้างวัด จะเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ทำงานส่วนรวมมาก่อนจากชุมชนเมืองแรมซึ่งทำให้มีการจัดตั้งกลุ่มในห้อมบ้านตนเอง

5. ห้อมบ้านหลังวัด

ห้อมบ้านหลังวัด มีชนเผ่าลัวะ กระเหรี่ยง และคนพื้นเมือง ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีอาชีพหลักคือปลูกสตรอเบอร์รี่ มีผู้นับถือศาสนาคริสต์เพียง 1 ครอบครัว ปัจจุบันมีประมาณ 30 หลังคาเรือน

ห้อมบ้านนี้จะมีหลายชนเผ่าอยู่ร่วมกันเป็นเวลานานทำให้ไม่มีเอกลักษณ์ของตนเองเท่าที่ควร เด็กห้อมบ้านนี้เมื่อจบชั้นมัธยมต้นที่โรงเรียนบ้านบ่อแก้วแล้วจะไปเรียนต่อที่โรงเรียนมัธยมประจำอำเภอที่อำเภอสะเมิง โดยมีจำนวนพอๆกับเด็กที่ไม่ได้เรียนต่อ นอกจากนั้นบางส่วนไปเรียนต่อสาขาการเกษตรที่จังหวัดลำพูนและจังหวัดเชียงใหม่

6. ห้อมบ้านใหม่ ร.พ.ช.

ห้อมบ้านร.พ.ช. เดิมทีเป็นพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมอยู่ทางเข้าเมืองแรมเอกชน ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า “สหแรม” มีนายตัน บุญมาลา ซึ่งเคยทำงานอยู่ชุมชนเมืองแรม ย้ายมาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนเป็นคนแรก ภายหลังชักชวนญาติพี่น้องให้เข้ามาอยู่ ทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นญาติพี่น้องกันเกือบทั้งหมด เดิมทีนั้น ท่านพระครูนิคม ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสชุมชนเมืองแรม ต้องการจะ

ย้ายวัดมาที่ชุมชนนี้จึงตั้งชื่อว่า “บ้านยางทอง” ต่อมา มีหน่วยงาน ร.พ.ช. มาตั้งอยู่เพื่อทำถนน จึงเปลี่ยนชื่อห่อมบ้านว่า “บ้านใหม่ร.พ.ช.”

ชาวบ้านส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ และมีการปลูกศตรอเบอริเป็นหลัก โดยเป็นชุมชนที่ลงทุนปลูกศตรอเบอริในระยะแรกๆ จึงมีรายได้และฐานะที่มั่นคง มีการจัดตั้งร้านค้าขึ้น 3 ร้านและมีผู้เป็น “พ่อเลี้ยง” คือคนกลางส่งศตรอเบอริหลายราย

7. ห่อมบ้านสันใหม่

ส่วนใหญ่เป็นคนพื้นเมือง นับถือศาสนาพุทธ บางส่วนย้ายมาจากชุมชนเมืองแรม บางส่วนย้ายมาจากตลาดบ่อแก้ว ตั้งอยู่สองฝั่งถนนระหว่างห่อมบ้าน ร.พ.ช. ไปห่อมบ้านตลาดบ่อแก้ว ชาวบ้านประกอบอาชีพปลูกศตรอเบอริเป็นหลัก

ห่อมบ้านสันใหม่มีการบริหารงานที่แยกเป็นเอกเทศในบางอย่างเช่น มีการดำเนินงานประปาหมู่บ้าน โดยมีการรับสมัครสมาชิกจึงจะได้รับการบริการเรื่องน้ำ โดยต้องจ่ายเงินค่าดูแล โดยรวบรวมเป็นเงินกองกลางของห่อมบ้าน นอกจากนั้นยังมีรายได้จากค่าเช่าแดนที่ โดยได้นำเงินบางส่วนมาใช้จ่ายในงานส่วนร่วม เช่น งานตัดหญ้า งานพัฒนาหมู่บ้าน

1.3.3 ศาสนา ประเพณีและความเชื่อ

การนับถือศาสนา มี 2 ศาสนาหลักในหมู่บ้าน คือ ศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ ในส่วนของศาสนาพุทธนั้นปัจจุบันภายในหมู่บ้านบ่อแก้วมีวัดจำนวนทั้งสิ้น 3 วัด ได้แก่ วัดบ่อแก้ววนาราม วัดศรีรัตนวาสศิริ และวัดบ้านใหม่ ร.พ.ช. ซึ่งเป็นวัดที่เกิดขึ้นภายหลังโดยความร่วมมือของคนในห่อมบ้าน ร.พ.ช. ในส่วนของวัดบ่อแก้วนั้นภายหลังจากท่านพระครูได้มรณภาพ ปัจจุบันไม่มีเจ้าอาวาส แต่ได้มีพระ 2 รูปเข้ามาอยู่ประจำที่วัด ในด้านศาสนาคริสต์นั้นบางส่วนเข้าร่วมในศาสนาพิธีที่โบสถ์ของตำบลแม่ยางห้า ซึ่งส่วนที่นับถือนั้นจะเป็นชนเผ่าปกากะญอและคนพื้นเมืองเล็กน้อย ในส่วนที่พบว่ามีการปฏิบัติคือการนับถือผีของบางบ้าน แต่ปัจจุบันปรากฏไม่มากนัก

1.4 ภูมิปัญญา (Wisdom Capital)

1.4.1 ภูมิปัญญาการผลิตทางการเกษตร

1.อาชีพ/การผลิตศตรอเบอริ

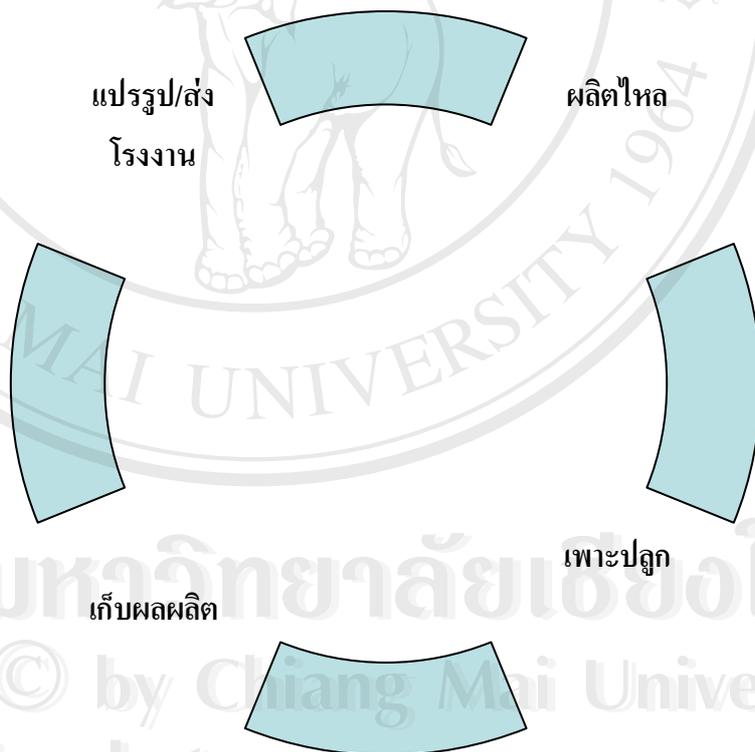
บ้านบ่อแก้ว หมู่ที่ 5 ถือเป็นแหล่งเพาะปลูกศตรอเบอริขนาดใหญ่ของตำบล เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ของตำบลได้หันมายึดอาชีพนี้เป็นหลัก มีบางส่วนที่ประกอบอาชีพรับจ้างค้าขาย และข้าราชการ ในส่วนของการปลูกศตรอเบอรินั้นมีการอาศัยแรงงานทั้งจากภายนอกและภายในครัวเรือน ทั้งนี้เนื่องจากการปลูกศตรอเบอรินั้นมีกิจกรรมให้ทำตลอดทั้งปีและเป็นพืชที่ใช้เงินในการลงทุนสูงเกษตรกรส่วนใหญ่จึงใช้วิธีลงทุนโดยการกู้จากธนาคารเพื่อการเกษตร

และสหกรณ์ นายทุนหรือที่เรียกว่า “พ่อเลี้ยง” รวมทั้งแหล่งเงินทุนนอกระบบ ปัจจุบันมีเกษตรกรผู้ปลูกทั้งสิ้น 550 ราย รวมพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด 2,238 ไร่ โดยแยกเป็นพันธ์ต่างๆได้ดังนี้

พันธ์พระราชทานเบอร์ 16	460	ไร่
พันธ์พระราชทานเบอร์ 20	1,560	ไร่
พันธ์พระราชทานเบอร์ 70	50	ไร่
พันธ์ 156	84	ไร่
พันธ์ 329	74	ไร่
พันธ์อื่นๆ	10	ไร่

ลักษณะการผลิตของหมู่บ้าน จะมีการดำเนินงานที่ค่อนข้างครบวงจร **ซึ่งเริ่ม**

ตั้งแต่การผลิตไหล การเพาะปลูก การเก็บผลผลิต และการแปรรูป

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

แผนภูมิที่ 2 แสดงวงจรการผลิตสตรอเบอร์รี่

1. การผลิตไหล

เกษตรกรจะเริ่มต้นผลิตไหลเพื่อนำไปใช้ในการเพาะปลูกหรือ อาจจำหน่ายให้กับ เพื่อนเกษตรกรด้วยกัน โดยเริ่มผลิตในช่วงเดือนมีนาคม ถึงสิงหาคม แต่เดิมนั้นเคยมี

เกษตรกรนอกพื้นที่อำเภอสะเมิง เช่นจาก จังหวัดเชียงรายเข้าซื้อไหลจากในพื้นที่ เนื่องจากสภาพภูมิอากาศของ ที่นี้เอื้ออำนวยต่อการผลิต แต่ปัจจุบันพื้นที่เหล่านั้นได้ลดและเลิกทำการเพาะปลูกเนื่องจากสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป

การผลิตไหลนั้นจะทำในพื้นที่ที่จัดสรรไว้ต่างหาก นอกเหนือจากบริเวณปลูกสตอเบอร์รี่ เนื่องจากช่วงเวลาของการเพาะปลูกและผลิตไหลจะคาบเกี่ยวกันในช่วงเดือนมีนาคม และพื้นที่ต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษ โดยสิ่งสำคัญที่ต้องพิจารณาในการผลิตไหลดังนี้คือ

1. ลักษณะต้นแม่พันธุ์
2. พื้นที่ที่ผลิตต้นไหล
3. แรงงาน

2. การเพาะปลูก

เกษตรกรเริ่มต้นเพาะปลูกเพื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตในช่วงเดือน สิงหาคม-เมษายน โดยใช้ต้นไหลจากที่เพาะเตรียมไว้มาลงแปลงปลูก ในอดีตนั้นชาวบ้านใช้ระบบน้ำแบบสปริงเกอร์แต่จะประสบปัญหาเกี่ยวกับความชื้นทำให้ผลผลิตเน่าและเสียหาย ภายหลังทางโครงการหลวงได้นำระบบน้ำหยดมาใช้และเผยแพร่ให้กับเกษตรกร ปัจจุบันเกษตรกรทั้งหมดจึงใช้ระบบน้ำหยด ซึ่งค่าใช้จ่ายในการลงทุนนั้นค่อนข้างสูง เกษตรกรส่วนใหญ่จึงบจากการกู้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ปัจจุบันบางรายยังผ่อนชำระได้ไม่ครบถ้วนแต่อุปกรณ์ที่ใช้ในระบบเริ่มมีความทรุดโทรมและบางส่วนอาจต้องเปลี่ยนเพื่อความเหมาะสม

3. การเก็บผลผลิต

การเก็บผลผลิตสามารถเก็บได้ตั้งแต่ช่วงแรกของการปลูก จนถึงช่วงเดือนเมษายน เนื่องจากอากาศของบ้านบ่อแก้วค่อนข้างหนาวเย็นตลอดปี ในช่วงเดือนเมษายนจึงสามารถให้ผลผลิตได้แต่ในปริมาณที่ไม่มากนัก

วิธีการเก็บผลผลิตจะเก็บวันเว้นวัน เพื่อทิ้งช่วงให้ผล ได้ดีและขนาดที่เหมาะสม เนื่องจากสตอเบอร์รี่เป็นผลไม้ที่ง่าย จึงต้องเริ่มเก็บผลผลิตในเวลาเย็นหลังจากพระอาทิตย์เริ่มตกดิน จากนั้นต้องคัดขนาด และจัดลงตะกร้าเพื่อส่งให้พ่อเลี้ยงที่เข้ามารับตามสวนต่อไป

แรงงานที่ใช้ในการเก็บผลผลิต หากเป็นสวนขนาดใหญ่จะมีการจ้างแรงงานเข้ามาช่วยเก็บโดยมีอัตราจ้างถึงละ 5 บาท หากเป็นสวนขนาดเล็กก็จะใช้แรงงานภายในครัวเรือน ชาวชนบ้านบ่อแก้วส่วนใหญ่จึงต้องช่วยครอบครัวในเรื่องการทำการเกษตรตั้งแต่วัยเด็ก

4. การส่งโรงงาน/การแปรรูป

เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ของตำบลเพาะปลูกโดยอาศัยแหล่งทุนจากพ่อเลี้ยงในการลงทุนผลิต และซื้อปุ๋ย ยา ดังนั้นเมื่อได้ผลผลิตจึงต้องจัดส่งให้กับพ่อเลี้ยงที่มีกว่า 40 รายในชุมชน โดยส่วนใหญ่พ่อเลี้ยงจะมารับผลผลิตที่คัดขนาดแล้วจากสวนต่างๆเพื่อจัดส่งต่อไป การแปรรูปผลผลิตของชุมชนบ้านบ่อแก้ว มีการดำเนินการในลักษณะต่างคนต่างทำโดยใช้ผลผลิตที่เหลือจากแปลงของตนเองโดยมีการแปรรูปเป็นไวน์ แยม และลูกอม

จากกระบวนการผลิตจากเริ่มต้น จะเห็นถึงการใช้ภูมิปัญญาต่างๆ เข้ามาประยุกต์ใช้ในการสร้างรายได้ของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการปลูก การเก็บ หรือการแปรรูป

1.4.2 ภูมิปัญญาด้านการปลูกพืชหมุนเวียน

การปลูกพืชหมุนเวียนเป็นวิธีการประกอบอาชีพของคนชนเผ่าปกากะญอมาเป็นเวลานาน เช่นเดียวกับ เกษตรกรบ้านบ่อแก้วหมู่ 5 ที่ดำรงชีพด้วยการปลูกพืชต่างๆ เช่น ข้าว ไร่ ผัก ถั่ว ฯลฯ โดยการคัดเลือกพันธุ์ด้วยตัวเอง และใช้วิธีการหมุนเวียนพื้นที่ ประมาณ 4-7 ไร่ เพื่อให้พื้นที่นั้นสามารถฟื้นตัวและหมุนกลับมาทำการเพาะปลูกได้อีกครั้ง การคัดเลือกพื้นที่ที่จะเลือกพื้นที่เนินเขาหรือไหล่เขาที่มีความชันในระดับที่ทำการเพาะปลูกได้ และควรเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์

ปัจจุบันยังคงหลงเหลือการเพาะปลูกแบบดั้งเดิมอยู่แต่มีปริมาณไม่มากนักชาวปกากะญอหลายรายเริ่มหันมาปลูกพืชเศรษฐกิจเช่น สตรอเบอร์รี่ และบางส่วนหันมาเป็นลูกจ้างประจำสวนมากขึ้น ภูมิปัญญาด้านนี้กำลังจะถูกกลืนด้วยกระแสเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นการเพาะปลูกเพื่อการค้ามากกว่าเพื่อการดำรงชีพ

1.4.3 ภูมิปัญญาด้านกลุ่มและการรวมกลุ่ม

บ้านบ่อแก้วแต่เดิมมีลักษณะความเป็นอยู่ที่ยังไม่มีการรวมกลุ่มอย่างชัดเจน เนื่องจากเป็นการอพยพย้ายถิ่นฐานของคนจากหลายพื้นที่ในการเข้ามารับจ้างในโรงงานเหมืองแร่ การจัดตั้งบ้านเรือนยังเป็นลักษณะไม่ถาวร เมื่อภายหลังเกิดการเปลี่ยนแปลง โรงงานยกเลิกสัมปทานและมีการเลิกจ้างงาน หลายส่วนอพยพแยกย้ายออกจากพื้นที่ และหลายส่วนเริ่มจับจองพื้นที่สร้างครอบครัวและประกอบอาชีพทางการเกษตร ในระยะนี้เริ่มเกิดการรวมตัวขึ้นเป็นหมู่บ้านต่างๆ เกิดการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ความเป็นกลุ่ม เป็นหมู่บ้านเริ่มเกิดขึ้นตามลำดับ อาจพิจารณาได้ว่าเป็นเงื่อนไขปกติของการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดของชาวบ้าน ในส่วนของชาวปกากะญอ ซึ่งถือเป็นคนดั้งเดิมในพื้นที่ ด้วยลักษณะนิสัยที่มีความสันโดษและทำการเกษตรในเขตพื้นที่ภูเขาเป็นส่วนใหญ่ เมื่อมีคนเข้ามาในพื้นที่มากขึ้นจึงเคลื่อนย้ายครอบครัวขึ้นไปบนพื้นที่ที่สูงยิ่งขึ้น เกิดเป็นหมู่บ้านต้นป่าดู่ และศรีษนอก เหลือเพียงบางส่วนที่อยู่ร่วมกับคนพื้นราบ

ภาพการรวมกลุ่มของชาวบ้านบ่อแก้วเป็นลักษณะการรวมตามเชื้อชาติและวัฒนธรรมที่ สืบทอดของตนเอง จึงเห็นภาพของชุมชนชัดเจนที่ประกอบไปด้วย คนไทยพื้นราบหรือคนเมือง คนไทยเชื้อสายปกากะญอ และคนไทยเชื้อสายจีนฮ่อ และเกิดการขยายและเผยแพร่วัฒนธรรม ประเพณีของตนเองจากรุ่นสู่รุ่นมาโดยตลอด

1.5 คนกับองค์กร (Human Capital)

1.5.1 คณะกรรมการหมู่บ้าน

การบริหารจัดการของหมู่บ้านเป็นไปตามลักษณะการปกครองทั่วไป โดยมีผู้ใหญ่บ้าน ที่มาจากการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เป็นผู้ดูแลชุมชนในด้านการบริหาร การพัฒนาและ ควบคุมดูแลความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ในส่วนของ หมู่ 5 จัดแบ่งคณะกรรมการออกเป็น 10 ฝ่าย โดยมีรายละเอียดดังนี้

ผู้ใหญ่บ้าน	นายสรพงษ์ สานูวัฒน์
ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	นายสุพจน์ แสงน้อย
	นายเสาร์ โปกกา
ผู้ช่วย	นายศึกษา ธรรมมงคล
	นายบุญเรือง วุฒิ
เลขานุการ	นางประนอม ดวงชัย

คณะกรรมการแบ่งเป็น 10 ฝ่าย โดยการคัดเลือกของทีมบริหารได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านและ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน การคัดเลือกจะคัดจากตัวแทนของหมู่บ้าน และบุคคลที่มีประสบการณ์ใน ชุมชน

ตารางที่ 2 ตารางแสดงรายชื่อคณะกรรมการหมู่บ้าน ฝ่ายต่างๆของบ้านบ่อแก้ว หมู่ 5

1.ฝ่ายป้องกันรักษาความสงบ	1.นายสว่าง กันทะลิก 2.นายเงิน เนระวงศ์ 3.นายคำพอ เปอลอย 4.นายเสรี สกาวเดือนฉาย 5.นายวินัย ชงทอง 6.นายคำ พรหมมิมิลา 7.นายบุญเรือง วุฒิ	ประธาน รองประธาน กรรมการ กรรมการ กรรมการ กรรมการ กรรมการและเลขานุการ
2.ฝ่ายพัฒนา	1.นายศรีนวล อุดมะดิง 2.นายคำ กันป้อ 3.นายอุ้นเรือน คำห้ำ	ประธาน รองประธาน กรรมการ

	4.นายคืบ สุรางค์มณี 5.นายทองดี กธิโต 6.นายสุรดิษ สาวินาเว นายศิลาชล โยนยี่ง	กรรมการ กรรมการ กรรมการ กรรมการและเลขานุการ
3.ฝ่ายการคลัง	1.นายมนตรี จำวิลัย 2.นายศรีทัศน์ ยมะระโน 3.นายวิรัตน์ ศรีสุภา 4.นายบุญเรือง วรรณสุ 5.นายณรงค์ ปัญญา 6.นายเฉลิม ตีระดา	ประธาน รองประธาน กรรมการ กรรมการ กรรมการ กรรมการและเลขานุการ
4.ฝ่ายศึกษาและวัฒนธรรม	1.นายคำ จันทะกี 2.นายสุนทร หมอเพชร 3.นายเรืองชัย ตีระดา 4.นายโสภณ กองรัตน์ 5.นายชาน ชุ่มใจ 6.นายเบลเอก ปู้้อย 7.นางแสงหล้า พันธุ์งาม	ประธาน รองประธาน กรรมการ กรรมการ กรรมการ กรรมการ กรรมการและเลขานุการ
5.ฝ่ายสวัสดิการ	1.นายเกษมสันต์ เจริญสุขสมบัติ 2.นายถนอม พันธุ์พิมล 3.นายวิรัตน์ ธรรมมงคล 4.นายพะติเก แสซอ 5.นายไพฑูลย์ แอซเดิน 6.นายคำแหง จันทร์บ่อแก้ว	ประธาน รองประธาน กรรมการ กรรมการ กรรมการ กรรมการและเลขานุการ
6.ฝ่ายสาธารณสุข	1.นายคำมูล แสนสุขอุดมพร 2.นายพงษ์ศักดิ์ โบก 3.นางสาวฤดี ตระรา 4.นางบัวผัน สุทัศน์ 5.นายทองใบ ป้อมนุภาพ 6.นางสุพรรณ ทองหล้อม นายวิจิต อินตรวงค์	ประธาน รองประธาน กรรมการ กรรมการ กรรมการ กรรมการและเลขานุการ
7.ฝ่ายปกครอง	1.นายบุญ พันธุ์งาม 2.นายลิม อธิพรหม 3.นายสิทธิชัย จงหว้า 4.นายจำเริญ สายบุญมา	ประธาน รองประธาน กรรมการ กรรมการ

	5.นายบุญรัตน์ สายเขื่อนศรี 6.นายบุญเป็ง สาธุเม 7.นายธีรวิฑูร ทาทุ	กรรมการ กรรมการ กรรมการและเลขานุการ
8.ฝ่ายกิจการสตรี	1.นางนงเยาว์ สานูวิตร 2.นางบุญศรี นัยรัตน์ 3.นางแดง วุฒิ 4.นางอุ๋นเรื่อน อุดมั่ง 5.นางดาวเรือง ปัญญา 6.นางคิยิ โปกกา 7.นางแหวดาว บุญศรี 8.นางจันทร์ฟอง น้อยบุญทา 9.นางแสงหล้า สาวินาเว 10.นางสุพิศ โปกเก 11.นางแหวเดือน ดีระดา 12.นางเครือวัลย์ โยนยั้ง 13.นางพันธนา แสงน้อย 14.นางสุภาพ ศรีสุภา 15.นางคิม ศรียุค 16.นางวิณา จันทร์บ่อแก้ว	ประธาน รองประธาน กรรมการ กรรมการ กรรมการ กรรมการ กรรมการ กรรมการ กรรมการ กรรมการ กรรมการ กรรมการ กรรมการ กรรมการ กรรมการและเลขานุการ
9.ฝ่ายกีฬา	1.นายบุญญาฤทธิ์ ดวงชัย 2.นายเดชา สุทัศน์ 3.นายพิศ ตะระา 4.นายสุบิน ประดิษฐ์กุล 5.นายคงฤทธิ พงษ์พรสุข 6.นายจิรัตน์ พะเยาว์ นายสมศรี ปัญญา	ประธาน รองประธาน กรรมการ กรรมการ กรรมการ กรรมการ กรรมการและเลขานุการ
10.ฝ่ายเยาวชน	1.นายชัชวาลย์ พันธุ์งาม 2.นายสายเพชร ดวงวิโรจน์ 3.นายวิรัตน์ เวทอ 4.นางสาวอรทัย พะเป็ด 5.นายอภิรักษ์ อธิพรหม 6.นางสาวบัวคำ สุรางค์มณี 7.นายวัชระ วุฒิ	ประธาน รองประธาน กรรมการ กรรมการ กรรมการ กรรมการ กรรมการและเลขานุการ

จากประเด็นความหลากหลายของคนในพื้นที่ทั้งในแง่เชื้อชาติ และภาษา การบริหารจัดการของชุมชนต้องพยายามให้มีความลงตัว และความเข้าใจของทุกฝ่าย โดยจะมีตัวแทนของแต่ละหมู่บ้านมาร่วมเป็นคณะกรรมการของหมู่บ้าน ข้อดีของความหลากหลายคือการมีหลายมิติของด้านมุมมองและความคิด เนื่องจากหนึ่งสังคมจะมองเหตุการณ์หนึ่งต่างกัน เช่นในเชิงการผลิตเพื่อการค้าขาย กลุ่มคนเมืองจะคิดรายละเอียดต้นทุน กำไร มากกว่า ส่วนจุดอ่อนของความหลากหลายตรงนี้คือ บางวัฒนธรรมของบางกลุ่มกำลังถูกกลืนด้วยวัฒนธรรมที่แข็งแกร่งกว่า แม้บ้านบ่อแก้วจะอยู่ในพื้นที่ที่ห่างไกลจากความเป็นเมืองมาก แต่เนื่องจากสื่อที่เข้าไปถึงทำให้สามารถรับเอาสิ่งต่างๆจากพื้นราบไปได้มาก เช่น เรื่องการแต่งกาย รูปแบบการใช้ชีวิตที่เน้นความสะดวกสบายมากขึ้น ปัจจุบันหลายชนเผ่าเช่น ปกาเกอญอ ก็เริ่มเปลี่ยนแปลงไปมากขึ้น ในแต่ละเดือนจะมีการจัดประชุมหมู่บ้านเพื่อแจ้งข่าวสารและรายละเอียดต่างๆ รวมถึงการชี้แจงรายละเอียดงบประมาณบางกองทุน เช่น เงินฌาปนกิจและเงินสงเคราะห์หมู่บ้าน ในด้านการสื่อสารภายในชุมชนใช้วิธีการประกาศเสียงตามสาย และมีตัวแทนคณะกรรมการแต่ละหมู่บ้านคอยประสานงานทำให้มีการสื่อสารที่รวดเร็ว

1.5.2 ผู้นำ

ผู้นำของบ้านบ่อแก้วสามารถแยกออกได้เป็นผู้นำที่เป็นทางการและผู้นำทางธรรมชาติได้อย่างชัดเจน กรณีของผู้นำที่เป็นทางการนั้น คือ ผู้ใหญ่บ้านที่ได้รับการคัดเลือกจากชุมชนคือ นายสรพงษ์ สานุกิตร์ ซึ่งทางชุมชนสะท้อนว่าสาเหตุที่ได้รับการคัดเลือกนั้นเพราะส่วนหนึ่งได้รับการสนับสนุนจากนายมนตรี ขำวิสัย ผู้ที่ได้รับความไว้วางใจจากชุมชน อย่างไรก็ตามนายสรพงษ์ เองก็เป็นผู้ที่มีความรู้ และประสบการณ์ และเคยมีบทบาทเป็นครูสอนภาคค่ำให้กับกลุ่มผู้ใหญ่ในหมู่บ้านจึงเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ได้รับการคัดเลือก แต่หากพิจารณาในส่วนของผู้นำตามธรรมชาติ โดยใช้เกณฑ์ความเคารพเชื่อถือ และความไว้วางใจจากชุมชนนั้น มีผู้ที่ได้รับการยอมรับและกล่าวถึงคือ

- 1 นายมนตรี ขำวิสัย เป็นผู้ริเริ่มให้เกิดการพัฒนาในหลายกองทุนของหมู่บ้าน นอกจากเป็นคณะกรรมการร่วมในการบริหารจัดการหมู่บ้านแล้ว ยังร่วมเป็นคณะกรรมการการศึกษาของโรงเรียนบ้านบ่อแก้ว ในด้านการเกษตรนายมนตรี ถือเป็นผู้นำและผู้ริเริ่ม พัฒนาด้านการเกษตรในหลายส่วน ปัจจุบันได้ร่วมกับทางคณาจารย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในการทดลองทำแปลงสตอเบอร์รี่ปลอดสารพิษ และได้รับการยอมรับจากชุมชนสูง
- 2 นายตัน บุญมาลา เป็นกลุ่มคนในรุ่นแรกที่เข้ามาบุกเบิกพื้นที่บ้านบ่อแก้ว ในอดีตเคยเป็นคณะกรรมการหมู่บ้านฝ่ายความมั่นคง และเป็นผู้ขยายพื้นที่จน

เกิดห่อมบ้านบ้านใหม่ รพช. ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเครือญาติ ลูกหลาน และถือเป็นกลุ่มแรกที่มีการบุกเบิกเรื่องการปลูกสตรอเบอร์รี่ นายต้น บุญมาลา เป็นบุคคล ที่ชุมชนให้ความเคารพเชื่อถือ แม้ในปัจจุบันจะไม่เข้ามามีบทบาทมาก แต่จะได้รับเชิญในการเข้าร่วมหรือเป็นคณะกรรมการงานต่างอยู่เสมอ อย่างไรก็ตามจากกรณีที่เกิดห่อมบ้านใหม่ รพช. จัดสร้างวัดขึ้นภายใต้การนำของนายต้น บุญมาลา นั้น ก็ทำให้เกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์ รวมถึงความไม่เข้าใจของคนกลุ่มหนึ่งมาโดยตลอด นอกจากนั้นภายหลังทางห่อมบ้านใหม่ รพช. เริ่มมีการแยกตัวจากหมู่บ้านเช่น กลุ่มออมทรัพย์แม่บ้าน เป็นต้น แม้จะไม่มีสถานการณ์ความขัดแย้งอย่างรุนแรง แต่ก็ทำให้เกิดภาพกลุ่มเฉพาะขึ้นในชุมชน

- 3 นางแสงหล้า พันธุ์งาม เป็นผู้นำทางธรรมชาติที่มีบทบาทในกลุ่มสตรีของหมู่บ้าน รวมทั้งมีบทบาทในหลายเรื่องของชุมชน เนื่องจากเป็นผู้ที่มีประสบการณ์และมีการแสวงหาความรู้อย่างสม่ำเสมอ ทำให้เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับในเรื่องความคิด อย่างไรก็ตามบางครั้งมีผู้สะท้อนถึงความทุ่มเทในส่วนรวมของนางแสงหล้า ที่มีมากจนมีเวลาในการดูแลครอบครัวของตนเองน้อย

ตารางที่ 3 แสดงรายละเอียดทุนทางการเงินของบ้านบ่อแก้ว

องค์กรการเงินในชุมชน	ลักษณะขององค์กรและงบประมาณ
1.5.3 กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์	กลุ่มที่ชาวบ้านจัดตั้งขึ้น ได้รับงบประมาณจากรัชมงคลเงินและรับบริจาค
1.5.4 กลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน	กลุ่มที่ชาวบ้านจัดตั้งเพื่อแก้ไขปัญหา มีการออมทรัพย์และปล่อยเงินกู้ให้กับสมาชิก
1.5.5 กองทุนอพ.ป.	กลุ่มที่ได้รับการจัดตั้งโดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากทางราชการ
1.5.6 กองทุนแก้ไขความยากจน	กลุ่มที่ได้รับการจัดตั้งโดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากทางราชการ
1.5.7 กลุ่มโครงการหลวงการเกษตรพัฒนาบ่อแก้ว	กลุ่มที่ชาวบ้านจัดตั้งเพื่อแก้ไขปัญหา มีการออมทรัพย์และปล่อยเงินกู้ให้กับสมาชิก
1.5.8 กลุ่มออมทรัพย์แม่บ้าน	กลุ่มที่ชาวบ้านจัดตั้งเพื่อแก้ไขปัญหา มีการออม

	ทรัพย์สินและปล่อยเงินกู้ให้กับสมาชิก
1.5.9 กองทุนหมู่บ้าน	กลุ่มที่ได้รับการจัดตั้งโดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากทางราชการ
1.5.10 ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ชกส.)	<p>ชกส. เริ่มเข้ามาในหมู่บ้านบ่อแก้ว ประมาณปี 2536 รายได้หนี้รวมในระดับตำบลมีประมาณทั้งสิ้น 25,038,402 บาท ในส่วนของหมู่ที่ 5 มีทั้งสิ้น 4 กลุ่ม โดยมีสมาชิกทั้งหมด 158 ราย เฉลี่ยลูกค้า 1 ราย กู้ประมาณ ไม่เกิน 100,000 บาท ดังนั้นเฉลี่ยแล้ว หมู่ 5 มีหนี้สินจาก ชกส. ประมาณ 15,800,000</p> <p>ปัจจุบันบ้านบ่อแก้วหมู่ที่ 5 มีสมาชิกของชกส. กระจายในกลุ่ม 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่ม 11 26 57 70 จากกรณีปัญหาผลผลิตเสียหายจากสภาพภูมิอากาศ ช่วยเหลือได้ในลักษณะ ไม่คิดดอกเบี้ยเพิ่ม และรายงานความเสียหายให้กับ ระดับบนรับทราบ โดยรายงานว่าเป็นผลเสียหายจากภัยธรรมชาติ</p> <p>ระดับของเกษตรกรที่กู้เงิน แยกเป็น</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. กลุ่มที่สามารถชำระหนี้ได้ 2. ส่งได้บางส่วน <p>ส่งได้เฉพาะดอกเบี้ยโดยจะแยกบัญชีกลุ่มว่า ปลุกทำไร่ เสียหายเท่าไร ทำรายงานโดยประมาณ โดยแต่ละกลุ่มมีผู้นำดังนี้</p> <p>กลุ่ม 11 นายประสิทธิ์ แสงจันทร์</p> <p>กลุ่ม 26 นายวิทยา นาระดี</p> <p>กลุ่ม 57 นายคำ สังกแก้ว</p> <p>กลุ่ม 70 นายไมตรี ยานะ</p>
1.5.12 ระบบพ่อเลี้ยง	ปัจจุบันบ้านบ่อแก้ว มีพ่อเลี้ยงอยู่ประมาณ 40 ราย โดยส่วนใหญ่ผู้พักอาศัยที่ห้อมบ้านสันใหม่ ระบบพ่อเลี้ยงคือการเข้ามาสนับสนุนเกษตรกรในลักษณะการให้ปุ๋ยและยา รวมถึงงบประมาณบางส่วนให้กับ

	<p>เกษตรกรเวลาเกษตรกรเดือดร้อนหรือต้องการเงิน ฉุกเฉิน เมื่อได้ผลผลิตเกษตรกรหรือที่นิยมเรียกว่า ลูกไร่ ก็ต้องนำผลผลิตนั้นมาขายให้กับพ่อเลี้ยงโดย การกำหนดราคาส่วนใหญ่มักเป็นพ่อเลี้ยง เมื่อขาย ผลผลิตให้กับพ่อเลี้ยงก็จะมีหักค่า ปุ๋ย ยา หรือเงิน ที่ขี้ม เมื่อเริ่มต้นฤดูการผลิตใหม่ก็จะเริ่มการให้ปุ๋ย ยา อีกครั้ง โดยระบบพ่อเลี้ยงนั้นมีทั้งในเรื่องการปลูก สตรอเบอร์รี่ และการปลูกหอม</p> <p>พ่อเลี้ยงส่วนใหญ่ในบ้านบ่อแก้ว มักได้รับ เงินมาจากนายทุนในกรุงเทพอีกทอดหนึ่ง เมื่อ พ่อเลี้ยงบ้านบ่อแก้วรับซื้อผลผลิตได้จากเกษตรกร ก็ จะจัดส่งผลผลิตไปยังกรุงเทพฯ ฯ ที่ผ่านมาเมื่อ เกษตรกรปลูกกับพ่อเลี้ยงรายใด ก็จะอยู่กับพ่อเลี้ยง คนนั้นโดยตลอดพบน้อยรายที่มีการเปลี่ยนแปลง</p> <p>จากการศึกษาในบ้านบ่อแก้ว พบว่า ถึงแม้ เกษตรกรส่วนใหญ่ในชุมชนจะแหล่งมีเงินทุน สนับสนุนให้ขี้ม เช่น กองทุนหมู่บ้าน กองทุน กขคจ. ฯล ฯ แต่ก็ตามแต่เกษตรกรบางส่วนยังคง ต้องพึ่งพาพ่อเลี้ยงบางส่วนเช่นกัน ดังนั้นปัญหาที่พบ ตามมาส่วนใหญ่คือ การถูกเอาเปรียบด้านราคา ผลผลิตจากพ่อเลี้ยงบางราย การคิดราคาปุ๋ยและ สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่แพงกว่าราคาตลาดซื้อ ทั่วไป ข้อดีของการผลิตร่วมกับพ่อเลี้ยงคือ เกษตรกรสามารถทำการเพาะปลูกได้โดยไม่จำเป็นต้อง มีเงินทุนของตนเอง และมีตลาดรองรับผลผลิตที่ แน่นอน</p>
--	--

4.2 แนวคิด และ วัตถุประสงค์ของกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน

กองทุนหมุนเวียนของบ่อแก้วหมู่ที่ 5 มีจำนวนทั้งสิ้น 7 กองทุน มีทั้งเกิดจากการรวมตัวโดยธรรมชาติ และการจัดตั้งจากหน่วยงานต่างๆ จากการศึกษาพบว่า ทั้ง 7 กองทุนมีความซ้ำซ้อนกันทั้งในเรื่องของคณะกรรมการดำเนินงาน และสมาชิกของกองทุน ปัจจุบันเกิดกลุ่มขึ้นใหม่ในชุมชนได้แก่ กลุ่มเกษตรกรทำไร่ ซึ่งมีการดำเนินงานภายใต้ความรับผิดชอบดูแลของหน่วยงานเกษตรและพัฒนาชุมชน วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มเพื่อรองรับงบประมาณจากงบกระตุ้นเศรษฐกิจตำบลละ 1 ล้านบาท ที่ทางผู้นำบ้านบ่อแก้วกลุ่มหนึ่งได้รวมตัวกันเพื่อเสนอโครงการสร้างโรงงานแปรรูปสตอเบอร์รี่ขึ้นในตำบล การดำเนินการได้มีการระดมหุ้นจากสมาชิก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสมาชิกของบ้านบ่อแก้วหมู่ที่ 5 เพื่อมาใช้ในการดำเนินการบางส่วน ปัจจุบันยังไม่มีกิจกรรมหรือดำเนินการในลักษณะกองทุนหมุนเวียน แต่อย่างไรก็ตาม กลุ่มที่เกิดขึ้นมาใหม่นี้ ก็มีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานบางส่วนของกองทุนหมุนเวียนทั้ง 7 ของชุมชน ในส่วนของกองทุนหมุนเวียนทั้ง 7 มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 4 การก่อเกิดของกองทุนหมุนเวียนต่างๆ ของบ้านบ่อแก้ว

กองทุน	การก่อเกิด	ปีที่ก่อตั้ง	จำนวนสมาชิก
1. ฌาปนกิจสงเคราะห์	เกิดตามธรรมชาติ	(อดีต - ปี พ.ศ. 2546)	230 คน
2. เพื่อนช่วยเพื่อน	เกิดตามธรรมชาติ	(ปี พ.ศ. 2542-2546) 4 ปี	49คน
3. อาสาพัฒนาป้องกันตนเอง(อพป.)	เกิดจากภาครัฐ (นโยบายกระทรวง)	(ปี พ.ศ. 2533-2546) 13 ปี	ทั้งหมู่บ้าน
4. กองทุนหมู่บ้าน	เกิดจากภาครัฐ (นโยบายกระทรวง)	(ปี พ.ศ. 2544-2546) 2 ปี	135 ราย
5. แก้ไขความยากจน (กขคจ.)	เกิดจากภาครัฐ (นโยบายกระทรวง)	(ปี พ.ศ. 2542-2546) 4 ปี	ทั้งหมู่บ้าน
6. โครงการหลวงเกษตรพัฒนาบ่อแก้ว	เกิดจากการสนับสนุนของ โครงการหลวงแม่แฮ	(ปี พ.ศ. 2543-2546) 3ปี	30 คน
7. ออมทรัพย์แม่บ้าน	พัฒนาชุมชน	(ปี พ.ศ. 2540-2546) 6ปี	44 คน

แนวคิดพื้นฐานการก่อเกิดของกองทุนหมุนเวียนในบ้านบ่อแก้ว

ปัจจุบันบ้านบ่อแก้วหมู่ที่ 5 มีกองทุนหมุนเวียนที่เกิดขึ้น และเห็นผลชัดเจนรวมทั้งสิ้น 7 กองทุน แต่ละกองทุนนั้นมีแนวคิดพื้นฐานของการเกิดขึ้นคือเพื่อช่วยเหลือกันในกลุ่มสมาชิกในเรื่องทางเศรษฐกิจและทางสังคม หากพิจารณาตามลักษณะของการเกิดขึ้นของกองทุน สามารถจำแนกเป็น 2 ลักษณะคือ 1) กองทุนที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติโดยไม่มีหน่วยงานเกี่ยวข้อง 2) กองทุนที่เกิดขึ้นตามการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ หรือ เอกชน

กองทุนที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติโดยไม่มีหน่วยงานเกี่ยวข้อง

ในหมู่บ้านบ่อแก้วมีกองทุนที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติที่มีการดำเนินงานชัดเจนและเป็นระบบคือ กลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน เป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นจากการรวมตัวของกลุ่มคนวัยเดียวกัน ที่มีความคิดเห็น และประสบการณ์เดียวกันในเรื่องการถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลางหรือ “โปรกเกอร์” จึงเกิดการรวมตัวเพื่อช่วยเหลือกันและกันภายในกลุ่ม ในเรื่องของการซื้อปุ๋ย ยา ปัจจัยการผลิต รวมถึงการระดมหาทุนโดยกู้จากธนาคารออมสินเพื่อให้สมาชิกได้ใช้หมุนเวียนในการทำการผลิต

กลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนจัดตั้งครั้งแรกในปี พ.ศ. 2542 โดยมีสมาชิกเริ่มแรกจำนวนทั้งสิ้น 30 คน ภายใต้อุปการะของนายได้แก่ คุณมนตรี ขำวิสัย คุณเฉลิม ตีระดา คุณบุญเรือง วุฒิ ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดตั้งกลุ่มคือคุณมนตรี ขำวิสัย ผู้เป็นประธานกลุ่ม ซึ่งเป็นผู้ชักชวนสมาชิกมาเข้าร่วม อย่างไรก็ตามในขณะนั้นทางคุณมนตรีก็ถือเป็น พ่อค้าคนกลางคนหนึ่งของหมู่บ้าน ซึ่งให้เหตุผลว่าเพราะการเป็นพ่อค้าคนกลางทำให้เข้าใจถึงสภาพความเป็นจริงของระบบการตลาด จึงไม่ต้องการให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบขึ้น ดังนั้นจึงได้รวมตัวกับกลุ่มเพื่อนคือคุณบุญเรือง และคุณเฉลิม จัดตั้งกลุ่มนี้ขึ้น ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่ของกลุ่มจะเป็นผู้ชายทั้งสิ้น เพราะถือว่าการตัดสินใจในการลงทุนผลิตส่วนใหญ่อยู่ที่ผู้ชาย ผู้เป็นพ่อบ้าน

กลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน ได้วางหลักคุณธรรมในการบริหารงานกลุ่มร่วมกันคือ 1) มีความซื่อสัตย์ต่อกัน 2) มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม 3) มีความรับผิดชอบร่วมกัน 4) มีความเห็นอกเห็นใจกัน 5) มีความไว้วางใจกัน หลักคุณธรรมดังกล่าวเป็นสิ่งที่สมาชิกทุกคนพยายามเน้นให้เห็นว่าเป็นสิ่งยึดถือและปฏิบัติตามมาโดยตลอด โดยจะเห็นได้จากการประชุมพูดคุยในการประชุมประจำเดือน ที่จะกล่าวถึงและเน้นย้ำกับสมาชิก ในเรื่องการช่วยเหลือกัน ปัจจุบันกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนมีสมาชิกเพิ่มขึ้นรวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 49 คน กลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนจึงถือเป็นกลุ่มที่เกิดขึ้น

โดยธรรมชาติ ที่มีแนวคิดและทิศทางการทำงานที่ชัดเจน อย่างไรก็ตามการเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มนั้นจะขึ้นกับความสมัครใจของคนในหมู่บ้าน และยังคงเป็นกลุ่มขนาดเล็ก นอกจากกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนแล้วยังมีกลุ่มธรรมชาติอีกกลุ่ม ที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวของคนในชุมชนแต่เป็นการรวมกันในลักษณะการช่วยเหลือกันในทางสังคม ได้แก่ กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ กองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์หมู่บ้าน เป็นกองทุนที่เกิดขึ้นเพื่อเป็นการช่วยเหลือกันของคนในชุมชน กรณีที่เกิดการเสียชีวิต โดยจะเก็บรวบรวมเงินจากสมาชิกให้กับครอบครัวผู้เสียชีวิตเพื่อใช้ในการดำเนินงานต่างๆ

กองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์ มีประวัติการจัดตั้งมาหลายครั้ง แต่ไม่สามารถระบุปีที่เริ่มต้นได้ การล้มเลิกนั้นเกิดจากการประสบปัญหาเรื่องการบริหารจัดการงบประมาณ เนื่องจากการดำเนินการใช้วิธีให้คณะกรรมการเดินเก็บเงินตามบ้าน แต่ไม่สามารถเก็บได้ครบทุกครัวเรือน ทำให้ครอบครัวผู้เสียชีวิตบางรายได้เงินไม่ครบตามจำนวน จึงไม่ให้ความร่วมมือในการเก็บครั้งต่อไป

ในปี พ.ศ. 2532 มีการจัดตั้งและจัดระบบการดำเนินงานขึ้นใหม่ โดยใช้วิธีการเก็บเงินล่วงหน้า 3 สพ เพื่อใช้เป็นกองกลางรวมทั้งมีการรวบรวมเงินที่ได้รับการบริจาคจากเจ้าภาพงานศพ รวม 6,000 บาทโดยคณะกรรมการเป็นผู้รวบรวม ซึ่งนำโดยคุณมนตรี ขำวิสัย จัดตั้งหน้าเป็นกองทุนกลางเพื่อใช้จ่ายให้กับสมาชิกทันทีเมื่อมีการเสียชีวิต ทั้งยังมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเก็บเงินโดยจัดให้คณะกรรมการไปจัดตั้งโต๊ะเก็บเงินบริเวณหน้างานศพ ซึ่งกลายเป็นวิธีการสำคัญอันหนึ่งซึ่งช่วยให้คนในชุมชนเข้ามาช่วยเหลืองานศพ เพราะต้องเข้ามาเพื่อชำระเงินค่าฌาปนกิจศพ ทั้งยังมีการจัดตั้งกล่องรับบริจาคเงินไว้หน้างานทั้งนี้เนื่องจากในช่วงปี พ.ศ. 2542 ได้เกิดแนวคิดที่จะช่วยเหลือกันในเรื่องของการจัดหาโลงศพให้แก่ผู้ยากไร้ แนวคิดนี้เกิดขึ้นเนื่องจากมีคนยากไร้มาเสียชีวิตที่วัดบ่อยแล้ว ในช่วงของการเตรียมงานปอยหลวง และไม่สามารถหาไม้ฟากทำโลงศพได้ ชาวบ้านได้ขอไม้ฟากของวัดที่จะมาทำตุ่มมาใช้สับเป็นฟากแล้วใช้เชือกมัดซึ่งสร้างความสลดใจให้กับคนในชุมชนเป็นอย่างมาก จึงมีโครงการบริจาคโลงศพให้ผู้ยากจนหรือยากไร้เกิดขึ้น โดยมีการบูชาโลงศพจากวัดโสภณาราม อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่ มาไว้ที่วัด โดยในช่วงแรกนั้นได้เกิดกระแสต่อต้านเรื่องการนำเอาโลงศพมาไว้ที่วัดก่อน เนื่องจากขัดกับความเชื่อและความเข้าใจของคนในชุมชน ทั้งนี้ด้วยเกรงว่าจะเป็กลางให้เกิดสิ่งไม่ดี แต่ภายหลังจากที่นำมาเก็บไว้เป็นเวลานาน ก็ไม่เกิดเหตุการณ์หรือมีคนตายในชุมชน ส่งผลให้คนในชุมชนยอมรับและร่วมบริจาคให้กับกองทุนเพิ่มขึ้น โดยการดูแลเรื่องกองทุนฌาปนกิจนั้นมีคุณ มนตรี ขำวิสัย เป็นผู้ดูแล ในขณะที่เดียวกันภายหลังจากการเกิดกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์ ได้มีการสนับสนุนจากกรมประชาสงเคราะห์ในการจัดตั้ง ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน โดยสนับสนุน

งบประมาณจำนวน 134,00 บาท ให้ชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการ เพื่อช่วยเหลือคนยากจนที่ประสบความเดือดร้อน โดยเป็นลักษณะของเงินให้เปล่า เพื่อให้ชุมชนบริหารจัดการอย่างเป็นอิสระ และไม่ได้มีการติดตาม คุณมนตรี ขำวิสัย จึงได้นำงบประมาณที่เหลือในส่วนนี้มาบริหารจัดการร่วมกับ กองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์

แนวคิดพื้นฐานของทั้งสองกองทุนนั้นเป็นเรื่องการช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม มีทั้งในทางเศรษฐกิจ และทางสังคม ดังเช่นสมาชิกในกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนก็ได้กล่าวถึงการช่วยเหลือกันนอกเหนือจากในเรื่องการผลิตสตรอเบอร์รี่แล้ว ยังเป็นการช่วยเหลือทั่วไป ในชีวิตประจำวัน การได้มาพูดคุย หรือกันทุกเดือน ทำให้รับทราบความสิ่งที่เกิดขึ้นในแต่ละครอบครัว สามารถที่จะให้คำแนะนำ แลกเปลี่ยนความคิด และช่วยเหลือกันได้ เป็นลักษณะความเอื้ออาทรที่มีมานานในสังคมไทย ดังเช่น กรณีการแลกเปลี่ยนในเรื่องการดูแลบุตรหลาน หรือเวลาที่เจ็บป่วย ในส่วนของกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์เป็นแนวคิดการช่วยเหลือกันในระดับชุมชน และเป็นลักษณะการออมทรัพย์ประเภทหนึ่งที่ได้รับผลประโยชน์จากการออมคือ ครอบครัวของผู้เสียชีวิตหรือผู้ออม สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความเชื่อและมีพิธีกรรมในเรื่องของความตายมาเป็นเวลานาน ซึ่งในการประกอบพิธีกรรมนั้นจำเป็นต้องใช้งบประมาณตามขนาดของการจัดงานของครอบครัว ดังนั้นการเข้ากลุ่มกองทุนลักษณะนี้จึงเป็นเหมือนหลักประกันส่วนหนึ่งว่าเมื่อผู้เสียชีวิต ครอบครัวจะสามารถจัดพิธีกรรมตามศาสนาและความเชื่อได้ ทั้งยังเป็นส่วนที่อาจจะช่วยเหลือครอบครัวที่เหลืออยู่ของผู้ตาย ให้สามารถหาแนวทางในการดำรงชีวิตต่อไป

สภาพโดยทั่วไปของชาวบ้านในบ้านบ่อแก้วนั้น มีทั้งผู้มีฐานะร่ำรวย ปานกลาง และยากจนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางด้านเกษตร และมีลักษณะของการบริหารจัดการงบประมาณในครัวเรือนที่เป็นการกั๊ยมกองทุนหนึ่งเพื่อใช้คืนกองทุนหนึ่งทั้งสิ้น จึงไม่มีเงินทุนสำรองในครัวเรือน เมื่อเกิดกรณีฉุกเฉิน เช่น เจ็บป่วย หรือเสียชีวิต จะใช้การกั๊ยมฉุกเฉินจากแหล่งทุนต่างๆ ในการดำเนินการ กองทุนฌาปนกิจ จึงได้รับความสนใจและมีทุกครัวเรือนในหมู่บ้านเป็นสมาชิก

กองทุนที่เกิดขึ้นตามการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ

นอกจากกองทุนที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติหรือตามความต้องการของชุมชน แล้วยังมีกองทุนอีกลักษณะหนึ่ง ที่เกิดขึ้นในหลายพื้นที่ทั่วประเทศ ตามนโยบายการบริหารประเทศในช่วงต่างๆ โดยเกิดขึ้นภายใต้แนวความคิดของหน่วยงานราชการ หรือองค์กรพัฒนาเอกชนที่พยายามส่งเสริมสนับสนุนให้ชาวบ้านรวมตัวดำเนินการ เพื่อแก้ไขปัญหาในด้านเศรษฐกิจของชุมชนโดยใช้วิธีการสนับสนุนงบประมาณลงในพื้นที่ ให้ชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการ ควบคุม และดูแล โดยมีการวางกฎ

ระเบียบ เงื่อนไข ที่แตกต่างกัน แต่มีเป้าหมายเดียวกันคือเป็นการช่วยเหลือชุมชนให้มีการพลิกฟื้นตัวในด้านเศรษฐกิจ และทางสังคม

หมู่บ้านบ่อแก้ว หมู่ ที่ 5 มีกองทุนที่ได้รับแนวคิดและการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการรวม 5 กองทุน โดยเรียงลำดับการเกิดขึ้นของกองทุนได้คือ 1) กองทุนตามโครงการอาสาพัฒนาป้องกันตนเอง(อพป.) 2) กองทุนกลุ่มออมทรัพย์แม่บ้าน 3) กองทุนตามโครงการแก้ไขความยากจน(กขคจ.) 4) กองทุนโครงการหลวงเกษตรพัฒนาบ่อแก้ว 5) กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนตามโครงการแก้ไขความยากจนเป็นโครงการที่เกิดขึ้นตามนโยบายของรัฐบาล ซึ่งในขณะนั้น นายชวน หลีกภัย ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี ส่วนโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเกิดขึ้นตามนโยบายของ นายทักษิณ ชินวัตร ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เช่นเดียวกัน กองทุนประเภทนี้จึงเป็นการเกิดขึ้นตาม กระแสและสถานการณ์ของประเทศในขณะนั้น โดยรัฐบาลจะเป็นผู้มีอำนาจในการคิดและตัดสินใจเพื่อกำหนดเป็นนโยบาย เพื่อมอบหมายให้แต่ละพื้นที่ไปดำเนินการ ชุมชนมีบทบาทเป็นผู้ดำเนินงานตามนโยบายต่างๆที่เกิดขึ้น

กองทุนกลุ่มอาสาพัฒนาป้องกันตนเอง เริ่มต้นในปี 2533 เกิดจากแนวความคิดของกระทรวงมหาดไทย ในการจัดตั้ง หมู่บ้านอาสาพัฒนา เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดการปกครองและพัฒนาท้องถิ่นที่ยังสนับสนุนให้ราษฎรมีความสนใจและมีผู้นำท้องถิ่นที่สามารถจัดการปกครองตนเองได้ โดยมีการสนับสนุนงบประมาณจากแผนกปกครอง กระทรวงมหาดไทย เพื่อใช้ในการบริหารจัดการภายในหมู่บ้าน การเกิดของกองทุนจึงเป็นผลจากนโยบายของรัฐเป็นหลัก แต่เนื่องจากไม่มีกฎระเบียบ แนวปฏิบัติที่ชัดเจน และในอดีตชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่มีโอกาสรับทราบข้อมูลการได้รับงบประมาณต่างๆของหมู่บ้าน เพราะการดำเนินการและการตัดสินใจอยู่ในกลุ่มผู้บริหารของหมู่บ้าน เป็นผลให้การส่งต่อข้อมูลและผลการดำเนินงานไม่มีความชัดเจน และไม่สามารถชี้แจงรายละเอียดของความเคลื่อนไหวของบัญชีได้ เมื่อเข้าสู่ช่วงของนายสรพงษ์ นุสาวิตร ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน จึงมีเพียงยอดตัวเลข และงบประมาณส่วนที่เหลือ ให้ผู้บริหารดำเนินงานต่อไป และไม่สามารถติดตามในส่วนที่ค้างชำระได้ ชาวบ้านบ่อแก้วส่วนใหญ่ไม่รู้ความเป็นมาของกองทุนนี้ ทราบเพียงเป็นกองทุนหนึ่งที่สามารถกู้ยืมได้โดยมีทุกคนในหมู่บ้านร่วมเป็นสมาชิก หมู่บ้านบ่อแก้วได้รับการจัดสรรงบประมาณ ปีละ 10,000 บาท ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 – 2535 รวมงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรทั้งสิ้น 30,000 บาท

กองทุนกลุ่มออมทรัพย์แม่บ้าน บ้านบ่อแก้วเกิดจากการรวมตัวแบบธรรมชาติ เพื่อช่วยเหลืองานต่างๆของชุมชน เช่น กิจกรรมของวัด กิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน ฯลฯ เมื่อมีการรวมตัวได้ระยะหนึ่ง และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันโดยตลอด แต่ยังไม่มีการดำเนินงานเรื่องการ

ออมทรัพย์ กรมพัฒนาชุมชน โดยสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอได้เข้ามาสนับสนุนในปี พ.ศ. 2534 เพื่อรับรองกลุ่มและจัดตั้งเป็นคณะกรรมการสตรีหมู่บ้าน และสนับสนุนตามแนวทางของ กรมพัฒนาชุมชน

กรมการพัฒนาชุมชนเป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงมหาดไทยซึ่งมีหน้าที่หลักในการ พัฒนาด้านต่างๆในชนบท เช่น การพัฒนาเด็กและเยาวชน การพัฒนาส่งเสริมอาชีพสตรี การพัฒนา ผู้นำท้องถิ่นการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม ในส่วนของการพัฒนาเศรษฐกิจชนบท ประกอบไป ด้วยการพัฒนาอาชีพและรายได้ ให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นนั้นๆ เช่น การส่งเสริมอาชีพ เพาะปลูกและการเลี้ยงสัตว์ อาชีพทอผ้าพื้นเมือง และอาชีพหัตถกรรมจักสาน เป็นต้น นอกจากนี้ ยังได้ส่งเสริมด้านการพัฒนาเงินทุนท้องถิ่นในรูปแบบของ “กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต”

รูปแบบในการส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มออมทรัพย์ กรมพัฒนาชุมชนเป็นองค์กรของ รัฐที่ให้การสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ ในรูปแบบของการออมทรัพย์เพื่อการผลิต เข้าไป ส่งเสริมให้ประชาชนในชนบทรวมตัวกันจัดตั้ง มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งคือเพื่อสร้างสถาบัน การเงินท้องถิ่นในการส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักเก็บออมรวมถึงการส่งเสริมอาชีพ ซึ่งเป็น ขบวนการให้การศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีประสิทธิภาพ โดยสอนให้คนรู้จักการช่วยตนเองและ ช่วยเหลือผู้อื่นในด้านเศรษฐกิจและสังคมในการประหยัดทรัพย์แล้วนำมาสะสมรวมกันทีละเล็ก ทีละน้อยอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นทุนสำหรับให้สมาชิกที่มีความจำเป็นเดือดร้อนกู้ยืมไปใช้ลงทุน ประกอบอาชีพ หรือใช้จ่ายในครอบครัว กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตได้ก่อตั้งขึ้นโดยอาศัย แนวความคิดที่ดัดแปลงและผสมผสานระหว่างแนวคิดของ สหกรณ์การเกษตร เครดิตยูเนียน และ ดินเชื่อเพื่อการเกษตร ซึ่งใช้หลักการรวมคนในหมู่บ้านช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เนื่องจากคนใน ชนบทจะถูกปิดล้อมด้วยวงจรแห่งความยากจน ดังนั้นการหาเงินมาลงทุนเป็นสิ่งจำเป็นมาก การ รวมกลุ่มออมเงินแล้วนำไปทำทุนนั้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นแนวคิดนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า จน เงินแต่ไม่จนน้ำใจ ส่วนหลักในการดำเนินการของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตจะใช้หลักคุณธรรม 5 ประการ ซึ่งเป็นหลักของเครดิตยูเนียน ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ ความเห็นอกเห็นใจ และความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

แนวความคิดดังกล่าวถูกถ่ายทอดให้กลับกลุ่มแม่บ้าน บ้านบ่อแก้ว จากเดิมทางกลุ่มใช้ วิธีการเก็บเงินทำกิจกรรมในรายครั้งที่มีกิจกรรมเกิดขึ้นในหมู่บ้าน เมื่อเริ่มดำเนินงาน ทางกลุ่ม แม่บ้านได้รับงบประมาณเป็นเงินทุนหมุนเวียนสนับสนุนด้านอาชีพ จำนวน 20,000 จากกรม พัฒนาชุมชน ทางกลุ่มเริ่มหารายได้สมทบ โดยจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น การจัดทอดผ้าป่า การเข้า ประกวาดการทำอาหาร และนำเงินดังกล่าวให้สมาชิกกู้ในอัตรา ร้อยละ 2 บาทต่อเดือน ในช่วงแรก นั้นกลุ่มผู้กู้ยืมจะเป็นคณะกรรมการและสมาชิกเพียง 3-4 รายในหมู่บ้านเท่านั้น

ในช่วงของการดำเนินงาน ทางกลุ่มรับทราบข้อมูลจากกลุ่ม “แม่บ้านบ้านใหม่สตรีเออร์” หมู่ 4 ต.บ่อแก้ว อ.สะเมิง ที่ได้รับการสนับสนุนจาก กรมส่งเสริมการเกษตรและ มูลนิธิไทยเพื่อการพัฒนา ภายใต้โครงการพัฒนากองทุนเพื่ออุตสาหกรรมเกษตรในครัวเรือน ว่ามีการสนับสนุนการดำเนินการจนเกิดกลุ่มแม่บ้านออมทรัพย์ของบ้านใหม่สตรีเออร์ นางแสงหล้า พันธุ์งาม ประธานกลุ่มแม่บ้านจึงได้นำสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน ศึกษาดูงานรูปแบบการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านบ้านใหม่สตรีเออร์ และเชิญนายไพบุลย์ เจริญทรัพย์ ประธานมูลนิธิไทยเพื่อการพัฒนา มาร่วมประชุมชี้แจง ให้คำแนะนำในการดำเนินงานของกลุ่ม และเริ่มดำเนินการอย่างเป็นทางการในวันที่ 5 ธันวาคม 2547 ผู้มีบทบาทสำคัญผู้หนึ่งของพัฒนาการกลุ่มกองทุนออมทรัพย์บ้านบ่อแก้ว คือ นางพุทธชาด เสริมสกุล พัฒนาการตำบลบ่อแก้ว อ.สะเมิง จ. เชียงใหม่ ซึ่งมีความใกล้ชิด กับชาวบ้านบ้านบ่อแก้วมาเป็นระยะเวลาช้านาน เพราะอดีตครอบครัวเคยพักอาศัยและประกอบอาชีพทำเหมืองในบ้านบ่อแก้ว ซึ่งนางพุทธชาดมีวัยใกล้เคียงและรู้จักนางแสงหล้า พันธุ์งาม มาเป็นระยะเวลาช้านาน จึงมีการแลกเปลี่ยน พูดคุย และปรึกษาหารือเรื่องกลุ่มออมทรัพย์ อย่างสม่ำเสมอ กลุ่มออมทรัพย์อาจมีจุดเริ่มต้นจากการรวมตัวของชุมชน แต่ภายหลังได้มีการดำเนินงานที่เป็นรูปแบบตามการสนับสนุนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเป็นส่วนหนึ่งของการเสริมทุนทางการผลิตสตรีเออร์ มากกว่ามุ่งเน้นให้ชุมชนรู้จักในเรื่องของการออม แต่ถือเป็นกองทุนที่สำคัญอีกกองทุนหนึ่งของชุมชน ที่เป็นอีกกระแสความคิดหนึ่งของชุมชนหากเทียบกับกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนที่สมาชิกของกลุ่มมีแต่ผู้ชาย เนื่องจากเห็นว่าอำนาจการตัดสินใจในการผลิตส่วนใหญ่อยู่ที่ผู้ชายที่เป็นหัวหน้าครอบครัวเป็นหลัก แต่กลุ่มออมทรัพย์ของสตรีแม่บ้านบ่อแก้วนั้น กลายเป็นแหล่งทุนกู้ยืมแหล่งหนึ่งที่สำคัญของครอบครัว ที่สมาชิกเห็นว่ามีความรู้แบบการบริหารจัดการที่ชัดเจนและละเอียดรอบคอบกว่ากองทุนอื่นๆ เนื่องจากมีผู้หญิงเป็นผู้ควบคุมดูแล ตามฐานความเชื่อของคนในสังคมหลายยุคสมัย ที่เชื่อว่าผู้หญิงจะมีความละเอียดรอบคอบกว่าผู้ชายในเรื่องของการดูแล และบริหารงบประมาณ ซึ่งเป็นความเชื่อบางส่วนของคนในชุมชนที่ยังไม่มีข้อสรุป หรือบทพิสูจน์ที่ชัดเจน แต่เป็นการกล่าวตามกันมา และมีการพูดคุยบ่อยครั้งในหมู่บ้านบ่อแก้ว

กองทุนโครงการแก้ไขความยากจน(กขคจ.)เป็นโครงการที่มีนโยบายกระจายรายได้และความเจริญไปสู่ชนบทรวมทั้งยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ให้ได้แก่แก่ความจำเป็นพื้นฐาน เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของชาวชนบทให้เป็นรูปธรรม จากการสำรวจรายได้ของครัวเรือนทั้งประเทศของสำนักงานสถิติแห่งชาติ และสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย พบว่าคนยากจน (มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน) ได้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 23.5 ในปี 2529 เป็นร้อยละ 25.2 ในปี 2531 โดยเพิ่มขึ้นค่อนข้างมากในเขตชนบท นอกจากนี้ข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน

(กชช.2ค) ซึ่งสำรวจในปี 2533 ยังบ่งบอกว่ามีหมู่บ้านล้าหลังหรือเร่งรัดพัฒนาอันดับหนึ่งอยู่ถึง 11,608 หมู่บ้าน

ดังนั้นเพื่อการแก้ปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน กระทรวงมหาดไทย จึงได้วางโครงการแก้ไขความยากจนของประชาชน มุ่งที่จะยกระดับรายได้ของครัวเรือนที่มีฐานะยากจน ให้มีรายได้เพิ่มขึ้นด้วยการประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น การพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านอื่นๆ ของประชาชนในหมู่บ้านเป้าหมายตามเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ) และตามแนวอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง ซึ่งได้กำหนดเป็นเป้าหมายของการพัฒนาชนบทในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7

บ้านบ่อแก้ว ได้รับการจัดสรรงบประมาณตามโครงการแก้ไขความยากจนครั้งแรกในปี พ.ศ. 2542 และเริ่มดำเนินการให้เกษตรกรกู้ยืมในเดือน พฤษภาคม โดยให้เกษตรกรกู้ยืมเพื่อใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพ แบบไม่คิดดอกเบี้ย แต่การดำเนินการในขณะนั้นประสบปัญหาและเกิดการสูญหายของงบประมาณเป็นจำนวนมาก ในภายหลังเมื่อคุณมนตรี จำวิสัย ได้ดำรงตำแหน่งคณะกรรมการหมู่บ้านฝ่ายการคลัง จึงได้รับการขอร้องจากชุมชนให้บริหารงบประมาณในส่วนนี้

กลุ่มโครงการหลวงเกษตรพัฒนาบ่อแก้ว มีแนวความคิดการเกิดที่คล้ายคลึงการสนับสนุนโดยตรงจากหน่วยงานของรัฐ แต่แตกต่างที่ไม่ได้กำหนดมาในรูปแบบของนโยบาย เช่น กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง หรือ กองทุน กชคจ. แต่เกิดจากความสนใจและสมัครใจของเกษตรกร ที่เกี่ยวข้องกับทางหน่วยงานแบบไม่เป็นทางการ แล้วจึงพัฒนาเป็นรูปแบบตามการสนับสนุนจากหน่วยงาน เช่นเดียวกับกลุ่มออมทรัพย์แม่บ้าน จึงถือว่าแนวคิดพื้นฐานการเกิดขึ้นนั้นเกิดจากเกษตรกรเป็นหลัก

การเริ่มต้นของกลุ่ม เกิดขึ้นเนื่องจากทางโครงการหลวงแม่แฮ ต. แม่จาง อ.แม่แจ่ม ได้แนะนำคุณกิติ แสงจันทร์ ซึ่งได้ปลูกสตอเบอร์รี่ ส่งให้กับทางโครงการหลวง จัดตั้งกลุ่มขึ้นมาเพื่อความสะดวกในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ แต่เนื่องจากยังไม่มีเวลาได้พูดคุยกันอย่างจริงจังจึงยังไม่ได้มีการรวมกลุ่มขึ้น จนกระทั่งในเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2543 ทางโครงการหลวงได้ให้งบประมาณสนับสนุน ในส่วนของโครงการต่อต้านยาเสพติด ภายใต้การสนับสนุนของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา จำนวน 57,500 บาท โดยเป็นงบสนับสนุนแบบได้เปล่าเพื่อเป็นการส่งเสริมอาชีพเกษตรกรในพื้นที่โครงการหลวง โดยสนับสนุนเป็นค่าน้ำยและยาปราบศัตรูพืช

นายกิติ แสงจันทร์ จึงเริ่มชักชวนเพื่อนในวัยใกล้เคียงกัน เนื่องจากสามารถพูดคุยได้อย่างเข้าใจ และมีการประกอบกิจกรรมใกล้เคียงกัน จัดตั้งเป็นกลุ่ม โครงการหลวงเกษตรเพื่อพัฒนาบ่อแก้ว เพื่อบริหารจัดการงบประมาณเป็นเงินทุนหมุนเวียนเพื่อไม่ให้งบประมาณหมดไป

ภาพรวมของโครงการหลวงจากในอดีตนั้นโครงการหลวงได้ดูแลเกษตรกรในด้าน การผลิต การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ผลผลิต ทางเกษตร โดยการควบคุมทั้งปริมาณและคุณภาพที่เหมาะสม ภายหลังได้ปรับเปลี่ยนทิศทางการทำงานโดยครอบคลุมในมิติที่กว้างขึ้นทั้งในเรื่องคุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ เนื่องจากการทำงานของโครงการหลวงค่อนข้างมีความใกล้ชิดกับพื้นที่ และมีการจัดตั้งศูนย์ฯในพื้นที่นั้นๆ จึงเห็นความเคลื่อนไหว องค์ประกอบ และปัจจัยแวดล้อมชุมชนได้ การสนับสนุนของทางโครงการหลวงมีเงื่อนไขของการมีงบประมาณเสนอให้ ก่อนที่จะเห็นรูปธรรมของการรวมกลุ่มอย่างชัดเจน โดยวัตถุประสงค์ของงบประมาณไม่ได้คาดหวังให้เกิดการขยายผล แต่ต้องการเห็นเพียงรูปธรรมของการมีสมาชิกเข้าร่วมโครงการและมีการจัดระบบประมาณเท่านั้น แนวคิดการจัดการเพื่อให้งบประมาณหมุนเวียนจึงเป็นแนวคิดของคนในพื้นที่ และทางโครงการหลวงเข้ามามีบทบาทในการเป็นพี่เลี้ยงสนับสนุนในการบริหารจัดการกลุ่มในภายหลัง

กองทุนสุดท้ายที่เกิดจากการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ หรือทางรัฐบาล คือ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ที่เกิดขึ้นตามนโยบายของ รัฐบาลนายทักษิณ ชินวัตร เริ่มต้นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2544 โดยมีแนวคิดที่ต้องการสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรชุมชน โดยใช้กองทุนเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในการที่จะพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม มุ่งเน้นสนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นมีความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการกองทุนของตนเอง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน วัตถุประสงค์หลักของการเกิดขึ้นของกองทุนได้ถูกกำหนดไว้ชัดเจนคือ 1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉินจำเป็นและเร่งด่วน และสำหรับนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชน 2) ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดการระบบและบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง 3) เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการเรียนรู้ การสร้างและการพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อแก้ไขปัญหา และเสริมสร้างศักยภาพ และส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง 4) กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับรากฐานของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต 5) เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

วัตถุประสงค์ดังกล่าวเป็นการกำหนดจากการมองภาพรวมในระดับประเทศ โดยฐานความเชื่อว่างบกองทุนนี้ จะสามารถแก้ไขปัญหาระบบเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืนได้ เพราะเน้นการผสานเรื่องเศรษฐกิจและการสร้างและรักษาองค์ความรู้ของชุมชนในด้านการบริหารจัดการพร้อมกัน ในช่วงแรกของการเริ่มต้นโครงการมีการกล่าวถึงประเด็นความพร้อมของแต่ละชุมชน

ต่อการบริหารจัดการกองทุนในหลากหลายความคิดเห็น เพราะหลายส่วนเห็นว่ากองทุนอาจนำไปสู่ความขัดแย้ง และเกิดปัญหาต่างๆในชุมชนได้ หากชุมชนไม่เข้าใจในวัตถุประสงค์ และหลักการแนวคิดของกองทุนมากเพียงพอ จึงได้เกิดรูปแบบของการคัดสรรหมู่บ้านที่มีความพร้อมตามระดับ และมีการจัดสรรงบประมาณให้กับหมู่บ้านที่ผ่านกฎเกณฑ์ที่กำหนด โดยมีฐานการพิจารณาจากทุนทางสังคมที่มีภายในชุมชน เช่น ความพร้อมของบุคลากรและผู้มีประสบการณ์ ความสามารถ ประสบการณ์ของหมู่บ้านในการบริหารจัดการกองทุนอื่นๆที่มีในชุมชน ความพร้อมในการเตรียมการจัดการรองรับเรื่องกองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น ดังนั้นจึงได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาไว้ดังนี้คือ 1) ความพร้อมของคณะกรรมการกองทุนที่เป็นความพร้อมของบุคคลด้าน ความรู้ และประสบการณ์ในการบริหารจัดการกองทุนสังคมของหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง เช่น กลุ่มออมทรัพย์ ธนาคารหมู่บ้าน กองทุนสวัสดิการ และความพร้อมในการบริหารจัดการกองทุน 2) ความพร้อมและความสนใจและการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง รวมทั้งการแสดงออกอย่างชัดเจนซึ่งความพร้อมในการเข้าร่วมบริหารจัดการกองทุน และการควบคุมดูแลตนเองในการใช้ประโยชน์จากกองทุนของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง 3) การมีระบบการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานของคณะกรรมการโดยสมาชิก และมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพการทำงาน การดำเนินงาน กิจกรรมของกองทุนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการพึ่งพาตนเอง เพื่อความโปร่งใส และมีประสิทธิภาพสูงสุด 4) การบริหารจัดการกองทุนที่สอดคล้องและเกื้อกูลใน ส่วนเงินอุดหนุน จากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ และกองทุนทางสังคมหรือกองทุนที่หน่วยราชการจัดตั้งขึ้น

บ้านบ่อแก้ว ได้รับการพิจารณาให้ได้รับงบประมาณเป็นกลุ่มแรกของอำเภอสะเมิง คณะกรรมการ หรือ ผู้เกี่ยวข้องกับกองทุนในหมู่บ้าน เช่น นางแสงหล้า นายมนตรี จึงมีความภาคภูมิใจในจุดนี้สูง ส่วนหนึ่งเกิดจากการที่ชุมชนบ้านบ่อแก้ว ได้มีกองทุนต่างๆเกิดขึ้นเพื่อเอื้อต่อเรื่องการผลิตทางการเกษตรหลายกองทุน ตั้งแต่ในอดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน และมีกลุ่มแกนนำกลุ่มหนึ่งที่มีประสบการณ์ในด้านนี้จำนวนมาก เช่น นางแสงหล้า พันธุ์งาม ผู้ดูแลและจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ นายมนตรี จำวิทย์ ผู้ดูแลและจัดตั้งกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน กลุ่มอพ. นายศรีทัศน์ ยะมะโน ผู้ดูแลกองทุน กขคจ. นางน้ำฝน ปินทะนา บัณฑิตอาสากองทุนหมู่บ้าน นางประนอมดวงชัย เจ้าหน้าที่ อบต.บ่อแก้ว จึงสามารถเตรียมการ เตรียมความพร้อม ได้รวดเร็ว อย่างไรก็ตามรูปแบบการประเมินผ่านทางการกรอกเอกสารข้อมูลต่างๆ เพื่อจัดส่งให้คณะกรรมการตรวจสอบ เป็นรูปแบบเดิมที่หน่วยงานราชการต่างๆใช้มาโดยตลอด อย่างไรก็ตามกองทุนหมู่บ้านได้รับการวางรูปแบบและแนวปฏิบัติไว้อย่างชัดเจนในระดับนโยบาย และพยายามเปิดโอกาสให้แต่ละชุมชน เลือกรูปแบบวิธีการบริหารจัดการตามความเหมาะสมตามเงื่อนไขของพื้นที่ แต่อยู่

ภายใต้กรอบแนวทางที่กำหนด เช่น ทางชุมชนสามารถวางกฎระเบียบการบริหารงานของตนเอง สามารถคัดเลือกคณะกรรมการได้ตามความเหมาะสม แต่การดำเนินการทุกครั้งจะมีแนวทางการปฏิบัติของ กองทุน เช่น คณะกรรมการดำรงตำแหน่งได้ 1 ปี หลังจากนั้นต้องมีการคัดออกและเลือกเพิ่มเติม ฯลฯ ซึ่งในกรณีของบ้านหม้อแก้วที่มีการดำเนินงานด้านกองทุนหลากหลาย สามารถปรับและประยุกต์ใช้และเริ่มดำเนินงาน

4.3 การบริหารจัดการกองทุนหมุนเวียนในบ้านบ่อแก้ว

4.3.1 ที่มา และแหล่งเงินทุน ของกองทุนหมุนเวียนในบ้านบ่อแก้ว

การบริหารจัดการกองทุนหมุนเวียนบ้านบ่อแก้ว พิจารณาใน 3 ส่วนหลักที่สำคัญ คือ ทรัพยากรด้านงบประมาณ ทรัพยากรบุคคล และทรัพยากรองค์ความรู้ในเชิงการจัดการ ซึ่งปัจจุบันมีกองทุนรวมทั้งสิ้น 7 กองทุน ที่มีความแตกต่างในเรื่องแนวความคิดและแหล่งที่มาของเงินทุน ซึ่งมาจากทั้งทางหน่วยราชการ เอกชน การบริจาค และการออมของทางสมาชิก ในบางครั้งเงินทุนจะได้มาในลักษณะได้เปล่า คือไม่มีสัญญาผูกมัด เช่น กองทุน อพป. กองทุนกลุ่มโครงการหลวงเกษตรพัฒนาบ่อแก้ว กองทุนกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ กองทุนกลุ่มออมทรัพย์ หรือกองทุนที่มีสัญญาหรือข้อกำหนด เช่น กองทุนหมู่บ้าน กองทุน กขคจ. อย่างไรก็ตามงบประมาณต่างๆที่แต่ละกองทุนได้รับนั้น ได้ถูกบริหารจัดการในลักษณะเดียวกันคือ การปล่อยกู้ยืมเพื่อให้เกิดการหมุนเวียน และงอกเงยของเงินทุน

ตารางที่ 5 แสดงที่มาของแหล่งเงินทุนของกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านบ่อแก้ว

กองทุนหมุนเวียน	ที่มาของแหล่งทุน	กฎเกณฑ์ /เงื่อนไข
ฌาปนกิจสงเคราะห์	กรมประชาสงเคราะห์ให้งบประมาณสนับสนุน จำนวน 13,400 บาท การบริจาคจากกลุ่มญาติหรือเจ้าภาพงานศพ 6000 บาท และส่วนหนึ่งเกิดจากการรวบรวมของสมาชิก	เป็นเงินให้เปล่า ให้ทางชุมชนบริหารจัดการ
กลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน	งบประมาณเกิดจากการรวบรวมจากสมาชิกในกลุ่ม และการกู้ยืมจาก โครงการสินเชื่อเพื่อการพัฒนาการเกษตร ของธนาคารออมสิน	เป็นเงินออมของสมาชิก เพื่อใช้หมุนเวียนในการลงทุน
อาสาพัฒนาป้องกันตนเอง	การสนับสนุนงบประมาณจากแผนกปกครอง กระทรวงมหาดไทย เป็นระยะเวลา 3 ปี ปีละ 10,000 บาท	เป็นเงินให้เปล่าให้หมู่บ้านเป็นผู้บริหารจัดการดูแล ไม่มีข้อผูกมัด และการติดตาม

โครงการแก้ไขปัญหาคาญ	การสนับสนุนงบประมาณจากกระทรวงมหาดไทย รวมทั้งสิ้น 280,000 บาท โดยเป็นเงินให้เปล่าที่มีการติดตามผล และตรวจสอบโดยหน่วยงาน เพื่อให้เกิดการหมุนเวียนในชุมชน	มีการควบคุมดูแลโดยกรมพัฒนาชุมชน สังกัดกระทรวงมหาดไทย
โครงการหลวงเกษตรเพื่อพัฒนาบ่อแก้ว	ได้รับการจัดสรรงบประมาณ ตามโครงการต่อต้านยาเสพติดของโครงการหลวงจำนวน 57,500 บาท และรวบรวมจากสมาชิกคนละ 500 บาท ภายหลังได้รับการจัดสรรจากโครงการหลวงอีกครั้งจำนวน 50,000 บาท	เป็นลักษณะเงินให้เปล่าให้ทางกลุ่มบริหารจัดการ ไม่มีข้อผูกมัดและการติดตาม
กลุ่มออมทรัพย์แม่บ้าน	ได้รับงบประมาณจากกรมพัฒนาชุมชนจำนวน 20,000 บาท เพื่อใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพ และมีการออมทรัพย์และหารายได้เพิ่มโดยสมาชิกกลุ่ม	เป็นเงินให้เปล่าที่ไม่มีการติดตามดูแล หรือมีข้อผูกมัด
กองทุนหมู่บ้าน	ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกระทรวงมหาดไทยจำนวนทั้งสิ้น 1,000,000 บาท เพื่อใช้เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพ	เป็นลักษณะเงินให้เปล่าที่เน้นให้ชุมชนบริหารจัดการ โดยมีกรอบระเบียบและการควบคุมดูแลจากหน่วยงาน

ในพื้นที่หมู่บ้านบ่อแก้ว มีความหลากหลายของแหล่งเงินทุน หรือหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน โดยแต่ละหน่วยงาน มีกลุ่มเป้าหมายแตกต่างกันเช่น แม่บ้าน คนยากจนของหมู่บ้าน ฯลฯ และมีวัตถุประสงค์ของการสนับสนุนที่แตกต่างกัน แต่ในภาพรวมคือกลุ่มคนกลุ่มเดียวกัน ซึ่งเห็นชัดเจนว่าเป็นผู้ทำอาชีพทางการเกษตรซึ่งได้แก่การปลูกสตอเบอร์รี่ และมีเพียงส่วนน้อยในชุมชนที่นำไปเสริมด้านอื่นๆ เช่น การค้าขาย จึงกล่าวได้ว่าถึงแม้แต่ละกองทุนจะมีวัตถุประสงค์ของการเข้ามาสนับสนุนที่แตกต่างกัน แต่ปัจจุบันกองทุนได้รองรับงานเดียวกัน คือเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในการลงทุนการผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรหมู่บ้านบ่อแก้ว

4.3.2 การบริหารจัดการกองทุนหมุนเวียนในบ้านบ่อแก้ว

4.3.2.1 กองทุนหมุนเวียนที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติโดยไม่มีหน่วยงานเกี่ยวข้อง

4.3.2.1.1 กองทุนกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน

การบริหารบุคลากร

คณะกรรมการของกลุ่มเป็นกลุ่มผู้ริเริ่มก่อตั้งกลุ่มร่วมกัน โดยคณะกรรมการจะมีวาระ 2 ปี ที่ผ่านมานั้นในวาระแรกและวาระที่สองใช้คณะกรรมการ ชุดเดิม ซึ่งจะหมด

วาระในเดือนเมษายน 2566 การคัดเลือกคณะกรรมการใช้การเสนอและ ออกเสียง
ภายในกลุ่ม ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเนื่องจากสมาชิกเห็นว่าคณะกรรมการชุด ดังกล่าวนั้น
เป็นกลุ่มแกนนำ และมีประสบการณ์ในการทำงานสูง

ตารางที่ 6 แสดงรายชื่อคณะกรรมการกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน

รายชื่อคณะกรรมการ	ตำแหน่ง(หมู่บ้าน)	ตำแหน่ง(กลุ่ม)	หย่อมบ้าน
1. นายมนตรี จำวิลัย	คณะกรรมการฝ่ายคลัง	ประธานกรรมการ	บ้านตลาดบ่อแก้ว
2. นายสุพจน์ แสงน้อย		รองประธาน	
3. นายคำมูล แสนสุขอุดมพร		เหรัญญิก	
4. นายเฉลิม ศิระดา		เลขานุการ	บ้านหลังวัด
5. นายดำรงค์ ประเสริฐวงศ์พนา		กรรมการ	
6. นายนายคำ เสาร์แก้ว		กรรมการ	
7. นายสมพงษ์ คำแสน		กรรมการ	

สมาชิกกลุ่มทั้งหมดจะเป็นเกษตรกรผู้ปลูกสตอเบอรี่ ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเพื่อนที่มีวัยใกล้เคียงกัน โดยมีคุณมนตรี จำวิลัย ผู้เป็นแกนนำก่อตั้งเป็นผู้มีบทบาทหลักที่สำคัญของกลุ่มในด้านการเสนอความคิดเห็น และหาแนวทางพัฒนากลุ่ม การประชุมของกลุ่มส่วนใหญ่จัดขึ้นที่บ้าน คุณสุพจน์ แสงน้อย เนื่องจากอยู่ในบริเวณศูนย์กลางที่สมาชิกจากหลายหย่อมบ้านสามารถเดินทางมาร่วมประชุมได้โดยสะดวก จึงจัดให้บ้านคุณสุพจน์เป็นศูนย์กลางของกลุ่ม

กลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนช่วยเพื่อนมีความเด่นในเรื่องของแนวคิดการจัดตั้งที่เกิดจากความสนใจ ความรู้ และประสบการณ์ของสมาชิกภายในกลุ่มที่มาร่วมตั้งขึ้นภายใต้เงื่อนไขต่างๆของชุมชน ที่มีความหลากหลายของกองทุน ดังนั้นกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนจึงเป็นเหมือนทางเลือกหนึ่งที่เปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้เลือก สมาชิกของกองทุนมีความหลากหลายเชื้อชาติ เพราะไม่มีการจำกัดแต่การเพิ่มสมาชิกใหม่นั้นจะขึ้นกับความเห็นชอบของสมาชิกทั้งหมดของกองทุน รวมทั้งด้านการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนจะใช้เสียงส่วนใหญ่ของกลุ่ม ทำให้ปัจจุบันคุณมนตรี จำวิลัย จึงยังคงดำรงตำแหน่งประธานกองทุน

การบริหารงบประมาณกองทุน

การดำเนินการของกลุ่มจะจัดให้มีการประชุมทุกวันที่ 9 ของเดือนเพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนทั้งเรื่องกิจกรรมการเพาะปลูก เรื่องส่วนตัว เรื่องสวัสดิการของกลุ่ม และ

ชี้แจงเรื่องการเงิน รวมทั้งเพื่อเก็บเงินออมของสมาชิก และสามารถเรียกประชุมได้ในกรณีมีเหตุอันควร โดยกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนมีการพัฒนากิจกรรมด้านการเงินและสวัสดิการของกลุ่มดังนี้

1. การออมเงิน ในช่วงแรกมีการออมโดยไม่จำกัด ตัวเลขรวมในปี 2542 ในช่วง 4 เดือน คือ 1,700 บาท 2,500 บาท 2,800 บาท และ 3,200 บาท ปัจจุบันมียอดเงินออมที่ 190,000
2. การกู้เงิน โดยกู้จากธนาคารออมสินตามโครงการ สินเชื่อเพื่อการพัฒนาชนบทและจากแหล่งอื่นๆ ดังนี้

ตารางที่ 7 แสดงพัฒนาการของกองทุนกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน

ปีพ.ศ. 2542	มีการกู้เงินจำนวน 100,000 บาท ในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 7 ให้สมาชิกกู้ได้ 5 เท่าของเงินออมของตนเอง ในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 9 ในปีนี้กลุ่มได้กำไร 1,451 บาท
ปีพ.ศ. 2543	มีการกู้เงินจำนวน 200,000 บาท ในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 7 ให้สมาชิกกู้ได้ 3 เท่าของเงินออมของตนเอง ในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 9 ในปีนี้กลุ่มมีกำไร 4,656 บาท
ปีพ.ศ. 2544	<p>-ปีนี้มี การปรับเปลี่ยนเงินออมให้มีความคงที่ทุกเดือน เนื่องจากประสบปัญหาในเรื่องการปันผลให้กับสมาชิก</p> <p>-ในปีนี้มี การกู้เงินโครงการส่งเสริมอาชีพของสภาตำบล ซึ่ง อบต.เป็นผู้รับผิดชอบ เพื่อนำมาเพาะกล้าสตรอเบอร์รี่จำหน่ายแก่สมาชิก เป็นการสร้างรายได้เข้ากลุ่ม และอีกส่วนหนึ่งนำมาปล่อยกู้ให้กับสมาชิกในอัตราร้อยละ 3 บาทต่อเดือน และมีการกู้จากโครงการสินเชื่อเพื่อการพัฒนาชนบทอีกจำนวน 300,000 บาท เพื่อให้สมาชิกกู้ในอัตราร้อยละ 10 บาทต่อปี</p> <p>-ในช่วงปีนี้ได้มีการนำเงินออมทรัพย์ที่ฝากธนาคารจำนวน 100,000 มาสมทบกับเงินโครงการส่งเสริมอาชีพของ อบต.จำนวน 80,000 บาท เงินสมทบจากนายมนตรี จำวิลัย 20,000 รวมเป็นเงิน 200,000 บาท นำไปซื้อปุ๋ยเพื่อจำหน่ายให้กับสมาชิก โดยทางร้านให้เครดิตเพิ่ม รวมเป็นวงเงินซื้อปุ๋ย 400,000 บาท โดยจำหน่ายปุ๋ยในราคากระสอบละ 1,375 บาท</p> <p>- มีการนำเงินให้สมาชิกกู้ฉุกเฉิน จำนวน 60,000 บาท โดยคิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 3 บาทต่อเดือน</p>

ปีพ.ศ. 2545	-กำลังอยู่ในช่วงระหว่างการยื่นขอกู้จากธนาคารออมสินในวงเงิน 500,000 บาท โดยเสียอัตราดอกเบี้ย ร้อยละ 8 บาท ต่อปี โดยจะปล่อยกู้ในอัตราดอกเบี้ย ร้อยละ 10 บาทต่อปี
-------------	--

3. กิจกรรมฌาปนกิจสงเคราะห์ โดยมีข้อตกลงร่วมกันของสมาชิกว่าหากมีการเสียชีวิตของคนในกลุ่ม จะจ่ายเงินคนละ 200 บาท เพื่อนำไปช่วยเหลือในค่าใช้จ่ายต่างๆ

4. กิจกรรมช่วยเหลือ เป็น การช่วยเหลือกันของสมาชิกที่เป็นลูกค้า ชกส. เนื่องจากที่ผ่านมามีการถึงวาระครบรอบการใช้หนี้ของ ชกส. เกษตรกรบางราย ต้องกู้เงินของเอกชนในอัตราดอกเบี้ยค่อนข้างสูง จึงช่วยเหลือกันโดยจะมีการรวมเงินเพื่อไปใช้หนี้ ในช่วงแรกยังไม่มีการเสียดอกเบี้ยให้กัน ภายหลังเพื่อให้เกิดความยุติธรรมจึงให้มีการเสียดอกเบี้ยให้กับเพื่อนที่ช่วยเหลือในอัตราร้อยละ 2 บาท

ผลการดำเนินงาน

การดำเนินงานของกลุ่มที่ผ่านมา ประสบความสำเร็จในเรื่องของการระดมทุน และการสร้างความร่วมมือ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในกลุ่มสมาชิก สามารถลดภาระเอาเปรียบ โดยมีอำนาจการต่อรองของกลุ่มมากขึ้น แต่การบริหารจัดการภายในยังมีการปรับเปลี่ยนอยู่บ้าง ปัจจุบันมีสมาชิกลาออกเนื่องจากการย้ายถิ่นฐาน และมีหนึ่งในผู้ก่อตั้งลาออกจากการเป็นสมาชิกและย้ายไปอยู่กลุ่มโครงการหลวง จากการสอบถามพบว่าสาเหตุที่ย้ายกลุ่มนั้นเนื่องจากทางกลุ่มโครงการหลวงมีเงื่อนไขที่น่าสนใจกว่า เพราะเป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นใหม่ และมีการสนับสนุนบางส่วนจากโครงการหลวง ซึ่งเป็นการย้ายโดยไม่มีข้อขัดแย้งหรือปัญหาภายในกลุ่ม

กลุ่มเพื่อนช่วยเหลือถือเป็นกลุ่มที่มีทุนทางสังคม ในด้านความรู้ความสามารถที่จะนำมาสู่การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจสูง พิจารณาได้จากแนวทางการบริหารจัดการและการต่อแหล่งทุนอื่นๆเข้ามาใช้ในการดำเนินงานของกลุ่ม ฐานของผู้นำกลุ่มได้แก่คุณมนตรี ขำวิสัย เป็นผู้มีความพร้อมในด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากมีธุรกิจหลายด้านเช่น ร้านค้าปลีก สวนสตรอเบอร์รี่ รถขนส่ง และเป็นผู้ที่มีความน่าเชื่อถือของหมู่บ้านในด้านคุณธรรม แม้จะมีกระแสเสียงวิพากษ์วิจารณ์ในบางครั้งเรื่องผลประโยชน์ที่ทางคุณมนตรีได้รับจากการรวมกลุ่ม แต่ก็ยังเป็นที่ยอมรับของกลุ่ม

ด้านการตรวจสอบหรือติดตามประเมินผลของกลุ่มนั้น เนื่องจากเป็นกลุ่มเพื่อนที่รู้จักและมีวัยใกล้เคียงกัน ทำให้แต่ละคนสามารถทราบความเคลื่อนไหว และสถานการณ์ของสมาชิกในกลุ่มอย่างใกล้ชิด ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเกิดจากหมู่บ้านบ่อแก้วยังมีวิถีการดำรงชีพบางส่วนที่เป็นแบบชนบทดังนั้น จึงยังคงมีลักษณะให้ความสนใจในความเป็นอยู่ของกันและกัน และหากครอบครัวใดปฏิบัติเช่นใดจะทราบและรับรู้ข้อมูลได้ง่าย การตรวจสอบกันเองจึงเป็นเรื่องง่าย ดังนั้นจึงไม่ได้มีกฎเกณฑ์ออกมาชัดเจน แต่ใช้วิธีการซักถามพูดคุยกัน เช่น กรณีสมาชิกไม่สามารถส่งคืนเงินกู้ของกลุ่มได้นั้น จะสามารถสอบถามหาสาเหตุได้ง่ายว่าเกิดอะไรขึ้น และจะหาแนวทางช่วยเหลือกันภายในกลุ่มได้

ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการกองทุนหมุนเวียน

1. การดำเนินการในช่วงแรกประสบปัญหาในเรื่องของการปันผลเนื่องจากการออมเงินในช่วงแรกนั้นมีจำนวนไม่เท่ากัน ทำให้จัดสรรยากภายหลังจึงปรับเปลี่ยนโดยการกำหนดวงเงินการออมให้เท่ากันทุกคน

2. การจัดให้มีการประชุมประจำเดือนช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนและรับทราบปัญหา ต่างๆร่วมกัน แต่บางครั้งเกิดปัญหาสมาชิกไม่ค่อยมาร่วมประชุม เนื่องจากการบางช่วงของการดำเนินการ เช่น การเก็บและคัดแยกผลผลิต ต้องทำในช่วงเย็นถึงค่ำ หรือถึงเช้าของอีกวัน ทำให้สมาชิกไม่มีเวลามาร่วมประชุม ดังนั้นบางกิจกรรมที่ต้องอาศัยมติของที่ประชุมก็ไม่สามารถดำเนินการได้ จึงทำให้เกิดความล่าช้าในการขับเคลื่อนงาน อย่างไรก็ตามภายหลังใช้การประชุมในลักษณะไม่เป็นทางการคือการพบกันในงานต่างๆ ของหมู่บ้านหรือในช่วงเวลาลงเก็บผลผลิตในการพูดคุยหารือ ทั้งในลักษณะกลุ่มย่อยคือประมาณ 3-4 คน แล้วใช้การบอกต่อกันเองภายในหมู่บ้านกลุ่ม

3. ปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนสมาชิกในระดับแกนนำจัดตั้ง เนื่องจากมีหลายกลุ่มเริ่มเกิดขึ้นในหมู่บ้านบ่อแก้ว ทำให้บางคน โยกย้ายกลุ่ม ซึ่งส่งผลถึงเรื่องความเชื่อมั่นของคนในกลุ่ม อย่างไรก็ตามถึงแม้มีการย้ายกลุ่มแต่ยังคงมีการรักษาระดับความสัมพันธ์ของแต่ละคนไว้ในระดับที่เหมาะสม

4.3.2.1.2 กองทุนกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ การบริหารบุคลากร

คณะกรรมการของกลุ่มฌาปนกิจคัดเลือกโดยใช้ชุดของคณะกรรมการหมู่บ้าน ฝ่ายการคลัง ซึ่งมีตัวแทนจากทุกหย่อมบ้านในการเข้ามาดำเนินงาน ปัจจุบันการดูแลเรื่องการบริการจัดการ และการเงินการบัญชีอยู่ภายใต้การดูแลของคุณมนตรี จำวิทย์ ซึ่งเป็น

กรรมการหมู่บ้านฝ่ายการคลัง ในส่วนของการดำเนินงานนั้นจะไม่มีค่าตอบแทนใดๆ ให้กับคณะกรรมการทั้งสิ้น เนื่องจากเป็นกองทุนที่เน้นการช่วยเหลือสมาชิกในชุมชน แต่จะให้สิทธิพิเศษแก่คณะกรรมการคือ หากมีความจำเป็นที่จะใช้เงินสามารถแจ้งแก่กลุ่ม และต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 2 บาท หากไม่มีคณะกรรมการคนไหนต้องการใช้ จะนำเงินดังกล่าวเข้าบัญชีธนาคาร

ในการดำเนินงานนั้นเนื่องจากเป็นคณะกรรมการชุดเดียวกับการดำเนินงานของหมู่บ้าน การประชุมหรือการจัดการต่างๆ จะใช้เวทีการประชุมของหมู่บ้านเป็นหลัก เนื่องจากลักษณะงานบริหารกองทุนนั้น เป็นรูปแบบพื้นฐานที่ปฏิบัติแบบต่อเนื่อง และไม่ได้มีเป้าหมายเรื่องการพัฒนากองทุนให้เกิดรายได้ จึงไม่ได้มีแนวคิดในเรื่องการพัฒนากิจกรรม หรือพัฒนาทักษะคนทำงานเกิดขึ้นภายในกลุ่ม อย่างไรก็ตามคณะกรรมการส่วนใหญ่ของกลุ่มนั้นมีฐานประสบการณ์การทำงานสูง จึงไม่ค่อยพบกับอุปสรรคในด้านการบริหารบุคคล และใช้คณะกรรมการที่เป็นตัวแทนของแต่ละหย่อมบ้านเป็นหลัก จึงเกิดผลดีในเรื่องของการกระจายข่าวสาร

ตารางที่ 8 รายชื่อคณะกรรมการบริหารกองทุนฌาปนกิจ และสงเคราะห์ราษฎรบ้านบ่อแก้ว

รายชื่อกรรมการ	ตำแหน่ง(หมู่บ้าน)	ตำแหน่ง(กองทุน)	หย่อมบ้าน
1. นายสรพงษ์ สานูวิตร	ผู้ใหญ่บ้าน	ประธานกองทุน	(หย่อมบ้านตลาดบ่อแก้ว)
2. นายมนตรี จำวิลัย	กรรมการหมู่บ้านฝ่ายคลัง	เหรัญญิก	(หย่อมบ้านตลาดบ่อแก้ว)
3. นายเฉลิม ศีระดา	กรรมการหมู่บ้าน	กรรมการกองทุน	(หย่อมบ้านหลังวัด)
4. นายบุญเรือง วรรณสุข	กรรมการหมู่บ้าน	กรรมการกองทุน	(หย่อมบ้านสันป่าคู้)
5. นายศรีทัศน์ ชนะโน	กรรมการหมู่บ้าน	กรรมการกองทุน	(หย่อมบ้านสันใหม่)
6. นายเสรี สกาวเดือนฉาย	กรรมการหมู่บ้าน	กรรมการกองทุน	(หย่อมบ้านศรีชุมชนอก)
7. นายวิรัตน์ ศรีสุภา	กรรมการหมู่บ้าน	กรรมการกองทุน	(หย่อมบ้านข้างวัด)
8. นายต้น บุญมาลา	กรรมการหมู่บ้าน	กรรมการกองทุน	(หย่อมบ้านร.พ.ช.)

การบริหารงบประมาณกองทุน

ปัจจุบันกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์มีเงินกองทุนในส่วนเงินสงเคราะห์หมู่บ้าน เพื่อซื้อโลงศพทั้งสิ้น 40,000บาท โดยได้รับการบริจาคจากเจ้าภาพงานศพ ผู้มาร่วมงาน และร้านค้าต่างๆไม่มีการปล่อยกู้ แต่ใช้วิธีการให้คณะกรรมการผู้ประสงค์เงินถือไว้ แต่ต้อง

เสียชีวิต 1 ราย ภายหลังจากใช้การเก็บล่วงหน้าจากสมาชิก เพื่อใช้ในการสำรองจ่ายจำนวน 3 สพ เป็นเงิน 30 บาทต่อครอบครัว ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งสิ้น 230 ครอบครัว มีเงินกองกลางประมาณ 2000 บาท สมาชิกจะได้รับเงินตอบแทนครอบครัวละ 2,100 บาท โดยอีก 200 บาทถูกหักไว้ใช้เป็นค่าใช้จ่ายอื่นๆ เช่น ค่าน้ำมันรถรับศพ ค่าเลี้ยงอาหาร

อย่างไรก็ตามในกรณีที่สมาชิกยากจนก็จะมีพิจารณาช่วยเหลือเป็นพิเศษ

ตารางที่ 9 ตารางแสดงรายรับ - รายจ่ายของเงินฌาปนกิจ

รายได้	รายจ่าย
1. เงินบำรุงจากเจ้าภาพครอบครัวผู้เสียชีวิต	1. บูชาโลงศพ
2. เงินบริจาคบูชาโลงศพ	2. น้ำมันรถรับศพ
3. เงินบริจาคจากคนนอกชุมชน	3. ค่าฌาปนกิจ
	4. เลี้ยงอาหารงานศพ

ผลการดำเนินงาน

การดำเนินการที่ผ่านมาประสบปัญหาเพียงในช่วงแรกที่ยังไม่มีการจัดการที่ชัดเจน ทำให้ขาดการตรวจสอบติดตามในเรื่องของการใช้งบประมาณ และการติดตามเก็บเงินเพื่อให้สมาชิก เป็นผลให้ในช่วงแรก สมาชิกบางรายไม่ค่อยอยากจ่ายเงิน เนื่องจากเกรงว่า ในส่วนของตนเองจะไม่ได้รับ แต่เมื่อมีการจัดการที่เป็นระบบ มีการชี้แจงงบประมาณและการใช้จ่ายทุกครั้งในการประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน ชาวบ้านก็เริ่มให้ความร่วมมือ และเห็นความสำคัญของกองทุนนี้เพิ่มมากขึ้น

กองทุนฌาปนกิจเป็นกองทุนที่เน้นการช่วยเหลือในเรื่องของการเสียชีวิต ในส่วนของบ้านบ่อแก้ว ถึงแม้ว่าจะมีความหลากหลายทางเชื้อชาติ และวัฒนธรรม ซึ่งส่งผลให้การปฏิบัติเรื่องความตายนั้นแตกต่างกัน แต่จะมีการช่วยเหลือกันและกันโดยไม่มีการแบ่งแยก จึงจะเห็นคนพื้นราบเข้าช่วยเหลืองานศพของคนชนเผ่า และคนชนเผ่าช่วยเหลืองานของคนพื้นราบ โดยประเพณีดั้งเดิมนั้นในส่วนของชนเผ่าปกากะญอ จะไม่มีการเลี้ยงอาหารผู้มาร่วมงานในช่วงกลางคืน แต่ภายหลังเมื่อมีความสัมพันธ์ระหว่างเชื้อชาติมากขึ้น เริ่มมีการจัดทำอาหารเพื่อเลี้ยงผู้เข้ามาช่วยงาน โดยเป็นการช่วยเหลือกันของ

สมาชิกทั้งหมด เมื่อทุกคนเห็นความสำคัญของการช่วยเหลือกันและเห็นประโยชน์จากการเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์จึงทำให้มีสมาชิกของกลุ่มเพิ่มมากขึ้น

กองทุนฌาปนกิจเป็นกองทุนที่ไม่มีความเกี่ยวข้องในเรื่องการทำการเกษตรของเกษตรกรโดยตรง แต่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของกลุ่มเกษตรกรผู้ทำการเกษตรซึ่งเป็นส่วนใหญ่ของหมู่บ้าน

ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการกองทุนหมุนเวียน

1. ในช่วงแรกของการดำเนินงานมีเงื่อนไขความเชื่อ ของชาวบ้านในสิ่งที่ไม่เป็นมงคล เช่น ในกรณีการซื้อหรือ บูชาโลง แต่เมื่อดำเนินการมาแล้วไม่มีผลกระทบและมองเห็นประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมชาวบ้านก็เริ่มให้ความสำคัญกับกลุ่มมากขึ้น

2. ในช่วงแรกของการดำเนินการประสบปัญหาเรื่องการติดตามเก็บเงินสมาชิก เมื่อมีการค้างมาในช่วงระยะหนึ่ง ทำให้ชาวบ้านเริ่มเกี่ยงกันในการที่จะจ่าย เนื่องจากเห็นคนอื่นยังไม่จ่าย จึงไม่ยอมจ่ายบ้างและเวลาที่คณะกรรมการไปเก็บตามบ้านก็ประสบปัญหาเรื่องสมาชิกไม่อยู่ ทำให้รวมเงิน ได้ล่าช้า

4.3.2.2 กองทุนหมุนเวียนที่เกิดขึ้นตามการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ

4.3.2.2.1 กองทุนกลุ่มอาสาพัฒนาป้องกันตนเอง

การบริหารบุคลากร

การบริหารงานใช้คณะกรรมการชุดเดียวกับคณะกรรมการฝ่ายการคลัง

และเป็นกรรมการชุดเดียวกับ กองทุน กขคจ . ซึ่งจะมีการเปลี่ยนแปลงวาระละ 2 ปี

ดังนั้น รูปแบบการบริหารจัดการกองทุนจึงไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 10 แสดงรายชื่อคณะกรรมการกองทุนกลุ่มอาสาพัฒนาป้องกันตนเอง

รายชื่อกรรมการ	ตำแหน่ง(หมู่บ้าน)	ตำแหน่ง(กองทุน)	หย่อมบ้าน
1. นายสรพงษ์ สานูวิตร	ผู้ใหญ่บ้าน	ประธานกองทุน	(หย่อมบ้านตลาดบ่อแก้ว)
2. นายมนตรี จำวิลัย	กรรมการหมู่บ้านฝ่ายคลัง	เหรัญญิก	(หย่อมบ้านตลาดบ่อแก้ว)
3. นายเฉลิม ศีระดา	กรรมการหมู่บ้าน	กรรมการ	(หย่อมบ้านหลังวัด)
4. นายบุญเรือง วรรณสุ	กรรมการหมู่บ้าน	กรรมการ	(หย่อมบ้านสันป่าคู้)
5. นายศรีทัศน์ ยะมะโน	กรรมการหมู่บ้าน	กรรมการ	(หย่อมบ้านสันใหม่)
6. นายเสรี สกาวเดือนฉาย	กรรมการหมู่บ้าน	กรรมการ	(หย่อมบ้านศรีขุนอก)
7. นายวิรัตน์ ศรีสุภา	กรรมการหมู่บ้าน	กรรมการ	(หย่อมบ้านข้างวัด)
8. นายต้น บุญมาลา	กรรมการหมู่บ้าน	กรรมการ	(หย่อมบ้าน รพช.)

การบริหารงบประมาณกองทุน

จากเริ่มต้นได้รับงบประมาณสนับสนุน ในปี พ.ศ.2533-2535 รวม 30,000 บาท แต่ไม่ได้มีการบันทึกรายละเอียดไว้ โดยในช่วงก่อน ปี พ.ศ. 2542 มีรายละเอียดเท่าที่สามารถรวบรวมได้ดังนี้

1. เงินสนับสนุน รวม 30,000 บาท
2. เงินชำระหนี้จากผู้กู้
3. เงินค่าเช่าที่อยู่อาศัย จ่ายโดยบริษัทสัมปทานเหมืองแร่

ในช่วงปี 2533-2535

รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 66,192 บาท

และได้เกิดค่าใช้จ่ายในช่วงนั้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ทุนอาหารกลางวันแก่โรงเรียน
2. สมทบการแข่งขันกีฬาประจำปี
3. สาธารณประโยชน์ต่างๆเช่น การทำสะพาน การต่อท่อน้ำ
4. การบริจาคการกุศลต่างๆ
5. การสนับสนุนกิจกรรมเยาวชน
6. ค่าใช้จ่ายของผู้ใหญ่บ้านในการติดต่อกิจกรรม
7. ชาวบ้านยืมซื้อปุ๋ย

เป็นผลให้คงเหลือเงินในช่วงนั้น 32,252 บาท โดยยังมีผู้คงค้างชำระเงินอยู่เป็น

จำนวนหนึ่งเมื่อคุณมนตรี ขำวิสัย เข้ามารับช่วงการทำงาน และวางกฎระเบียบของการดำเนินการได้เริ่มมีการทำงานที่เป็นระบบมากขึ้น มียอดตัวเลขเงินเพิ่มเติม ในปี 2543 เป็นจำนวน 40,000 บาท มีการจัดระเบียบการกุ้ยืม ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่กู้ยืมเพื่อใช้ในการซื้อปุ๋ย ในปี พ.ศ. 2544 มียอดเงินรวม 46100 บาท โดยมีรายละเอียดผู้กู้เงิน ใน 7 หย่อมบ้านรวม 11 ราย ดังนี้

ตารางที่ 11 ตารางแสดงจำนวนผู้กู้ และยอดเงินในรายหย่อมบ้านของกองทุน อพป.

หย่อมบ้าน	จำนวนผู้กู้	จำนวนเงินกู้
1. ตลาดป่อแก้ว	5	7500
2. ช้างวัด	2	6500
3. สันใหม่	2	6500
4. คริซุนอก	3	2600
5. สันป่าตุ้	4	8000
6. หลังวัด	2	3000
7. ร.พ.ช.	1	6000
รวม	19	40,100

ในปี พ.ศ. 2546 มียอดเงินรวมจากเดิมและที่มีผู้ชำระในส่วนที่ค้างรวมทั้งสิ้น 89,500บาท แต่มีคงเหลือในบัญชี 1500 บาท ที่เหลือ ปล่อยก้ให้กับสมาชิก การดำเนินการจะให้สมาชิกกู้ในอัตราร้อยละ 1 บาท และไม่นำดอกเบี้ยมาใช้ โดยจะรวมเป็นกองทุนเสริม

ผลการดำเนินงาน

การดำเนินงานของ กลุ่มอพป.ซึ่งเป็นการสนับสนุนจากทางภาครัฐ ไม่ได้ดำเนินการในรูปกลุ่มอย่างชัดเจน โดยถือว่าสมาชิกคือทุกคนในหมู่บ้าน จึงเป็นในลักษณะเงินของหมู่บ้าน ที่จัดสรรให้สมาชิกกู้ยืม ซึ่งหากมีการบริหารจัดการที่ดีเงินในส่วนนี้ก็จะยังคงอยู่ และเอื้อประโยชน์ให้กับทุกคนในชุมชนได้

ที่ผ่านมาการดำเนินงานจึงเน้นการได้รับประโยชน์ของทุกหย่อมบ้าน และให้แต่ละหย่อมบ้านมีอำนาจในการพิจารณาสิทธิการกู้ยืม โดยพยายามควบคุมในลักษณะที่หากสมาชิกกู้ของกองทุน กขคจ.แล้วไม่มีสิทธิ์กู้ของ อพป.ได้อีก เพื่อป้องกันมิให้คนในชุมชนพึ่งพาเงินกู้ และเกิดหนี้สินมากเกินไป

กองทุนอพป. โดยแนวคิดแรกของการสนับสนุนจากหน่วยงานนั้นเพื่อใช้ในการด้านการป้องกันและพัฒนาด้านการปกครองของหมู่บ้าน และได้ถูกพัฒนาการใช้งานเพื่อ

รองรับปัญหาจริงที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยปัจจุบันงบประมาณทั้งหมดถูกใช้ในด้านการทำ
การเกษตรของหมู่บ้าน คือ การปลูกสตรอเบอรี่และการปลูกหอม

ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการกองทุนหมุนเวียน

1. การดำเนินการประสบปัญหาในช่วงแรกที่ไม่มีการจัดการที่ชัดเจน มีการค้างชำระเป็นจำนวนมาก
2. กลุ่ม อพป. ขาดกลไกการติดตาม การประเมินผลที่ชัดเจน จากเจ้าของงบประมาณที่ลงมาสนับสนุน ทางชุมชนต้องมาปรับและจัดตั้งกฎเกณฑ์ขึ้นเองในการควบคุมดูแล ผลดีจึงเกิดขึ้นเชิงของการเรียนรู้การจัดการแก้ไข ปัญหาผลเสียคือ มีการฉกฉวยผลประโยชน์จากความอิสระ และการขาดการควบคุมตรงจุดนี้ได้ง่ายกว่ากองทุนอื่นๆ

4.3.2.2 กองทุนกลุ่มออมทรัพย์แม่บ้าน

การบริหารบุคลากร

กลุ่มแม่บ้านบ้านบ่อแก้ว เริ่มต้นจากการทำงานร่วมกันในลักษณะช่วยเหลืองานต่างๆของหมู่บ้าน จนภายหลังเกิดการขยายแนวคิดและได้รับการสนับสนุนให้จัดตั้งเป็นกลุ่มแม่บ้านที่มีการดำเนินงานที่ชัดเจนและมีรูปแบบมากขึ้น ในด้านการบริหารนั้นมีการนำโดยคุณ แสงหล้า พันธุ์งาม ผู้ที่มีบทบาทเด่นในเรื่องงานของชุมชน แต่เดิมนางแสงหล้า ประกอบอาชีพครูที่เลี้ยงเด็กในศูนย์เด็กเล็ก และมาทำการเกษตรในภายหลัง นางแสงหล้าเป็นผู้ที่มีความสนใจงานต่างๆของชุมชน จึงเป็นผู้ที่มีบทบาทเด่นคนหนึ่งในการปฏิบัติงาน และร่วมเป็นคณะกรรมการของหมู่บ้าน ผลจากการที่มีประสบการณ์และความน่าเชื่อถือทำให้นางแสงหล้าได้รับความไว้วางใจในการบริหารจัดการกลุ่มแม่บ้านบ่อแก้วมาตลอดระยะเวลาของการจัดตั้งกลุ่ม

การทำงานใช้การประชุมหารือ แสดงความคิดเห็นของสมาชิกในการขับเคลื่อนการทำงานของกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นการออกกฎระเบียบ การวางแผนการทำงานหรือกิจกรรมต่างๆ ซึ่งงานหลักส่วนหนึ่งของกลุ่มคือ การเข้าร่วมงานต่างๆที่ทางจังหวัดหรือตำบลจัดขึ้น โดยต้องมีการนำเสนอผลงานหรือผลิตภัณฑ์ ทางกลุ่มจะต้องมีการประชุมจัดเตรียมและแบ่งบทบาทหน้าที่ในการทำงาน การจัดเตรียมระดมสินค้า และผู้ที่จะได้รับผิดชอบดูแลจำหน่ายสินค้าในแต่ละวัน แต่เดิมนั้นกลุ่มแม่บ้านยังไม่มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมกันแต่อาศัยรวบรวมที่แต่ละคนมีอยู่มารวมกัน ภายหลังเริ่มมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมกันในนามของกลุ่มแม่บ้านเช่น แยมสตรอเบอรี่ น้ำสตรอเบอรี่ และข้าว

เครือข่ายสตรี เป็นต้น โดยมีการจัดสรรงบให้กับผู้ที่เข้ามาช่วยงานหรือนำผลผลิตมารวมในงานของส่วนรวม แล้วนำรายได้เข้ากลุ่มเพื่อจัดสรรผลประโยชน์ในภายหลัง

การทำงานในลักษณะเช่นนี้ ที่ผ่านมามีผู้ดำเนินงานหลักอยู่ในเฉพาะกลุ่ม คือ เป็นกลุ่มคนเดิมที่มาร่วมหรือช่วยงานอยู่เสมอ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนเมืองมากกว่าคนชนเผ่า เนื่องจากไปมาสะดวก สมาชิกส่วนอื่นที่เหลือนั้นจะมีบทบาทน้อย และมีโอกาสพบปะกันเฉพาะในการประชุมของกลุ่มเท่านั้น

การบริหารงบประมาณกองทุน

กลุ่มออมทรัพย์แม่บ้านบ้านบ่อแก้ว เริ่มต้นจากการรวมตัวแบบธรรมชาติ เพื่อช่วยเหลืองานต่างๆของชุมชน เช่น กิจกรรมของวัด กิจกรรมพัฒนาของหมู่บ้าน ฯลฯ เมื่อกลุ่มรวมตัวกันได้ในระดับหนึ่ง ทางกรมพัฒนาชุมชน โดย สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอได้เข้ามาสนับสนุนและรองรับกลุ่มโดยการจัดอบรม และจัดตั้งคณะกรรมการสตรีหมู่บ้าน การดำเนินกิจกรรมในช่วงแรกของกลุ่มแม่บ้านจะใช้การเก็บเงินค่าใช้จ่ายในรายครั้งที่มีกิจกรรม ในปี พ.ศ. 2534 กลุ่มแม่บ้านได้รับงบประมาณเงินทุนหมุนเวียนด้านอาชีพ จำนวน 20,000 บาท จึงมีการจัดกิจกรรมสร้างรายได้สมทบ เช่น การทอดผ้าป่า การเข้าร่วมประกวดการทำอาหารจนได้รับรางวัล ซึ่งเงินทั้งหมดที่รวบรวมได้ ได้ให้ สมาชิกกู้ดอกเบี้ยร้อยละ 2 บาทต่อเดือน แต่ส่วนใหญ่เป็นการกู้ภายในหมู่คณะกรรมการและสมาชิก 3-4 คน

ในช่วงระหว่างการดำเนินงาน ทางกลุ่มได้รับทราบข้อมูลของกลุ่ม “แม่บ้านบ้านใหม่สตรีเบอร์รี่” หมู่ 4 ต. บ่อแก้ว ซึ่งได้รับการสนับสนุนจาก “โครงการพัฒนากองทุนเพื่ออุตสาหกรรมเกษตรในครัวเรือน” ซึ่งดำเนินการโดยกรมส่งเสริมการเกษตร มูลนิธิไทยเพื่อการพัฒนาและทีมพี่เลี้ยงชุมชนตำบลบ่อแก้ว ผู้นำกลุ่มโดยนางแสงหล้า จึงได้นำสมาชิกศึกษาดูงานรูปแบบของการดำเนินการ และได้เรียนเชิญประธานมูลนิธิไทยพัฒนา นายไพบูลย์ เจริญทรัพย์ มาร่วมประชุมชี้แจงให้คำแนะนำในการดำเนินงานของกลุ่ม และถือเป็นการเริ่มกิจกรรมของกลุ่มออมทรัพย์ อย่างเป็นทางการในวันที่ 5 ธันวาคม 2540 การดำเนินงานเริ่มเปิดให้สมาชิกได้กู้เงินไปประกอบอาชีพ คือ การปลูกสตรีเบอร์รี่ และ หอม มีสมาชิกรวมทั้งสิ้น 48 ราย

ในปี พ.ศ.2541 กลุ่มมีเงินทุนรวมทั้งสิ้น 77,680 บาท อย่างไรก็ตามทางกลุ่มเห็นว่าสมาชิกยังมีความต้องการเงินทุนในการประกอบอาชีพอีกเป็นจำนวนมากจึง ดำเนินการขอกู้จากโครงการ สินเชื่อเพื่อการพัฒนาชนบท ของธนาคารออมสิน แต่เนื่องจากการ

ดำเนินการเรื่องการกู้ยืมเงินไม่ทันต่อการดำเนินกิจกรรมการเพาะปลูก จึงยุติการกู้และนำเงินออมที่อยู่มาปล่อยกู้ตามเดิม

ปัจจุบันกลุ่มแม่บ้านเริ่มมีการรวมตัวเพื่อแปรรูปผลผลิต เช่น ไวน์ ลูกอม แยม ข้อมูล ณ เดือนสิงหาคม 2544 กลุ่มออมทรัพย์มีสมาชิกรวมทั้งสิ้น 44 ราย มีเงินออมทั้งสิ้น 140,000 บาท โดยมีรายละเอียดการดำเนินงานและรายรับ-รายจ่ายของกลุ่มดังนี้

ตารางที่ 12 แสดงรายละเอียดรายรับ-รายจ่ายกลุ่มออมทรัพย์แม่บ้าน

การออมเงิน	เดือนละ 30 บาท
การกู้เงิน	สมาชิกทุกคนมีสิทธิกู้ได้อัตราเท่ากัน โดยเสียดอกเบี้ย ร้อยละ 12 บาท / ปี โดยเปิดให้กู้ปีละ 1 ครั้ง และมีปันปีละ 1 ครั้ง
รายได้ของกลุ่ม	รายจ่ายของกลุ่ม
1. ดอกเบี้ยเงินฝากและเงินสะสม	1.ปันผลเงินออม 30 %
2. ดอกเบี้ยเงินกู้อัตรา 12 บาท / ปี	2. สมทบการเพิ่ม/ขยายกองทุน 20 %
3. เงินสมทบและเงินบริจาค	3. ค่าบริหารและเอกสาร 20 %
4. เงินจากการหารายได้ของกลุ่ม	4. บริจาค การกุศล 10 %
	การอบรมและพัฒนากลุ่ม 20 %

ผลการดำเนินงาน

การดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านบ้านบ่อแก้ว ปัจจุบันไม่ได้ครอบคลุมถึงหย่อมบ้าน รพช. เนื่องจากได้มีการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านของหย่อมบ้านรพช. ขึ้นโดยเฉพาะ ทำให้สมาชิกบางส่วนลาออก และเข้าไปในกลุ่มของหย่อมบ้าน รพช. อย่างไรก็ตามในแง่ของการดำเนินการก็ไม่ได้มีความขัดแย้ง หรือมีการแก่งแย่งแข่งขัน แต่มีการดำเนินงานในลักษณะช่วยเหลือกันไป ทั้งสองกลุ่ม

ที่ผ่านมาการดำเนินการของกลุ่มแม่บ้าน สามารถเป็นแหล่งเงินทุนในการเพาะปลูกของครอบครัวได้ เนื่องจากเดิมทีก่อนที่จะมีกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนและกลุ่มโครงการหลวง ในส่วนของเกษตรกรนั้นไม่ได้มีการรวมตัวกันอย่างชัดเจน การลงทุนจะพึ่งพาเงินในส่วนของ กขคจ. และ อพป. เป็นหลัก ซึ่งบางครั้งไม่เพียงพอต่อการกู้ยืมไปลงทุนผลิต ประกอบกับภายหลังเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงมาปลูกสตรอเบอร์รี่ ต้นทุนการผลิตนั้นสูงกว่าพืชชนิดอื่นๆ และจำเป็นต้องดำเนินการตลอดทั้งปี เมื่อมีเงินส่วนนี้มารองรับก็

ช่วยให้เกิดความคล่องตัวในเรื่องการบริหารจัดการการเงินของหลายครอบครัวเพิ่มมากขึ้น

นางแสงหล้า พันธุ์งาม เป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์และความสำคัญกับทางกลุ่มมาตั้งแต่ในช่วงเริ่มต้นดำเนินการจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ และสนใจงานของชุมชน ปัจจุบันจึงสามารถเป็นวิทยากรท้องถิ่นในเรื่องต่างๆให้กับชุมชนที่สนใจได้

ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการกองทุนหมุนเวียน

1. การปล่อยเงินกู้มีความล่าช้าในช่วงหนึ่งเนื่องจากต้องรอให้สมาชิกนำเงินมาคืนจนครบจึงสามารถปล่อยกู้ครั้งต่อไปได้

4.3.2.2.3 กองทุนโครงการแก้ไขความยากจน(กขคจ.)

การบริหารบุคลากร

กองทุนแก้ไขความยากจนเป็นอีกกองทุนหนึ่งที่ควบคุมและบริหารจัดการโดยชุดคณะกรรมการของหมู่บ้าน ที่นำโดยพ่อหลวงสรรพพงษ์ ศึกษานุกรและมิคุณมนตรี ขำวิสัย ประธานฝ่ายการคลังเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบเรื่องงบประมาณ ดังนั้นรูปแบบการบริหารจัดการและการจัดตั้งคณะกรรมการจึงเป็นไปตามกฎเกณฑ์ของการจัดตั้งคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยรับผิดชอบเป็นวาระตามวาระของผู้ใหญ่บ้าน

การบริหารงบประมาณกองทุน

งบประมาณตามโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน เริ่มเข้าในหมู่บ้านในปี พ.ศ. 2542 และเริ่มดำเนินการกู้ยืมในเดือนพฤษภาคม 2542 โดยใช้เป็นเงิน หมุนเวียนให้ราษฎรยืมประกอบอาชีพโดยไม่มีดอกเบี้ย แต่ในช่วงนั้นการบริหารงานของ ฝ่ายการคลังนั้นประสบปัญหาหนัก และเกิดการสูญหายของเงินหมู่บ้าน จึงขอให้คุณมนตรี ขำวิสัย ที่ขึ้นเป็นประธานฝ่ายการคลังในภายหลังเข้ามาช่วยรับผิดชอบดูแลแต่คณะกรรมการชุดนี้กำลังจะครบวาระ 3 ปี จึงจะต้องเปลี่ยนคณะกรรมการชุดใหม่

การจัดสรรงบประมาณ จะจัดสรรให้ทุกหมู่บ้านตามสัดส่วนของหลังคาเรือน โดยในแต่ละหมู่บ้านจะมีคณะกรรมการจัดสรรของตนเอง แต่ได้มีการวางระเบียบของหมู่บ้านร่วมกันดังนี้

1. ให้สมาชิกของหมู่บ้านยืมใช้ในการประกอบอาชีพและชำระคืนภายใน 1 ปี

2. ผู้ยืมต้องมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในบ้านบ่อแก้ว ไม่ต่ำกว่า 6 เดือน
3. ผู้ที่มีหนี้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ และสหกรณ์ การเกษตรละเมิด ไม่มีสิทธิ์ยืมเงิน
4. การยืมเงินต้องมีผู้ค้ำประกัน 3 คน
5. ผู้ยืมเงินต้องบริจาคเงินสทบกองทุนในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 12 บาทต่อปี

เนื่องจาก เงินทุน กขคจ. มีจุดมุ่งหมายในการช่วยเหลือคนยากจน ตามระเบียบราชการ จะทำให้บางหมู่บ้านไม่ได้รับเงินในส่วนนี้เลย เช่น หมู่บ้าน รพข. หมู่บ้าน บ่อแก้ว เนื่องจากมีหมู่บ้านอื่นๆที่ผู้มีรายได้ต่ำ และเทียบได้ว่าจนมาก ซึ่งในความเป็นจริงเรื่องความจนเป็นเรื่องที่พิจารณาได้ยาก จึงมีความคิดเห็นร่วมกันที่จะจัดสรร ตามสัดส่วนของหลังคาเรือน โดยกระจายให้แต่ละหมู่บ้านเป็นผู้พิจารณาคัดสรรผู้เหมาะสมที่จะกู้ ในช่วงปีต่อไป และเริ่มมีการคิดดอกเบี้ย โดยกันดอกเบี้ยส่วนหนึ่ง เป็นค่าตอบแทน ให้กับคณะกรรมการดำเนินงาน

แต่ละปีจะมีการคืนเงินในช่วงเดือนสิ้นเดือนมีนาคม สาเหตุที่ดำเนินการในช่วงเดือนมีนาคม เนื่องจากเป็นช่วงเริ่มต้นฤดูกาลปลูกสตรอเบอรี่ ซึ่งเกษตรกรจำเป็นต้องหาเงินไปใช้ในการลงทุน จึงส่งคืนและจัดแบ่งให้กู้่อีกครั้งในช่วงนี้

ในส่วนของดอกเบี้ยจะไม่มีการนำเข้าไปรวมกับบัญชีใหญ่ ที่ต้องเข้าให้ครบ 280,000 ก่อนการกู้ครั้งใหม่ แต่จะมีการเปิดบัญชีใหม่ เรียกว่า บัญชีดอกผล กขคจ. โดยมีการส่งจ่ายในเดือน ๒ ใน 3 โดยจะจัดเป็นเงินทุนสำรองฉุกเฉิน และใช้ในงานต่างๆของหมู่บ้าน เช่น การสร้างถนน ความเดือดร้อนต่างๆของหมู่บ้าน เป็นต้น ในปี พ.ศ. 2544 มีการจัดสรรงบประมาณ ตามหมู่บ้าน โดยมีรายละเอียดของการจัดการดังนี้

1. หมู่บ้านศรีษะนอกได้รับเงินจัดสรรจำนวน 35,000 บาท โดยนายเสรี สกาวเดือนฉาย กรรมการหมู่บ้าน แจ้งให้ชาวบ้านเสนอความต้องการในการยืมเงินเมื่อทราบยอดรวมที่ชาวบ้านต้องการ นายเสรี เป็นผู้ตัดยอดเงินให้เท่ากับที่ได้รับจัดสรรมา โดยมีผู้ยืม 9 ราย เฉลี่ยรายละประมาณ 3,000 กว่าบาท
2. หมู่บ้านสันป่าตู่ ได้รับการจัดสรรเงิน 56,500 บาท โดยนายบุญเรือง วรรณสุ กรรมการหมู่บ้าน ประชุมชาวบ้านแจ้งให้ชาวบ้านเสนอความต้องการเงิน โดยให้สมาชิกที่เสนอเป็นผู้พิจารณาร่วมกันในการตัดยอดเงินให้เท่ากับที่ได้รับมา รวมมีผู้ยืม 14 ราย เฉลี่ยรายละ 4,000 กว่าบาท

3. หอ่อมบ้านสันใหม่ ได้รับการจัดสรรยอดเงิน 30,000 บาท โดยนายศรีทัศน์ ชะมะโน กรรมการหอ่อมบ้านให้ชาวบ้านเสนอความต้องการงบประมาณเข้ามา แล้วเฉลี่ยเท่ากันทุกราย รวมมี 7 ราย เฉลี่ยรายละ 7,000 บาท
4. หอ่อมบ้าน ร.พ.ช. ได้รับการจัดสรรเงิน 32,000 บาท โดยนายคัน บุญมาลา กรรมการหอ่อมบ้าน ประชุมชาวบ้านและให้เสนอความต้องการ โดยพยายามให้หมุนเวียนและไม่ซ้ำกันในแต่ละปี ในปีนี้มีผู้ขี้ม 6 ราย เฉลี่ยรายละ 5 พันกว่าบาท
5. หอ่อมข้างวัด ได้รับการจัดสรรยอดเงิน 30,500 บาท โดยนายวิรัตน์ ศรีสุภา กรรมการหมู่บ้าน จะประชุมชาวบ้านให้พิจารณาร่วมกัน โดยมีผู้ประสงค์ขอกู้ทั้งสิ้น 6 ราย ประมาณรายละ 5,000 – 6,000 บาท โดยหากผู้ขี้มคนไหน มียอดหนี้ส่วนอื่นๆมาก ก็จะมีการตัดยอดเงินลงเพื่อไม่ให้เป็นการสร้างภาระหนี้สูงจนเกินไป
6. หอ่อมหลังวัด ได้รับการจัดสรรยอดเงิน 48,500 บาท โดยนาย เฉลิม ดีระดา กรรมการหอ่อมบ้านจะจัดให้มีการพิจารณาร่วมกัน โดยมีผู้ขี้ม รวม 14 ราย เฉลี่ยรายละประมาณ 2,000 – 3,000 บาท
7. หอ่อมบ้านบ่อแก้ว ได้รับการจัดสรรเงิน 475,000 บาท โดยนาย มนตรี จำวิลัย กรรมการหอ่อมบ้าน จะจัดให้มีการประชุมพิจารณาร่วมกัน โดยมีผู้ขี้ม 14 ราย เฉลี่ยรายละ ประมาณ 3,000 – 4,000 บาท

ปัจจุบันงบประมาณอยู่ภายใต้การดูแลของคุณบัวผัน สุทัศน์ มีการสรุปยอดเงินในปีที่ผ่านมาโดยมีบัญชีต้น 283728.61 บาท และบัญชีดอกที่ 6,500 บาท โดยจะมีการนำเงิน 3728.61 ในบัญชีต้นมารวมในบัญชีดอกเพื่อใช้ในกิจกรรมหมู่บ้านต่อไป และมีเงินสดย่อยในมือ 1233 บาท รวมแล้วมีงบประมาณก่อนปล่อยกู้ครั้งต่อไปทั้งสิ้น 291461.61 บาท ในส่วนของการบริหารจัดการ ได้มีการจัดสรรงบค่าตอบแทนให้กับผู้ดำเนินการคือ

1. คณะกรรมการได้รับค่าตอบแทน ปีละ 500 บาท / คน
2. ประธานได้รับค่าตอบแทนปีละ 700 บาท

ผลการดำเนินงาน

การดำเนินงานของกองทุน กขคจ. ซึ่งเป็นการสนับสนุนหน่วยงานจากภาครัฐ มีการทำงานที่ เป็นระบบเพิ่มมากขึ้นจาก อพป. โดยต้องมีการนำเงินฝากเข้าบัญชีทุก

ครั้งเมื่อหมอบรรณการกู้ยืม คือเงิน จำนวน 280,000 บาท ในส่วนของดอกเบี้ย ชุมชนสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้

ที่ผ่านมาไม่ค่อยประสบปัญหาเรื่องความล่าช้า มีเพียง 1 รายที่มีเหตุผลชัดเจนเพื่อไม่ให้เกิดความล่าช้าทางชุมชนจึงแก้ไขปัญหาโดยการนำเงินทุนสำรองของหมู่บ้านตั้งให้ก่อน เพื่อนำเงินทั้งหมดฝากเข้าธนาคาร ก่อนปล่อยกู้ยืมในรอบใหม่ต่อไป

การทำงานของกองทุน กขคจ. ค่อนข้างเป็นระบบและชัดเจน เนื่องจากก่อนเริ่มดำเนินการจะมีการจัดอบรม และเตรียมความพร้อม ในขณะที่ดำเนินการจะมีเจ้าหน้าที่ของพัฒนาชุมชนคอยเป็นที่ปรึกษาในการดำเนินงาน

ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการกองทุนหมุนเวียน

1. เนื่องจากกองทุน กขคจ. มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือคนยากจนในหมู่บ้านเป็นหลัก ในขณะที่ชุมชนเห็นว่า การระบุว่าใครคือคนยากจนที่ควรได้รับเป็นเรื่องตัดสินใจได้ยาก จึงได้ปรับแนวทางโดยการเฉลี่ยให้เท่ากันในแต่ละหอย่อมบ้าน และให้คณะกรรมการแต่ละหอย่อมเป็นผู้ตัดสินใจ
2. ในช่วงแรกมีปัญหาในเรื่องของเอกสารการกู้ยืม ที่สมาชิกบางคนมาเข้าใจรายละเอียดส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการกู้ยืม

4.3.2.2.4 กองทุนโครงการหลวงเกษตรพัฒนาบ่อแก้ว

การบริหารบุคลากร

รายชื่อคณะกรรมการคณะกรรมการชุดแรกของการจัดตั้งโดยการคัดเลือกแบบ

ไม่เป็นทางการเนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเพื่อนในวัยใกล้เคียงกัน จึงดำเนินการแบบไม่เป็นทางการมาก อย่างไรก็ตามได้มีการปรับเปลี่ยนคณะกรรมการชุดใหม่ตามวาระ 2 ปี โดยหลังการปรับเปลี่ยนแล้วเป็น คณะกรรมการรวมทั้งสิ้น 15 คน แต่ยังคงเป็นประธานคนเดิมคือ คุณ กิติ แสงจันทร์

สมาชิกของกลุ่มในช่วงเริ่มต้นมีเพียง 15 ราย ในปีที่ 2 เพิ่มขึ้นเป็น 20 ราย ปีที่ 3 เพิ่มขึ้นเป็น 25 ราย และปัจจุบันมีทั้งสิ้น 30 ราย โดยการคัดเลือกผู้เข้าเป็นสมาชิคนั้นจะมีการขอความคิดเห็นร่วมกันในหมู่สมาชิก โดยให้เสนอว่าน่าจะชวนใครมาเข้าร่วมกลุ่มแล้วเมื่อประธานเห็นชอบ ว่าเหมาะสม ก็จะไปติดต่อและชักชวนให้เข้าร่วมเป็นสมาชิก โดยที่คนถูกคัดเลือกจะไม่รู้ตัวตั้งแต่เริ่มต้น เมื่อสมัครเข้าเป็นสมาชิกแล้ว ต้องจ่ายเงินค่าสมาชิก ปีละ 500 บาท โดยต้องจ่ายย้อนหลังไปในช่วงแรกด้วย

ตารางที่ 13 รายชื่อคณะกรรมการกองทุนโครงการหลวงเกษตรพัฒนาบ่อแก้ว

รายชื่อกรรมการ	ตำแหน่ง(หมู่บ้าน)	ตำแหน่ง(กองทุน)	หย่อมบ้าน
1. นายกิติ แสงจันทร์		ประธาน	
2. นายไพโรจน์ สุทธิโต		รองประธาน	
3. นายวีระศักดิ์ ศรีสูงศักดิ์		เลขานุการ	
4. นายธีรวิทย์ ตาทู		เหรัญญิก	

การบริหารงบประมาณกองทุน

การบริหารงานในช่วงแรกไม่มีระเบียบแบบแผนเคร่งครัด สมาชิกส่วนใหญ่เป็นวัยใกล้เคียงกัน การเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มต้องมีการจ่ายค่าหุ้น หุ้นละ 500 บาท โดยเริ่มเก็บในปีที่ 2 ของการดำเนินงานดังนั้นจึงมีการเก็บสมาชิกย้อนหลัง การดำเนินงานมีการวางระเบียบดังนี้

1. สมาชิกต้องจ่ายค่าหุ้นคนละ 500 บาท
2. สมาชิกต้องคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยร้อยละ 1 บาท / เดือน โดยคิดเงินต้นเป็นค่าปุ๋ยที่รับไปในราคาท้องตลาด
3. ส่งคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยตามช่วงที่ได้ขายผลผลิต
4. ดอกเบี้ยที่ได้รับจะนำไปใช้ประโยชน์ในกิจการสาธารณะประโยชน์ของหมู่บ้าน
5. ในการจัดสรรปุ๋ยและยาให้แก่สมาชิกจะให้ทุกคนในจำนวนเท่ากัน

ตารางที่ 14 แสดงพัฒนาการกองทุนโครงการหลวงเกษตรพัฒนาบ่อแก้ว

ปี พ.ศ. 2543	เงินจากการระดมหุ้นสมาชิก 15 ราย รายละ 500 บาท และ ได้เงินสมทบจากโครงการหลวง รวม 65,000 บาท
	เมื่อสมาชิกรับเงินต้นและดอกเบี้ยคืนให้กับทางกลุ่มในเดือน เมษายน 2544 ได้แยกดอกเบี้ยและจัดสรรโดยบริจาคซื้อปุ๋ย ให้กับนักเรียนอนุบาล โรงเรียนบ้านบ่อแก้วเป็นเงิน 2300 บาท และช่วยเหลืองานศพรวมเป็นเงิน 700 บาท
ปีพ.ศ. 2544	สมาชิกเก่าสมทบเงินกองทุนเพิ่ม 15 ราย รายละ 500 บาท รวม 7500 บาท
	สมาชิกใหม่สมทบเงินกองทุน 10 รายรายละ 1,000 บาท รวม 10,000 บาท

	โครงการหลวงให้บสนับสนุนเพิ่มเติม 50,000 บาท
ปีพ.ศ. 2545	ปัจจุบันยอดเงินกองทุนทั้งหมดก่อนการปล่อยกู้ในปี พ.ศ. 2545 มีทั้งสิ้น 132,500 บาท

ผลการดำเนินงาน

การดำเนินงานของกลุ่มโครงการหลวงเกิดขึ้นจากการมีงบประมาณก่อนเริ่มมีกลุ่ม อย่างไรก็ตามด้วยประสบการณ์และเป็นการรวมตัวของคนที่อยู่ในวัยและคิดเห็นตรงกัน จึงมีแนวคิดและแนวทางการดำเนินการเหมือนกัน สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย เนื่องจากเห็นว่าผู้ชายมักมีบทบาทในการตัดสินใจมากกว่า อย่างไรก็ตามภายหลังเริ่มมีการรับสมาชิกผู้หญิง ปัจจุบันจึงมีสมาชิกชาย 27 คน หญิง 3 คน

การจำหน่ายผลผลิตนั้นสมาชิกสามารถขายได้เอง หรือส่งโครงการหลวงได้ โดยไม่มีกฎบังคับ กิจกรรมที่กลุ่มทำร่วมกันคือ การรวมซื้อต่างๆ เช่น ปุ๋ย ยา การรวมขาย ในบางกรณีหรือสมาชิกบางคน และเมื่อช่วงที่ผ่านมาที่ราคาผลผลิตไม่ดี ได้มีการรวมกลุ่มกันดองสตอร์เบอรี่เพื่อส่งให้กับโรงงานดอยคำของโครงการหลวง เนื่องจากเป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นมาใหม่ในพื้นที่ และมีผู้สนับสนุนสำคัญคือโครงการหลวงที่เริ่มขยายมาจากโครงการหลวงบ้านแม่แฮจึงเริ่มเป็นที่สนใจของคนในชุมชน

ปัจจุบันทางโครงการหลวงได้เข้ามาจัดตั้งสำนักงานในพื้นที่ที่คนในชุมชนปรึกษาให้ การดำเนินงานจึงเริ่มมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น การดำเนินงานของกลุ่มหากเปรียบเทียบกับแล้วจะมีความใกล้เคียงกับกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนในลักษณะของการรวมตัวของกลุ่มคนวัยเดียวกันที่มีความคิดความสนใจใกล้เคียงกัน และมีความพยายามแสวงหาโอกาสและการสนับสนุนจากแหล่งทุนภายนอกมากยิ่งขึ้น รูปแบบการดำเนินงานก็จะมี ความแตกต่าง เช่นในกรณีของกลุ่มโครงการหลวงเริ่มมีการปรับและใช้เทคโนโลยีใหม่ๆที่ทางโครงการหลวงสนับสนุนเช่น การใช้ระบบสปริงเกอร์ในการให้น้ำ ซึ่งต้องมีการลงทุนที่สูงมากขึ้น แต่ได้รับความเชื่อมั่นว่าจะเป็นผลดีต่อผลผลิตมากขึ้น

ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการกองทุนหมุนเวียน

การดำเนินงานในช่วงนี้ยังไม่พบอุปสรรคปัญหาเท่าที่ควร เนื่องจากเป็นช่วงแรกของการเริ่มต้น และหลายคนในกลุ่มมีประสบการณ์การดำเนินงานในลักษณะกลุ่มมาก่อน ทั้งยังมีทางโครงการหลวงเป็นที่เล็งสนับสนุนการดำเนินงาน จึงไม่ประสบปัญหาทั้งในเชิงการบริหารจัดการ และความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม

ปัจจุบันมีผู้สนใจอยากเข้าร่วมกลุ่มมาก แต่ไม่มีการเปิดรับอย่างเป็นทางการ

4.3.2.2.5 กองทุนหมู่บ้านหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การบริหารบุคลากร

กองทุนหมู่บ้านเกิดขึ้นภายใต้การนำของรัฐบาลคุณทักษิณ ชินวัตร ที่มีการวางรูปแบบและแนวทางไว้ในระดับหนึ่ง ดังนั้นในช่วงแรกของการดำเนินงาน การคัดเลือกคณะกรรมการหรือผู้ดูแลกองทุนต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่จำเป็นต้องมีประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถ ที่สามารถตรวจสอบและเชื่อถือได้ และจากแรงจูงใจของงบประมาณที่สูงถึง หนึ่งล้านบาท จึงเป็นช่วงที่ชุมชนกระตือรือร้นและให้ความร่วมมือกันในการระดมผู้มีความรู้ ประสบการณ์ในพื้นที่มาร่วมกัน โดยนำเสนอในแผนกระดาษและได้รับการตรวจสอบจากเจ้าที่พัฒนาชุมชนในพื้นที่นั้น

จากที่กล่าวมาแล้วในช่วงต้นว่าบ้านบ่อแก้วมีบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์สูงจึงสามารถรวมตัวและสามารถนำเสนอผลงานและได้รับการอนุมัติได้อย่างรวดเร็ว บุคคลที่มีบทบาทสูงในช่วงแรกได้แก่ คุณศรีทัศน์ คุณแสงกล้า คุณประนอม คุณน้ำฝน โดยจะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆที่ทางหน่วยงานจัดขึ้นเพื่อให้ข้อมูลและความรู้

แนวทางการคัดเลือกคณะกรรมการและวาระการดำรงตำแหน่งมีกฎเกณฑ์แน่นอน ในกรณีบ้านบ่อแก้วได้ปฏิบัติตามระเบียบที่วางไว้ มีกรณีพิเศษคือ นางแสงกล้า พันธุ์งาม ได้ลาออกจากการเป็นคณะกรรมการเนื่องจากมีภาระงานที่รับผิดชอบมากจึงไม่สามารถดูแลงานได้เต็มที่

การบริหารงบประมาณกองทุน

กองทุนหมู่บ้านเป็นกองทุนที่เกิดจากนโยบายของรัฐบาลชุดปัจจุบัน โดยมีชื่อเต็มว่า กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เกิดจากแนวคิดที่ต้องการจัดสรรงบประมาณเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนของชุมชน ทั้งยังเป็นแหล่งลงทุนสร้างอาชีพและรายได้เสริม โดยให้ชาวบ้านเป็นผู้บริหารจัดการเงินทุนหมุนเวียนด้วยตนเอง โดยจัดสรรงบให้หมู่บ้านละ 1 ล้านบาท

ในส่วนของบ้านบ่อแก้ว หมู่ที่ 5 ได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ ปีพ.ศ. 2544 โดยเป็นหมู่บ้านที่ได้รับการอนุมัติเป็นชุดแรกของระดับอำเภอ ด้วยความร่วมมือในหลายส่วน โดยมีลำดับขั้นตอนการดำเนินงานที่ผ่านมามีดังนี้

ตารางที่ 15 แสดงพัฒนาการกองทุนหมู่บ้าน

28 มิถุนายน 2544	ประชุมเวทีชาวบ้านรวมทั้งสิ้น 180 คราวเรือน เพื่อคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน ตามเงื่อนไขของการมีประสบการณ์การทำงานในด้านการบริหารจัดการงบประมาณ กองทุน ได้คณะกรรมการรวมทั้งสิ้น 15 ราย ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ราย ที่ปรึกษา 3 ราย
1 กรกฎาคม 2544	คณะกรรมการประกอบด้วย นายศรีทัศน์ ยะมะโน นายวิรัตน์ ศรีสุภา นางประนอม ดวงชัย นางแสงหล้า พันธุ์งาม ได้เข้ารับการอบรมเรื่องการบริหารจัดการกองทุน
12 กรกฎาคม 2544	นายศรีทัศน์ ยะมะโน นางประนอม ดวงชัย และนางแสงหล้า พันธุ์งาม เดินทางไปเปิดบัญชีกองทุน
13 กรกฎาคม 2544	จัดทำเอกสารคำขอขึ้นทะเบียนและการประเมินความพร้อมกองทุนหมู่บ้านเสนอต่อธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์
21 กรกฎาคม 2544	ได้รับเงินโอนเข้าบัญชีกองทุนหมู่บ้าน
2 สิงหาคม 2544	นายศรีทัศน์ ยะมะโน นางประนอม ดวงชัย นางแสงหล้า พันธุ์งาม เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการทำและแยกแยะบัญชี
15 สิงหาคม 2544	นายศรีทัศน์ ยะมะโน นางประนอม ดวงชัย เข้ารับการอบรมเรื่องการจัดทำบัญชีรับ – จ่าย คราวเรือน
2 สิงหาคม 2545	ประชุมและคัดเลือกคณะกรรมการชุดใหม่ตามระเบียบ โดยการจับสลากออก
7 พฤศจิกายน 2545	ประชุมรวมและขอมติจากสมาชิกในการปรับการกู้ยืมเงินจาก 3 งวด ได้แก่ เดือน เมษายน พฤษภาคม และกันยายน โดยเรียกคืนเงินพร้อมกันภายในเดือน เมษายน 2546 เพื่อปรับการกู้ยืมเงินเป็นงวดเดียว
18 กรกฎาคม 2546	ประชุมชี้แจงสรุปยอดเงินให้สมาชิกทราบ

การบริหารการเงินเป็นไปตามระเบียบ กองทุน โดยมีการแบ่งบัญชีเป็น 2 บัญชี ได้แก่ บัญชีหลัก และบัญชีออมทรัพย์ และได้มีการเปิดบัญชีไว้สำหรับทำไรที่จัดสรรไว้ทำ

ประโยชน์สาธารณะประโยชน์ การดำเนินงานครั้งแรกมีสมาชิกทั้งสิ้น 135 ราย จาก 120 ครัวเรือน โดยมีรายละเอียดตามหมู่บ้านดังนี้

ตารางที่ 16 แสดงรายละเอียดสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

หมู่บ้าน	จำนวนราย	ค่าธรรมเนียมแรกเข้า	จำนวนหุ้น	เงินออมสัจจะ	ค่าหุ้น
ตลาดบ่อแก้ว	24	500	129	750	1290
สันป่าตู่	17	340	175	510	1750
ศรีชุมนอก	12	240	90	360	900
หลังวัด	22	420	70	650	700
ข้างวัด	24	480	82	720	820
สันใหม่	18	360	111	540	1110
รพช.	18	360	18	540	180

การกู้เงินและการปันผล

การกู้เงินของสมาชิกแบ่งเป็น การกู้สามัญ และการกู้ฉุกเฉิน การกู้เงินสามัญ แบ่งเป็น 3 รอบ ในช่วงแรกและกำลังจะปรับการกู้เหลือปีละ 1 รอบ เพื่อความสะดวกในการจัดการ การกู้เงินฉุกเฉินจะผ่านการพิจารณาของกรรมการหมู่บ้านและนำเสนอผู้คณะกรรมการของหมู่บ้าน โดยการกู้ฉุกเฉินได้แบ่งไว้ 12 % โดยสามารถกู้ได้ในวงเงิน 3000 บาท ภายในระยะเวลา 3 เดือน การกู้เงินฉุกเฉินใช้สำหรับ ในกรณี การเจ็บป่วย การเล่าเรียนของบุตร และกรณีเกิดภัยพิบัติ หากสมาชิกคนไหนลาออก จะสมัครใหม่ได้อีก ใน 2 ปี การจัดสรรกำไรได้วางรายละเอียดไว้ดังนี้

1. เงินประกันความเสี่ยง ร้อยละ 20
2. ตอบแทนคณะกรรมการร้อยละ 25
3. ตอบแทนคนทำบัญชี ร้อยละ 5
4. ทุนเพื่อสมทบกองทุนร้อยละ 10
5. ค่าบริหารจัดการกองทุน ร้อยละ 15
6. ทุนเพื่อสาธารณประโยชน์ ร้อยละ 10
7. อื่นๆตามกรรมการเห็นสมควร ร้อยละ 5

การจัดสรรกำไรสุทธิประจำปี

1. เป็นเงินปันผลค่าหุ้น ร้อยละ 20
2. เป็นเงินปันผลเงินออม ร้อยละ 20

3. เป็นเงินค่าตอบแทนผู้ทำบัญชีร้อยละ 20
4. เป็นทุนสมทบกองทุน ร้อยละ 20
5. ค่าบริหารจัดการกองทุน ร้อยละ 20
6. ผลการดำเนินงานในรอบ 1 ปี ทางกองทุนได้รับกำไรสุทธิเป็นเงิน 48,464.54 บาท โดยจัดสรรดังนี้
  1. แบ่งเป็นเงินปันผลหุ้นร้อยละ 10 เป็นเงิน 4,846.45 แบ่งจำนวนหุ้น 675 หุ้น ได้หุ้นละ 7.18 บาท โดยจ่ายให้เป็นเงินหุ้นหุ้นละ 7 บาท รวมเป็นเงิน 4725 บาท เหลือ 121.45 นำไปสมทบค่าบริหารจัดการกองทุน
  2. เงินปันผลเงินออมสัจจะ ร้อยละ 5 บาท เป็นเงิน 2423.23 บาท แบ่งตามจำนวนสมาชิก 133 คน ได้คนละ 18.22 บาท โดยจ่ายเป็นเงินคนละ 18 บาท รวมเป็นเงิน 2394 บาท ส่วนที่เหลือ 29.23 บาท นำไปสมทบซื้อ 7 ค่าบริหารจัดการกองทุน
    1. เงินประกันความเสี่ยง ร้อยละ 20 เป็นเงิน 9692.91 บาท
    2. ค่าตอบแทนคณะกรรมการ ร้อยละ 15 เป็นเงิน 7269.70 บาทแบ่งตามจำนวน 15 คน คนละ 484.64 บาท โดยจ่ายเป็นเงินคนละ 484 บาท เป็นเงินรวม 7260 บาท เหลือ 9.70 บาท สมทบค่าบริหารจัดการ
    3. เงินสวัสดิการสมาชิกร้อยละ 10 เป็นเงิน 4846.45บาท ฝากบัญชี
    4. เป็นทุนสมทบกองทุนร้อยละ 10 เป็นเงิน 4846.45 บาทได้จาก 1 2 4 เป็นเงิน 160.38บาท รวม 5003.85 บาท เบิกจ่ายดำเนินการค่าครุภัณฑ์และเอกสาร
    5. ทุนสาธารณประโยชน์ร้อยละ 10 เป็นเงิน 4846.45 บาท
    6. อื่นๆตามคณะกรรมการเห็นสมควรร้อยละ 10 เป็นเงิน 4846.45 บาท
    7. ทุนสำรองจ่ายค่ายานพาหนะในการเดินทางร้อยละ 5 เป็นเงิน 2423.23 บาท
    8. ค่าตอบแทนผู้จัดทำเอกสารและทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 2423.23

ระบบการติดตาม

กระบวนการติดตามผู้กู้เงิน จะมีการแจ้งให้ผู้กู้ชำระ คินก่อน 15 วัน โดยให้เลขและเหรียญออกใบแจ้งหนี้ที่ปรากฏเงินต้น ดอกเบี้ย และค่าปรับ หากไม่มาชำระจะจัดส่งรายชื่อให้คณะกรรมการติดตามทวงหนี้ และดำเนินการตามกฎหมายต่อไป

ผลการดำเนินงาน

การดำเนินงานกองทุนของหมู่บ้านของบ้านบ่อแก้วซึ่งเป็นกองทุนใหม่ที่เข้ามา ในชุมชน สามารถใช้ฐานประสบการณ์การทำงานในด้านกองทุนต่างๆมา

ใช้ได้ในเชิง ของการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นรูปแบบลักษณะคล้ายของกองทุน กขคจ. แต่ไม่ได้ใช้วิธีการ เฉลี่ยเงินตามหย่อมบ้าน เน้นการทำงานในภาพรวมของทั้งชุมชน การดำเนินงานในช่วงแรกมีสมาชิกลาออก 2 คนเนื่องจากไม่ได้ส่งเงินออมทรัพย์ ตั้งจะ การดำเนินงานที่ผ่านมาคณะกรรมการจะระบุว่าต้องใช้เวลาในการทำงานทำความเข้าใจกับสมาชิกในเรื่อง การกู้ยืม และการพิจารณาตัดยอดงบประมาณของคณะกรรมการ แต่ก็สามารถดำเนินงานได้ และมีคณะกรรมการหลายคนที่มีบทบาทสำคัญในการออกไปแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับหมู่บ้านอื่นๆ

ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการกองทุนหมุนเวียน

1. เนื่องจากเป็นกองทุนใหม่ที่เกิดขึ้น โดยมีรูปแบบการบริหารจัดการและแนวทางการทำงานที่แตกต่างจากกองทุนอื่นๆ จึงจำเป็นต้องอาศัยระยะเวลาในการเรียนรู้และทำความเข้าใจระหว่างคณะกรรมการและสมาชิกของกองทุน ในช่วงแรกมีปัญหาเรื่องการจัดทำเอกสารและสัญญาเงินกู้ที่มีรายละเอียดและขั้นตอนในการดำเนินงาน
2. การแบ่งช่วงเงินกู้ ในช่วงแรกแบ่งเป็น 2 ระยะ แต่ประสบปัญหาเรื่องความล่าช้าในการส่งเงินทำให้ไม่สามารถเปิดกู้รอบต่อไปได้ ส่งผลกระทบกับสมาชิกที่ต้องนำเงินไปลงทุนเรื่องการปลูกสตรอเบอรี่ที่ไม่สามารถหาเงินได้ทันช่วงการลงทุนทางคณะกรรมการและสมาชิกจึงปรับรอบการกู้เงินเหลือเพียง 1 รอบต่อปี
3. การปรับเปลี่ยนคณะกรรมการในชุดที่ 2 นั้น เกิดปัญหาเรื่องความเข้าใจและบทบาทของประธานกองทุน เนื่องจากประธานกองทุนมีลักษณะนิสัยส่วนตัว คือขาดความเชื่อมั่นในตนเองเรื่องการตัดสินใจ และขาดภาวะการเป็นผู้นำ ส่งผลให้ไม่ค่อยได้รับการเชื่อถือเท่าที่ควร การตัดสินใจ เช่น การปรับเปลี่ยนรอบเงินกู้ การแก้ไขปัญหาเรื่องการจัดส่งเงินล่าช้า อยู่ที่เลขานุการและเหรัญญิก อย่างไรก็ตามทางสมาชิกกลุ่มเห็นว่าควรรอให้ครบวาระจึงจะมีการปรับและคัดเลือกใหม่ต่อไป

4.4 ศักยภาพ ปัจจัย และเงื่อนไข ในการบริหารจัดการกองทุนหมุนเวียนของหมู่บ้าน

กองทุนหลายกองทุนในบ้านบ่อแก้วเกิดจากการที่หน่วยงานต่างๆข้างนอก เห็นว่าชุมชน ต้องการได้รับการจัดสรรงบประมาณในด้านต่างๆ เข้าสู่พื้นที่เพื่อให้เกิดการพัฒนา จึงกลายเป็น เงื่อนไขสำคัญที่ทำให้หลายคนในหมู่บ้านเริ่มเกิดการเรียนรู้ และพัฒนาความรู้ ความสามารถ ของตนเองเพื่อให้เข้าถึงโอกาสต่างๆที่มีเข้าไปในชุมชน เกิดเป็นแกนนำหลายท่านที่ได้รับการยอมรับจาก คนในพื้นที่ ให้เข้ามาบริหารจัดการงบประมาณที่เป็นของส่วนรวม

จากการศึกษาทั้งหมดจะเห็น ได้ถึงศักยภาพในการปรับตัวและรับมือ กับสิ่งต่างๆที่เข้ามา ในหมู่บ้านของคนในพื้นที่บ้านบ่อแก้ว การพัฒนาด้านต่างๆไม่ได้มีเพียงการรองรับเรื่องของ เงินทุนที่จะเข้ามาในหมู่บ้านเท่านั้น แต่ยังมีแสวงหาความรู้ในด้านอื่นที่ จะเป็นประโยชน์ไม่ ว่าจะเป็นความรู้ทางการเกษตร การปรับตัวและการค้นหารูปแบบการเกษตรที่จะมีความเหมาะสม กับสภาพพื้นที่และสร้างรายได้ให้กับคนในพื้นที่มากที่สุด

ด้านศักยภาพในการดำเนินงานกองทุนนั้น สามารถพิจารณาได้ทั้งในระดับรายกองทุน ที่ มีความแตกต่างทั้งแนวคิดและวัตถุประสงค์ นำไปสู่การมีปัจจัย เงื่อนไข ของกองทุนที่แตกต่างกัน ซึ่งสามารถพิจารณารายละเอียดได้ดังนี้

ตารางที่ 17 แสดงรายละเอียดความแตกต่างของกองทุนเรื่อง แนวคิด วัตถุประสงค์ การมีส่วนร่วม การบริหาร
จัดการ ปัจจัย และเงื่อนไขในการบริหารจัดการกองทุนหมุนเวียน

กองทุน	แนวคิด/วัตถุประสงค์	การมีส่วนร่วม	การบริหารจัดการ	ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการกองทุน	เงื่อนไขที่มีผลต่อการบริหารจัดการกองทุน
กองทุนเพื่อนช่วยเพื่อน	เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นจากการที่สมาชิกถูกเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลางเหมือนกัน จึงเกิดรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือกันในด้านแหล่งทุนสำหรับการเพาะปลูก และลดการเอาเปรียบจากกลุ่มพ่อค้า	สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในระดับร่วมการแลกเปลี่ยนความคิด ร่วมพัฒนารูปแบบการทำงานภายในกลุ่ม และใช้ประโยชน์จากกองทุนร่วมกัน เนื่องจากเป็นกลุ่มที่ตั้งขึ้นในกลุ่มคนที่รู้จักหรือเป็นวัยใกล้เคียงกัน จึงมีการสร้างกิจกรรมร่วมกันที่นอกเหนือจากกิจกรรมการกู้ยืม คือ กิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เช่น กิจกรรมการบำเพ็ญประโยชน์ การบริจาคเงินให้ชุมชน	การดำเนินงานของกองทุนมีการออมทรัพย์ของสมาชิกเดือนละ1ครั้ง และมีการหาแหล่งเงินทุนเสริมให้สมาชิกได้กู้ยืมและใช้ในการลงทุนผลิตทางการเกษตร การบริหารงานจะมีการจัดตั้งคณะกรรมการควบคุมดูแลวาระละ 1 ปี โดยที่ผ่านมานั้นคุณมนตรี จำวิลัย ซึ่งเป็นผู้ก่อตั้งได้รับการคัดเลือกมาโดยตลอด การประชุมของกลุ่มจะจัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ	- กองทุนเพื่อนช่วยเพื่อนจัดตั้งขึ้นโดยไม่ได้มีหน่วยงานต่างๆเข้ามาเกี่ยวข้องแต่เมื่อเริ่มดำเนินการแล้วทางกลุ่มได้ประสานไปยังธนาคารออมสิน และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์เพื่อกู้ยืมเงินมาให้สมาชิกภายในกลุ่มกู้ยืมในอัตราดอกเบี้ยทางกลุ่มกำหนด ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนในการดำเนินงานของกลุ่ม - ภาวะเบียดและการปฏิบัติตามปัจจัยหนึ่งที่สำคัญคือการวางกฎระเบียบร่วมกันของสมาชิก ทดสอบการพิมพ์	- ผู้นำเป็นเงื่อนไขสำคัญที่มีผลต่อการบริหารจัดการกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน เนื่องจากเป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเองโดยไม่ได้มีการสนับสนุนจากหน่วยงานการเริ่มต้นจึงเกิดจากกลุ่มแกนนำ และบทบาทของผู้นำที่จะสามารถชักชวนหรือทำความเข้าใจกับสมาชิก ในช่วงจัดตั้งกลุ่มเป็นช่วงที่คุณมนตรี เริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญในชุมชน โดยเริ่มจากการรื้อฟื้นกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ และเป็นผู้หนุนเสริมคุณสรพงษ์ การลงสมัครตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน ด้วยสถานการณ์ต่างๆ ช้างต้นเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้นำได้รับความไว้วางใจ และกลายเป็นเงื่อนไขสำคัญที่มีผลต่อการบริหารจัดการกลุ่ม -ความเชื่อใจและไว้วางใจในกลุ่มสมาชิกเป็นเงื่อนไขหนึ่ง

					<p>ที่สำคัญที่ทำให้การบริหารจัดการกองทุนที่ผ่านมาไม่ประสบปัญหา จากกรณีที่สมาชิกใช้วิธีการระดมเงินจากสมาชิกภายในกลุ่มที่คู่จากธนาคารมารวมกันเพื่อให้กับสมาชิกที่ถึงวาระการส่งเงินของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ จากการที่ผลผลิตไม่ดีอันเนื่องจากสภาพดินฟ้าอากาศ การช่วยเหลือดังกล่าวต้องอาศัยความไว้วางใจและเชื่อใจในกลุ่มสมาชิกจึงจะสามารถดำเนินการได้</p>
<p>กองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์</p>	<p>เกิดขึ้นภายใต้แนวคิดการพึ่งพาและช่วยเหลือญาติผู้ตายโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในเรื่องการจัดงานศพหรือเป็นทุนให้กับญาติหรือลูกหลานผู้เสียชีวิต ชาวบ้านส่วนใหญ่ในหมู่บ้านจะเข้าเป็นสมาชิกของกองทุน โดยเกิดจากแรงจูงใจที่เห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อครอบครัว เพราะที่ผ่านมานั้นเมื่อเกิดกรณี</p>	<p>การมีส่วนร่วมของชาวบ้านจะเข้าไปมีบทบาทในเรื่องของการช่วยเหลือกันเวลาที่มีสมาชิกเสียชีวิต ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นลักษณะความเอื้ออาทรในสังคมไทย</p>	<p>การบริหารจัดการกองทุนใช้คณะกรรมการของหมู่บ้านในการดำเนินงาน โดยมีคุณมนตรี ขำวิสัย เป็นหลักในการดูแลการจัดการด้านงบประมาณ ไม่มีการปล่อยเงินกู้ และไม่มีการออมทรัพย์ของสมาชิก แต่คณะกรรมการกองทุนผู้มีความประสงค์จะใช้เงินสามารถนำเงินมาใช้โดยเสีย</p>	<p>- กฎระเบียบและแนวทางที่เหมาะสมในการดำเนินงาน ภายหลังที่ทางกองทุนประสบปัญหาเรื่องการเก็บเงินสมาชิก ได้มีความพยายามในการปรับวิธีการทำงาน และปรับกฎระเบียบ ให้มีความเหมาะสม เป็นส่วนที่ช่วยให้กองทุนสามารถดำเนินงานต่อเนื่อง</p>	<p>- ความเอื้ออาทร ความไว้วางใจกัน และความมีระเบียบวินัยของสมาชิกกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์ เคยเกิดขึ้นแล้วล้มเหลว เนื่องจากสมาชิกขาดวินัยไม่จ่ายตามกำหนด ทำให้สมาชิกขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ทำให้การดำเนินงานล้มเหลว ดังนั้นสิ่งต่างๆ</p>

	คนในครอบครัวเสียชีวิตแล้ว ต้องกู้ยืมเงินมาใช้ในการจัดการ		ดอกเบี้ยให้กับกองทุน		เหล่านี้จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้กองทุนสามารถดำเนินงานต่อไปได้
กองทุนอาสาพัฒนาป้องกันตนเอง	แนวคิดของกองทุนอาสาพัฒนาป้องกันตนเองคือ ความพยายามสร้างความมั่นคงของหมู่บ้าน โดยมีวัตถุประสงค์ในการกระตุ้นให้มีการประกอบกิจกรรมด้านการดูแล และจัดการชุมชน	ชาวบ้านมีส่วนร่วมในด้าน การ กู้ยืมเงินจากกองทุน เนื่องจากเป็นกองทุนที่เกิดขึ้นมานาน และเป็นกองทุนรวม ที่ถือว่าทุกคนในหมู่บ้าน เป็นสมาชิก จึงมีระดับการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในแง่ การวางแผน การวาง ภาระเบียบน้อย รวมทั้งไม่มี กิจกรรมที่นอกเหนือจากการ กู้ยืมเงิน อย่างไรก็ตามทาง ชุมชนได้พยายามร่วมกันที่จะ หาแนวทางบริหารไม่ ให้ งบประมาณที่ได้รับจาก หน่วยงานนั้นสูญหายไป	การบริหารจัดการกองทุนใช้ คณะกรรมการชุดเดียวกับ คณะกรรมการหมู่บ้าน โดยมี คุณมนตรี ขำวิสัยเป็นผู้อำนวยการดำเนินงานจะปล่อยเงินให้ สมาชิกกู้ โดยให้แต่ละห้อยม บ้านเป็นผู้เสนอและตัดสินใจ ในการให้สมาชิกในห้อยม บ้าน แต่ไม่มีการออมทรัพย์ ของสมาชิก	- หน่วยงานราชการได้แก่ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เป็น องค์กรสำคัญที่สนับสนุน งบประมาณในการดำเนินงาน และมีผลสืบเนื่องจนถึง ปัจจุบัน	- ความยืดหยุ่นของเงินไปในการใช้งบประมาณของ กองทุนที่เริ่มตามกฎระเบียบ ของแหล่งทุนที่ให้การ สนับสนุน เมื่อผ่านช่วง ระยะเวลาหนึ่งก็สามารถใช้ ตามความต้องการและจำเป็น ของชุมชน - ผู้นำและกลุ่มผู้บริหาร กองทุนเป็นเงื่อนไข ที่สำคัญ และมีผลต่อทิศทางและ รูปแบบในการบริหารจัดการ กองทุน ซึ่งในส่วน ของ กองทุน อ.พ.บ. นั้น ใช้ คณะกรรมการชุดเดียวกับ คณะกรรมการหมู่บ้าน
กองทุนแก้ไขความยากจน	กองทุนแก้ไขความยากจนมี แนวคิดที่จะแก้ไขปัญหายากจนในชนบทโดยกระจาย งบประมาณช่วยเหลือผู้ยากจน ในพื้นที่	การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน นอกจากการใช้ประโยชน์จาก กองทุน ร่วมกัน แล้วนั้น ชุมชนยังมีส่วนร่วมในการ พิจารณาผู้มีสิทธิได้รับเงิน ร่วมกัน ตามระเบียบที่ทาง	การบริหารจัดการกองทุนใช้ คณะกรรมการชุดเดียวกับ คณะกรรมการหมู่บ้าน โดยมี คุณมนตรี ขำวิสัยเป็นผู้อำนวยการดำเนินงาน การดำเนินงาน จะไม่มีการออมทรัพย์ของ	- นโยบายของรัฐบาลเป็น ปัจจัยที่ทำให้เกิดกองทุน แก้ไขความยากจนขึ้น แม้ ไม่ได้เกิดจากความต้องการ ของประชาชนโดยตรง แต่ก็ สามารถช่วยแก้ไขปัญหายาก	- ความหลากหลายทาง ความคิดของผู้เกี่ยวข้องกับ กองทุน ทำให้มีการ ปรับเปลี่ยนรูปแบบการ บริหารโดยให้แต่ละห้อยม บ้านเป็นผู้พิจารณาความ

		หน่วยงานกำหนด ภายหลังทางชุมชนได้ร่วมกัน ปรับเปลี่ยนรูปแบบโดย กระจายอำนาจการตัดสินใจ ให้แต่ละหมู่บ้านเป็นผู้ พิจารณา โดยแบ่งงบประมาณ ให้แต่ละหมู่บ้านจัดสรร ให้กับสมาชิกของตนเอง	กลุ่มสมาชิกและถือว่า ชาวบ้านทุกคนในหมู่บ้านเป็น สมาชิกกองทุน การบริหารจัดการในช่วงแรก เป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่ทาง ราชการกำหนด โดยมี หน่วยงานพัฒนาชุมชนเป็น ผู้รับผิดชอบดูแล	ชุมชนได้ - ภาระเบียดเบียนของกองทุนที่ ส่งผลให้กองทุนมีความยั่งยืน ถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นการกำหนด จากกระทรวงมหาดไทย	เหมาะสมของผู้รู้ ภายใต้ เงื่อนไขที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ เห็นว่าการประเมินความ ยากจนเป็นสิ่งที่วัดได้ยาก และบางครั้งในทั่วถึงในทุก หมู่บ้าน ชุมชนจึงร่วมกัน ปรับเปลี่ยนแนวทางซึ่งถือเป็น เงื่อนไขสำคัญที่มีผลต่อการ บริหารงานของกองทุน
กองทุนโครงการหลวง เกษตรพัฒนาบ่อแก้ว	มีแนวคิดจากความต้องการ ช่วยเหลือกันในกลุ่มเพื่อนวัย เดียวกันผนวกกับการมีแหล่ง ทุนสนับสนุนงบประมาณ ที่รอ เพียงให้เกิดกลุ่มขึ้นเท่านั้น โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อ สนับสนุนในเรื่องการเพาะปลูก สตรอเบอรี่	สมาชิกมีส่วนร่วมตั้งแต่ กระบวนการจัดตั้งและวาง ระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม และมีการทำกิจกรรมร่วมกัน ของกลุ่มสมาชิก นอกจากนั้น ยังใช้เสียงส่วนใหญ่ของกลุ่ม เป็นผู้ตัดสินใจการเปิดรับ สมาชิกเพิ่ม โดยมีการ พิจารณาในรายบุคคล ระดับการมีส่วนร่วมรวมถึง ความรู้สึกรับต่อการเป็นเจ้าของ กองทุนนั้นจะมีมากกว่ากอง ทุนอื่นๆทั่วไปที่จัดตั้งหรือ กำหนดวิธีการบริหารจัดการ โดยภาครัฐหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง	การบริหารจัดการกองทุนมี การจัดตั้งคณะกรรมการ คัดเลือกโดยสมาชิก ซึ่ง คณะกรรมการชุดแรกนั้นจะ เป็นกลุ่มแกนนำที่มีบทบาท ในการจัดตั้งกลุ่มในช่วงแรก การดำเนินงานมีการประชุม หารืออย่างสม่ำเสมอ และมี เจ้าหน้าที่โครงการหลวงเป็น ที่เลี้ยง	- โครงการหลวงเป็น หน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญ ต่อการจัดตั้งและดำเนินงาน ของกลุ่ม เนื่องจากกลุ่มแกน นำส่วนใหญ่ทำงานและส่งผล ผลิตให้กับโครงการหลวงจึง เป็นช่องทางที่ทำให้รับทราบ ข้อมูลข่าวสาร และได้รับการ จัดสรรงบประมาณสนับสนุน ภายใต้เงื่อนไขที่ต้องมีการ รวมกลุ่มของสมาชิก	- ผู้นำและความทันต่อข้อมูล ข่าวสารถือเป็นคุณสมบัติ สำคัญและเป็นเงื่อนไขที่ทำให้ กองทุนโครงการหลวงเกิดขึ้น ภายใต้ข้อเสนอและเงื่อนไขที่ ทางโครงการหลวงกำหนด ผู้นำกลุ่มจึงมีบทบาทสำคัญใน การรวมกลุ่มและระดม สร้าง ความเข้าใจกับสมาชิกที่จะ ดำเนินงานร่วมกัน
กองทุนกลุ่มออมทรัพย์	แนวคิดกลุ่มออมทรัพย์คือการ	กองทุนกลุ่มออมทรัพย์บ้าน	การบริหารจัดการกลุ่มออม	- กรมพัฒนาชุมชน โดย	- ความผูกพันและความเอื้อ

<p>แม่บ้าน</p>	<p>สร้างลักษณะนิสัยในการอดออมให้กับสมาชิกเพื่อจะสามารถใช้เงินที่อดออมในยามฉุกเฉินหรือเกิดปัญหาได้ การเกิดขึ้นของกลุ่มออมทรัพย์บ้านบ่อแก้วเริ่มต้นจากการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวมของหมู่บ้าน และพัฒนาการรูปแบบภายใต้การสนับสนุนของกรมพัฒนาชุมชน</p>	<p>บ่อแก้วเป็นกองทุนที่มีความโดดเด่นในเรื่องของการมีส่วนร่วมของสมาชิกทั้งนี้ เนื่องจากเป็นกลุ่มที่เริ่มต้นจากการมาร่วมกันโดยสมัครใจของกลุ่มแม่บ้านในการที่จะดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อหมู่บ้าน เช่น ช่วยเหลือในงานประเพณีต่างๆ แม้ในช่วงของการพัฒนาของกลุ่มจนเกิดเป็นรูปแบบการบริหารจัดการที่เป็นระบบ ก็เกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกภายใต้การนำของ คุณแสงหล้า พันธุ์งาม ประธานกลุ่มแม่บ้าน จนสามารถวางแนวทางการจัดการเป็นกลุ่มออมทรัพย์แม่บ้าน และมีการประกอบกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ</p>	<p>ทรัพย์แม่บ้านมีการคัดเลือกประธาน คณะกรรมการ อย่างเป็นระบบโดยการลงคะแนนของสมาชิก การดำเนินงานของกลุ่มจะมีการออมทรัพย์ของสมาชิกและมีการปันผลให้กับสมาชิก เดิมกลุ่มออมทรัพย์มีสมาชิกในทุกหย่อมบ้านในตำบล ภายหลังแม่บ้านหย่อมรพช. ได้แยกตัวออกไปจัดตั้งกลุ่มใหม่ คงเหลือสมาชิกบางคนที่ยังเป็นสมาชิก และมีบางรายที่เป็นสมาชิกทั้งสองกลุ่ม ซึ่งไม่ได้ส่งผลกระทบต่อกลุ่มทั้งสิ้น</p>	<p>เจ้าหน้าที่พัฒนาการประจำตำบลเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนในจัดตั้งกลุ่ม และหนุนเสริมกระบวนการเรียนรู้เช่นการศึกษาดูงาน</p>	<p>อาทรภายในชุมชนที่ทำให้ชุมชนเกิดการรวมตัวและพัฒนาแนวทางการทำงานร่วมกัน</p> <ul style="list-style-type: none"> - บทบาทของผู้นำที่ความสนใจกิจกรรมส่วนรวมและเป็นผู้ที่พยายามแสวงหาความรู้และทางเลือกใหม่ให้กับกลุ่มเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้เกิดกองทุนกลุ่มออมทรัพย์แม่บ้าน รวมไปถึงความพยายามแสวงหากิจกรรมให้กับกลุ่มเพื่อให้เกิดรายได้ และเกิดความสามัคคีในกลุ่ม
<p>กองทุนหมู่บ้าน</p>	<p>แนวคิดกองทุนหมู่บ้านคือต้องการสร้างความเข้มแข็งให้องค์กรชุมชน โดยใช้กองทุนเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนโดย</p>	<p>แนวคิดของกองทุนพยายามให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน ในด้านการร่วมกันวางรูปแบบการบริหาร</p>	<p>การบริหารจัดการกองทุนมีการคัดเลือกคณะกรรมการที่มีประสบการณ์ตามกฎหมายที่ทางหน่วยงานกำหนดและมี</p>	<p>- นโยบายของรัฐบาลโดยการดูแลของกระทรวงมหาดไทย เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดกองทุนหมู่บ้าน ภายใต้แนวคิดที่</p>	<p>- ความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนในการรองรับการเข้ามาของงบประมาณ เนื่องจากเป็นเงินทุนที่ต้องการให้เกิดการ</p>

<p>มีวัตถุประสงค์หลัก 5 ข้อคือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนสำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงานสร้างรายได้เพิ่ม 2. ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านให้มีขีดความสามารถในการจัดการระบบและบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง 3. เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่มเพื่อแก้ไขปัญหา เสริมศักยภาพและส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้าน 4. กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานราก 5. เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ 	<p>จัดการที่เหมาะสมกับเงื่อนไขของชุมชน จึงเห็นกระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกมาก โดยเฉพาะมีกฎระเบียบที่สมาชิกจะต้องเข้าร่วมในการประชุม และเนื่องจากเป็นกองทุนใหม่ที่มีรูปแบบที่แตกต่างและงบประมาณให้ชาวบ้านกู้ยืมในอัตราดอกเบี้ยต่ำจึงได้รับความสนใจจากชุมชนสูง</p>	<p>การกำหนดวาระ ด้านการบริหารงบประมาณ มีการอบรมทรัพย์สินของสมาชิกและปล่อยกู้ในอัตราร้อยละ 1 บาท</p>	<p>ต้องการสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรชุมชนมากขึ้น</p> <ul style="list-style-type: none"> - กฎระเบียบในการดำเนินงาน ภายใต้การกำหนดของชุมชน 	<p>หมุนเวียนอย่างยั่งยืนในชุมชน ดังนั้นต้องอาศัยการทำงานที่โปร่งใส เป็นระเบียบ และอาศัยประสบการณ์การของคนในชุมชนในการร่วมบริหารจัดการดูแล</p> <ul style="list-style-type: none"> - ความเข้าใจต่อการนำมาใช้ประโยชน์ เมื่อกองทุนดังกล่าวเข้ามาในชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างการพัฒนา แต่ในทางปฏิบัติหากชุมชนไม่ได้มีโอกาสสรุปบทเรียนเรื่องกระบวนการที่ได้เรียนรู้แล้ว การเข้ามาของกองทุนครั้งนี้ก็เป็นเหมือนการเพิ่มแหล่งเงินกู้จากเดิมที่มีในชุมชนให้มากขึ้น
--	--	---	--	--